

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tolga UZUN

VELLEIUS PATERCULUS'UN ESERİNDE ERKEN İMPARATORLUK DÖNEMİ
KARAKTERLERİ

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2016

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tolga UZUN

VELLEIUS PATERCULUS'UN ESERİNDE ERKEN İMPARATORLUK DÖNEMİ
KARAKTERLERİ

Danışman

Prof. Dr. Mustafa ADAK

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2016

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tolga UZUN'un bu çalışması, jürimiz tarafından Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ferit BAZ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mustafa ADAK (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ebru AKDOĞU ARCA (İmza)

Tez Başlığı: Velleius Paterculus'un Eserinde Erken İmparatorluk Dönemi Karakterleri

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 30/06/2016

Mezuniyet Tarihi : 14/07/2016

(İmza)

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Velleius Paterculus’un Eserinde Erken İmparatorluk Dönemi Karakterleri” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Tolga UZUN

(İmza)

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GAIUS VELLEIUS PATERCULUS VE HISTORIAE ROMANAE ESERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1 Gaius Velleius Paterculus'un Hayatı ve Askeri Kariyeri.....	3
1.2 Gaius Velleius Paterculus'un Soyu.....	7
1.3 Historiae Romanae Hakkında.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

GAIUS VELLEIUS PATERCULUS'UN BAKIŞ AÇISIYLA ERKEN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ

2.1 Principatus Dönemi'ne Doğru Gelişen Süreçte Yer Alan Önemli Karakterler	21
2.2 Gaius Velleius Paterculus ve Principatus.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERKEN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ KARAKTER TANIMLAMALARI

3.1 Augustus.....	42
3.2 Marcus Vipsanius Agrippa.....	45
3.3 Marcus Lollius.....	47
3.4 Quintilius Varus	48
3.5 Tiberius.....	49
3.6 Marcus Marcellus	55
3.7 Nero Claudius Drusus	56
3.8 Germanicus Iulius Caesar.....	57
3.9 Gaius Caesar ve Lucius Caesar	60
3.10 Lucius Aelius Seianus	61

3.11 Lucius Calpurnius Piso.....	63
3.12 Marcus Vinicius	64
SONUÇ.....	66
ANTİK KAYNAKLARA İLİŞKİN KISALTMA LİSTESİ VE EDİSYONLARI	71
KAYNAKÇA	73
ÖZGEÇMİŞ	78

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	Bakınız
Dn.	Dipnot
İ.Ö	İsa'dan Önce
İ.S	İsa'dan Sonra

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Romalı tarihçi Velleius Paterculus'un *Historiae Romanae* adlı eserinde anlattığı olaylar ve karakterler ışığında Erken Roma İmparatorluk Dönemi ve özellikle İmparator Tiberius Dönemi'ne genel bir bakış sağlayarak, dönemin önemli karakterlerini, tarihi ve siyasi olaylar çerçevesinde incelemektir. Bu incelemede faydalanılan diğer birincil kaynaklar Tacitus'un *Annales* ve Suetonius'un *De Vita Duodecim Caesarum* isimli eserleridir. Velleius Paterculus'un eseri evrensel bir tarih anlatımı sergilemekle beraber İmparator Tiberius Dönemi'nin önemli bir bölümüne (İ.S 14-29 yılları arası) bire bir tanık olan ve elimize ulaşan tek birincil kaynaktır. Dönemin tarihsel olay örgüsü çerçevesinde Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaşamış olan önemli karakterlerin Velleius Paterculus'un eserinde yer verdiği tarihsel olaylarda oynadıkları roller betimlenmiştir. Bu betimlemeler ışığında İmparator Tiberius'un askeri seferleri, geniş bir askeri kariyere sahip olan Velleius Paterculus'un edindiği memuriyetler ve karakterler arasında kurulan ilişkiler Roma tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Velleius Paterculus'un eseri diğer Antik Roma yazarlarının eserleri göz önüne alındığında arka planda kalmıştır. Bu nedenle diğer Antik Roma yazarlarının eserleri(Tacitus, Suetonius) ile Velleius Paterculus'un eseri arasındaki belirgin farkların bilimsel açıdan ele alınması ve incelenmesi dönemi daha iyi anlamaya ve yorumlamaya yardımcı olacaktır, dolayısıyla Velleius Paterculus'un değindiği/değinmediği olayların tespit edilmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Bununla birlikte modern araştırmacılar tarafından tartışmalı bir isim olan Velleius Paterculus'un bir methiye yazarı mı yoksa bir tarih yazarı mı olduğu konusundaki tartışmalara bu tez çalışmasında açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken Roma İmparatorluk Dönemi, Gaius Velleius Paterculus, *Historiae Romanae*, Principatus.

SUMMARY

CHARACTERS OF EARLY IMPERIAL PERIOD IN THE WORK OF VELLEIUS PATERCULUS

The purpose of this study is to examine the substantial characters of the Early Roman Imperial Period, especially the reign of Emperor Tiberius, within the scope of political history and in the light of the events and individuals mentioned in *Historiae Romanae*, work of a Roman historian, Velleius Paterculus. *Annales* of Tacitus and *De Vita Duodecim Caesarum* of Suetonius are the other primary sources employed in this study. As well as displaying a universal understanding of history, the work of Velleius Paterculus is also the single primary source reaching today, the author of which witnessed a significant part (14-29 BC) of the reign of the Emperor Tiberius. Within the frame of the history of the period in question, the roles of certain individuals who lived in the Early Roman Imperial Period, within the historical events mentioned in the work of Velleius Paterculus are portrayed in the course of this study. It is indicated from these portraits that the military expeditions of the Emperor Tiberius, the positions that Velleius Paterculus who had a notable military career, held at that time, and the relationships between these characters had an important place within the Roman history. Considering the works of other ancient Roman authors, the work of Velleius Paterculus remained in the background. Thus, a thorough scientific examination and a study on the apparent differences between *Historiae Romanae* and the works of Tacitus and Suetonius will lead a better understanding of the period, therefore it is essential to identify and interpret the events which Velleius Paterculus did or did not mention in his work. The modern contraversions on whether Velleius Paterculus was an encomiast or a historian, are also attempted to be clarified within the scope of this study.

Keywords: Early Roman Empire Period, Gaius Velleius Paterculus, *Historiae Romanae*, Principatus.

ÖNSÖZ

Gaius Velleius Paterculus eserinde ele aldığı karakterler, aktardığı coğrafi ve etnik bilgiler bakımından önemli bir yazardır. Her ne kadar *Principatus* Dönemi'ni methiyeleri ile birlikte okuyucusuna aktarsa da, Tiberius Dönemi'ne ait tek birincil kaynak olması *Historiae Romanae* eserini önemli kılmaktadır. Kronolojijiye sadık kalmaya çalışan Paterculus eserini *transcursus* stili ile ele aldığı için bazı cümleleri karmaşık ve uzun bir yapıya sahiptir, aynı zamanda eserde genel olarak bir düzensizlikten de söz edilebilmektedir, bu durum eserde yer alan bazı cümleleri anlamlandırmak adına güçlük yaratmıştır. Paterculus'un ara cümlelerle bazen geriye dönmesi, bu cümlelerde kendisinden ya da ailesinden bahsetmesi, İ.S 30 yılı *consulü* Marcus Vinicius'a atıfda bulunması, Roma kentinin kuruluşundan itibaren olayları tarihlemesi *transcursus* stilinden ileri gelmektedir. Bununla birlikte hem stili hem de aktardığı bilgiler bakımından Paterculus'un geleneksel Cumhuriyet Dönemi özelliklerini yansıttığını söyleyebiliriz.

Paterculus eserinde Augustus ve Tiberius anlatılarına kadar objektif kalmaya çalışmıştır. *Principatus* Dönemi'ne dair izlenimlerini aktarırken olasılıkla yaşadığı ve eserini ele aldığı dönemi göz önünde bulundurarak büyük ölçüde panegyrik bir anlatım sergilemiştir. Evrensel bir tarih anlayışı ile eserini ele alan Paterculus gezdiği bölgeleri, kariyeri esnasında bulunduğu eyaletleri ve karşılaştığı kabileleri ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır, dolayısıyla bu eser dönemin coğrafyasının yansıtılması bakımından da önemlidir. Bu bilgiler Paterculus'u diğer yazarlardan ayıran temel özelliklerdir.

Paterculus Tiberius Dönemi'nde yaşadığı, eserini bu dönemde yayınladığı ve askeri kariyerinin büyük bir kısmını Tiberius'un emri altında gerçekleştirdiği için ele aldığı karakterler ve anlattığı olaylar Tiberius'un bakış açısı ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Bir anlamda Paterculus, Tiberius'un bakış açısını eserinde yansıtmaktadır. Bundan dolayı eseri okumadan ya da ele almadan önce Paterculus'un bakış açısı, hayatı ve kariyeri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Bu tez çalışmasında Paterculus'un hayatının, soyunun ve askeri kariyerinin ele alınması ile Paterculus'u daha iyi tanıtabilmek ve eserin anlaşılabilmesini kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Çünkü bu eser diğer antik kaynakların da değerlendirileceği üzere Paterculus'un bakış açısı, stili ve yaşadığı dönem göze önünde bulundurulacak değerlendirilmelidir.

Bu tez çalışmasında yardımlarını esirgemeyen, önerileriyle ufku açan ve yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Adak'a, fikirlerimi dinleyen ve bana

zaman ayıran diğer tüm hocalarıma, yaşadığım zorluklarda yardımcı olmak adına elinden geleni yapan sevgili kardeşim Şevval Uzun'a, desteklerini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen annem Sündüs Uzun ve babam Zeki Uzun'a, her zaman yanımda olan sevgili arkadaşım Tuğçe Tunca'ya ve önerileriyle destek olan Özge Acar'a teşekkürlerimi sunarım.

Tolga UZUN
Antalya, 2016

GİRİŞ

Romalı bir tarihçi olan Gaius Velleius Paterculus'un hem kendisi hem de eseri günümüzde modern araştırmacılar tarafından ele alınsa da hak ettiği değeri layıkıyla bulamamıştır. Velleius Paterculus son zamanlarda hem tanık olduğu olaylar hem de Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne ilişkin anlatımları bağlamında önemli ve ilginç bir kaynak olarak görülmeye başlanmıştır. Birçok araştırmada göz ardı edilen Paterculus Livius, Suetonius ve Tacitus gibi yazarları göz önünde bulundurduğumuzda bilim dünyasında hak ettiği değeri görememiştir. Bu durumun başlıca sebebi Paterculus'un eserini (özellikle Tiberius Dönemi'ni) daha çok panegyrik bir tarzda ele almasıdır, bu tarzından dolayı birçok modern araştırmacı tarafından "saray tarihçisi" olarak nitelendirilmektedir. Eserin üslubu modern araştırmacıların olumsuz görüşlerini yer yer haklı çıkarmaktadır, ancak eserin tamamının panegyrik bir tarzda ele alınmadığı da açıkça görülebilmektedir.

Paterculus tarihsel açıdan İmparator Tiberius Dönemi'nin yarısından fazlasına tanık olmuştur, şahit olduğu ya da aktarmak istediği her olayı anlattığı söylenemez, bu bağlamda diğer antik yazarların değindiği ancak Paterculus'un değinmekten kaçındığı çeşitli olaylar eserinde göze çarpmaktadır. Paterculus eserinde bazı olaylara İmparator Tiberius'a endeksli bir şekilde yer vermiştir, bazılarını ise yer vermemiştir. Bunun dışında tanık olduğu ve Roma tarihi için önemli gördüğü karakterlerin görece analizini yaparak okuyucusuna aktarmıştır, ayrıca bu eser özellikle ilk kitap ve ikinci kitabın büyük bir kısmı dönemin bilinen dünyası ve coğrafyası bakımından önemli bilgiler sunmaktadır. Bu da Roma tarihi alanında çalışan bilim insanlarına önemli bir kaynak sağlamakla birlikte arka planda kalmış önemli karakterler hakkında daha fazla bilgi edinme ve analiz yapma imkânı sağlamaktadır. Elimizde modern yabancı kaynaklar olsa da Paterculus hakkında Türkçe bir kaynak bulunmamaktadır.

Paterculus eserinde tarihsel açıdan önemli olayların ve karakterlerin yanı sıra hem kendi askeri kariyerinden hem de ailesinin bulunduğu çeşitli memuriyetlerden bahsetmektedir. Yazar Roma tarihinin dönüm noktalarından birisi sayılabilecek *Principatus* Dönemi'nin ilk zamanlarını ve Roma Devleti'nin geçirdiği zor günleri dönemin siyasi olayları ve Roma Devleti içinde önemli bulduğu karakterler çevresinde anlatmıştır. Tiberius Dönemi'nde yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda Paterculus'un panegyrik bir anlatım sergilemesi oldukça normal karşılanabilmektedir, buna paralel olarak Paterculus özellikle eserin son bölümlerine doğru kendi düşünceleriyle birlikte rejimle ilgili memnuniyetini ve Roma'nın eriştiği refah düzeyini panegyrik bir şekilde sık sık dile getirmektedir, ancak eserin

geneline bakıldığında Paterculus'un sadece bir methiye yazarı olmadığı açıkça görülmektedir. Troya'nın düşüşü ile başlayan eser, Livia Augusta'nın ölümü ile son bulmaktadır, dolayısıyla tüm eseri göz önünde bulundurulduğunda Paterculus'un dönemin evrensel tarihini yazma niyetinde olduğu görülebilmektedir, ancak birinci kitabın büyük bir kısmı kayıp olduğundan günümüze kadar ulaşamamıştır.

Çalışmada Paterculus'un *Historiae Romanae* adlı eserinin yanı sıra Tacitus'un *Annales* ve Suetonius'un *De Vita Duodecim Caesarum* adlı eserlerinden de faydalanılmıştır. Bu tez çalışması yüksek lisans tez konusu olarak Eylül 2015 ve Haziran 2016 tarihleri arasında ele alınmıştır. Paterculus'un eseri 2. kitabın 59. paragrafından itibaren 1961 yılında yayımlanan F. W. Shipley'in edisyonundan faydalanılarak Türkçe'ye çevrilmiştir, çevirilen metinler yorumlanarak ve diğer antik yazarların metinleri ile karşılaştırılarak tez çalışmasında kullanılmıştır. 2. kitabın 59. paragrafından itibaren anlatılara odaklanılmasının sebebi Octavianus'un belirgin bir şekilde eserde 59. paragrafta yer almasıdır, dolayısıyla *Principatus* Dönemi'ni Paterculus'un bakış açısıyla daha iyi anlayabilmek için Octavianus'dan bahsettiği 59. paragraftan itibaren metinler yorumlanarak Türkçe'ye çevrilmiştir. *Principatus* Dönemi elbette sadece Octavianus'un etkisi ile gerçekleşmemiştir, burada Gracchus kardeşlerden itibaren gelişen uzun bir dönemden söz edilebilmektedir, bundan dolayı eserin 59. paragrafa kadar olan kısmı ise yorumlanarak çalışmada kullanılmıştır.

Paterculus'un eserinin incelenmesi ile Paterculus'un karakterlere nasıl yaklaştığı, yazarın kendi yaşadığı döneme nasıl baktığı ve Paterculus'un Roma Devleti'ni nasıl algıladığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışmada Gaius Velleius Paterculus'un eseri *Historiae Romanae* çerçevesinde Geç Roma Cumhuriyet Dönemi'nin son zamanları ile birlikte Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki önemli karakterlerin Roma tarihi üzerindeki etkisi siyasi ve tarihi olaylar ışığında Paterculus'un bakış açısı ile ele alınmaya çalışılmıştır. Bu tez çalışması Paterculus ve eseri hakkında çalışmak isteyen araştırmacılar için bir başlangıç noktası olma ümidi taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GAIUS VELLEIUS PATERCULUS VE HISTORIAE ROMANAE ESERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1 Gaius Velleius Paterculus'un Hayatı ve Askeri Kariyeri

Gaius Velleius Paterculus, Campania'da *equester* sınıfına mensup bir ailede İ.Ö 20/19 yılında doğduğu¹ ve İ.S 29/30 yılına kadar yaşadığı kabul edilen Romalı bir tarih yazarıdır. Doğum tarihi kadar ölüm tarihi de tartışmalı olan Paterculus hakkında ulaşabildiğimiz bilgilerin hemen hemen tamamı kendi eserinden öğrendiklerimizdir. Gençliği ve eğitimi hakkında eserinde kendisinden bahsetmemektedir, ancak kariyeri hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu bilgiler ışığında Paterculus'un kendisinin tanık olduğu olaylar çerçevesinde edindiği memuriyetler ve kariyer basamakları sırasında yaşadıkları hakkında bilgi edinebilmekteyiz.

Süvarı sınıfına mensup olan Paterculus dedesi ve babası gibi erken yaşlarında orduya girmiştir. Askeri kariyerine *tribunus militum* olarak başlamıştır, bu görevini İ.Ö 2 yılında eserini ithaf ettiği 30 yılı *consulü* Marcus Vinicius'un babası Publius Vinicius komutası altında Thracia ve Macedonia eyaletlerinde gerçekleştirmiştir, aynı görevi Publius Silius komutası altında da gerçekleştirmiştir². İ.Ö 1 yılı civarında Augustus'un torunu Gaius Caesar'ın Euphrates'de Parth kralı Phraatakes ile yaptığı diplomatik anlaşmaya tanıklık etmiştir. Paterculus'a göre ordularıyla birlikte Euphrates kıyılarına gelen iki lider önce nehrin Roma kuvvetlerinin bulunduğu tarafında daha sonra da Parth kuvvetlerinin bulunduğu tarafında akşam yemeği yemişlerdir. Paterculus bu anlaşmanın ardından askeri görevleri sırasında Achaea, Asia ve diğer tüm doğu eyaletlerini gezmiş, günümüz Karadeniz'inin her iki tarafında da bulunmuştur³.

Paterculus'un, Gaius'un İ.S 4 yılı Şubat ayının 21. gününde Lykia'nın Limyra kentindeki ölümüne tanık olup olmadığını bilmiyoruz, ancak elimizdeki verilere dayanarak yaklaşık beş yıl boyunca başkent Roma'dan uzakta hizmet ettiğini söyleyebilmekteyiz. Daha

¹ Paterculus eserinde doğumu hakkında bilgi vermemektedir; Sumner, 1970, 275. dn. 111: Sumner, İ.Ö 20/19 yılları civarında doğduğunu belirtmektedir; Syme, 1986, 423.: Paterculus'un İ.Ö 23 yılında doğmuş olabileceğini söylemektedir. Genel olarak modern araştırmacılar tarafından Paterculus'un İ.Ö 20/19 yılları civarında doğduğu kabul edilmektedir.

² Pat. His. Rom. 2. 101. 3.

³ Pat. His. Rom. 2. 101. 1-2.

sonra İ.S 4 yılında Paterculus Roma'ya dönmüştür ve Augustus'un İ.S 4 yılı Haziran ayının 26. gününde Tiberius'u evlatlık edinmesine şahit olmuştur⁴. Tiberius bu dönemde ilk olarak Marcus Vinicius'dan komutasını devraldığı ordularla birlikte Ren Nehri'ndeki bir isyanı bastırmak üzere yola çıkmıştır, bu görevinde kendisine Paterculus Augustus'un isteğiyle kendisine *tribunus equitum* olarak eşlik etmiş ve bu tarihten itibaren yaklaşık sekiz yıl boyunca Tiberius'a hizmet etmiştir. Bu görevi sırasında okuyucusuna tanık olduğu olayları, Roma ordugâhlarını ve savaşılan kabileleri anlatmaktadır⁵.

İ.S 6 yılına gelindiğinde Paterculus *equestris militiayı* tamamlamıştı ve *senator* olmaya hazırды, senatör olarak ilk görevi ise *quaestorluk* memuriyetiydi. Eserinden yola çıkarak Paterculus'un askeri kariyerinin senatör olmaya yeterli olup olmadığı tartışılabilir olsa da tecrübesinin bu mevkii için yeterli olduğu söylenebilmektedir. Ancak Cumhuriyet Dönemi'nde ve ardından *Principatus* Dönemi'nde senatör olma yolunda ilerleyen bir Roma vatandaşının yerine getirmesi gereken memuriyetler ve *cursus honorum* dikkate alındığında Paterculus'un senatör olma yolunda Marcus Vinicius'dan ya da babası Publius Vinicius'dan hatta Tiberius'un kendisinden fayda sağladığı düşünülebilmektedir. Bu bağlamda Paterculus'un geniş bir çevreye sahip olduğu eserinden anlaşılmaktadır.

Paterculus'a göre Illyricum'da ortaya çıkan bir isyanda Roma ordusu yardım beklemekteydi, kendisi ise bu isyan esnasında senatör değildi, henüz *quaestor designatus* idi⁶, ancak kayda değer askeri tecrübesi neticesinde bir orduyla birlikte kendisine Augustus tarafından özel bir komuta yetkisi verilmiş ve Tiberius'a gönderilmiştir. Kendisinden önce Roma kuvvetleri isyan bölgesine varmış olmalıydı, çünkü Paterculus büyük olasılıkla *quaestorların* geleneksel olarak göreve başladığı gün olan Aralık ayının 5. gününde⁷ Roma'ya memuriyeti üstlenmek üzere geri dönmüş olmalıdır. *Quaestorluk* memuriyetini üstlenen Paterculus bir eyalete gönderilmek yerine bir lejyonu yönetmek üzere Tiberius'a katılmıştır. Bu görevine ise *legatus Augusti* olarak atanmıştır⁸. Bu dönemde *legatus Augusti* lejyon kumandanı olarak görev yapmaktaydı, daha sonra bu görevin ismi *legatus legionis* olarak değişmiştir, imparator eyaletlerine atanan valilere ise *legatus Augusti propraetore* unvanı verilmiştir. Paterculus'a verilen *legatus Augusti* unvanı kendisinin lejyon kumandanlığını

⁴ Pat. His. Rom. 2. 103. 3.

⁵ Pat. His. Rom. 2. 106.

⁶ Pat. His. Rom. 2. 111. 3.; Sumner, 1970: 271: Sumner, Paterculus'un Marcus Vinicius'un etkisiyle *vigintiviratus* memuriyetinden muaf tutularak *quaestor* seçildiğini belirtmektedir.

⁷ Konrad, 1994: 53.

⁸ Pat. His. Rom. 2. 111. 4.

belirtmesinin yanı sıra göreve bizzat Augustus tarafından atandığını nitelemek için kullanılmıştır ve kelime anlamında olduğu gibi kendisinden Augustus'un bir *legatusu* olarak bir lejyonu komuta etmesi beklenmiştir.

İ.S 7 ve 8 yıllarında kış geldiğinde ordunun bir kısmının komutası Paterculus'un emri altına geçmiştir⁹. Kış aylarında geçirdiği rahatsızlıkları etraflıca eserinde anlatmaktadır, ayrıca bu rahatsızlıklarını anlatırken Tiberius'un kurmuş olduğu sıhhiye hizmetlerini de övmektedir¹⁰.

İ.S 8 yılının sonlarına doğru Tiberius Dalmatia seferi için hazırlıklara başlamıştı, Paterculus'a göre bu sefer Tiberius'un ikinci göreviydi¹¹. Paterculus'un kardeşi Magius Celer Velleianus da Tiberius'a hem yardımcısı hem de *legatusu* olarak Dalmatia seferinde hizmet etmiştir. Bu hizmetleri karşılığında hem Tiberius hem de Augustus tarafından çeşitli onurlar elde etmiştir¹².

Tiberius Pannonia'da komutayı Marcus Lepidus'a devrettikten sonra Dalmatia'ya doğru harekete geçtiğinde, Paterculus büyük olasılıkla Lepidus ile birlikte Pannonia'da kalmıştır. Eserinde Lepidus'dan övgüyle bahsetmekte ve kendisinin Caesar'lara hem isim hem de talih bakımından yakın olduğunu anlatmaktadır¹³. Lepidus, yazın başlangıcında kış ordugâhlarındaki askerleri toplayarak Dalmatia'ya doğru Tiberius'a ulaşmak için yola çıktığında Paterculus bize yol esnasında yaşadığı zorluklar ve Dalmatia kabilelerinin vahşilikleri hakkında çeşitli bilgiler vermektedir¹⁴.

Pannonia'daki savaşların ardından, Roma İmparatorluğu adına Quintilius Varus Teutoburg Ormanında¹⁵ son derece yıkıcı bir felaketle karşı karşıya gelmiş ve tüm ordusu kendisiyle birlikte katledilmiştir¹⁶. Suetonius'a göre burada üç lejyon komutanları, subayları ve yardımcı kuvvetleri ile birlikte kılıçtan geçirilmiştir¹⁷. Tiberius bu felaketin ardından Pannonia ve Dalmatia Savaşları'nı bitirdikten beş gün sonra¹⁸ Germania'ya durumu kontrol

⁹ Pat. His. Rom. 2. 113. 3.

¹⁰ Pat. His. Rom. 2. 114. 1-2.

¹¹ Pat. His. Rom. 2. 115. 1.

¹² Pat. His. Rom. 2. 121. 3.

¹³ Pat. His. Rom. 2. 114. 5.

¹⁴ Pat. His. Rom. 2. 115. 2.

¹⁵ Günümüz Almanya'sında Osnabrück'de yer almaktadır.

¹⁶ Pat. His. Rom. 2. 119. 5

¹⁷ Sue. Tib. 2. 23. 1-2.: Suetonius'a göre Augustus'un sürekli tekrarladığı o meşhur cümle bu felaket üzerine söylenmiştir: *Quintili Vare, legiones redde!*

¹⁸ Pat. His. Rom. 2. 117. 1.

altına alması için gönderilmiştir. Paterculus eserinde kendisinin Germania'da bulunduğuna ve bölgedeki faaliyetlerine dair bir bilgi sunmasa da Germen kabileleri hakkındaki betimlemeleri göz önünde bulundurulduğunda Tiberius'a İ.S 9 ve 11 yılları arasına denk gelen Germania'daki görevinde eşlik etmiş olmalıdır¹⁹.

Paterculus'un şu ana kadar yaklaşık sekiz yıl boyunca Tiberius'a hizmet ettiğini söyleyebilmekteyiz. İ.S 12 yılına gelindiğinde Paterculus ve kardeşi Velleianus²⁰ Roma'ya dönmüşler ve Varus'un lejyonları ile birlikte yaşadığı felaket sebebiyle ertelenen Tiberius'un Illyricum'da kazandığı zafer töreni kutlamalarına katılmışlardır²¹. Bu törenlerin ardından Paterculus artık bir senatör olarak kariyerine devam edebilecek pozisyona erişmişti. İ.S 14 yılında Augustus öldüğünde ve Tiberius onun halefi olarak imparator olduğunda Paterculus ve kardeşi Velleianus'u *candidati Caesaris* olarak aday gösterilmişlerdi. Aynı yıl her ikisi de *praetor* olarak seçilmişlerdi, ancak onları aday gösteren kişi Paterculus'un anlattığına göre Augustus idi. Öldükten sonra Augustus'un kendi el yazmasında isimleri geçmekteydi, bundan dolayı İmparator Tiberius da onları aday göstermişti²². Paterculus'un *praetor* olduktan sonra başka bir memuriyet edinip edinmediği konusunda elimizde herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Paterculus'un *praenomeni* tartışmalıdır. Bu sebeple modern araştırmacılar genellikle Velleius Paterculus'dan bahsederken *praenomen* kullanmamaya özen göstermektedirler. Priscianus kendisinden Marcus diye bahsederken²³, *editio princeps*in ön yüzünde 16. yüzyılda yaşayan hümanist Beatus Rhenanus kendisinden Publius diye bahsetmektedir. Velleius Paterculus'un Tacitus'un *Annales* eserinde geçen Publius Vellaeus ismi ile anılması uzun süredir tartışılmakta olan bir konudur. Vellaeus, Tacitus'un anlattığına göre Thracia'da İ.S 21 yılında *legatus legionis* olarak görev yapan bir Romalıdır²⁴. Tacitus'dan başka bu isme atıfta bulunan herhangi bir antik tarihçi bulunmamaktadır. Yalnızca Beatus Rhenanus *editio princeps*in ön yüzünde Paterculus'un *praenomeni*ni olasılıkla bu isme atıfta bulunarak Publius olarak göstermiştir²⁵, ancak *editio princeps*in başlangıcındaki *vita* kısmında ve birinci kitabın

¹⁹ Pat. His. Rom. 2. 117. 3-4.

²⁰ PIR II. M. 72.

²¹ Pat. His. Rom. 2. 121. 3.

²² Pat. His. Rom. 2. 124. 3-4.

²³ Pri. Ins. 6. 63.

²⁴ Tac. Ann. 3. 39.; PIR III. V. 231.

²⁵ Sumner, 1970: 277.

sonunda kendisinden Gaius olarak bahsedilmektedir²⁶. Bununla birlikte eserin içeriğinde *praenomen* kullanmadan yazardan Velleius Paterculus olarak bahsedilmektedir. Amerbach'ın kopyasında ise herhangi bir *praenomen* kullanılmamıştır²⁷. Elimizde Publius Velleus ile ilgili başka bir veri olmadığından kendisinin Paterculus ile aynı kişi olduğunu kesinlikle söyleyemeyiz. Paterculus da Publius Velleus gibi Thracia'da görev yapmıştır ve bu bölge ile ilgili okuyucusuna çeşitli bilgiler vermektedir, ancak elimizde Paterculus'un İ.S 21 yılında Thracia'da olduğuna işaret eden herhangi bir veri bulunmamaktadır, dolayısıyla Tacitus'un bahsettiği Publius Velleus ile Velleius Paterculus ayrı kişiler olmalıdır.

Modern araştırmacılar da yukarıda bahsedilen verilerin yanı sıra Paterculus'un büyük babası Gaius Velleius'un isminden ve Africa'da bulunan bir mil taşından²⁸ hareketle kendisine Gaius *praenomeni* ile hitap etmektedirler. Bahsedilen bu mil taşı İ.S 39 yılına tarihlenmektedir. Bazı araştırmacılar bu yazıtın Paterculus'a ait olduğunu belirtmektedirler, ancak elimizdeki veriler bu yazıtın kendisine ait olamayacağını göstermektedir. Yazıtta *legio III legatusu* şeklinde bir ifade geçmektedir, İ.S 39 yılına kadar *Legio III Augusta* bir *legatus* tarafından değil Africa *proconsulü* tarafından yönetilmekteydi(Caligula daha sonra bu eyalete *legatus Augusti propraetore* atayarak imparator statüsü kazandırmıştır)²⁹. Bu yazıttaki Gaius ismi olasılıkla Nero dönemindeki İ.S 60 yılı *consul suffectus* Gaius Velleius Paterculus³⁰ olmalıdır. Bu kişi tarihçi Paterculus'un oğlu olabilir. Diğer muhtemel oğlu Lucius Velleius Paterculus ise İ.S 61 yılı *consul suffectus*dur³¹. Paterculus eserinde soyu dışında kendi ailesinden bahsetmediği için yapılan değerlendirmeler varsayımdan öteye gidememektedir, dolayısıyla Paterculus'un İ.S 30 yılından sonraki hayatı ya da muhtemel ölümü yeni veriler ortaya çıkana değin açık bir soru olarak kalmaya devam edecektir.

1.2 Gaius Velleius Paterculus'un Soyu

Birçok Romalı yazarın soyu ve ataları hakkında çok az bilgi günümüze ulaşmıştır ve antik yazarların kendi soylarından bahsetmesi pek alışlagelmiş bir durum değildir, ancak Paterculus kendisi ve soyu hakkında eserinde ayrıntılı bilgiler vermektedir. Paterculus yerleşik ve seçkin bir Romalı aileye mensup değildi, ailesi daha çok Roma'ya her koşulda

²⁶ Shipley, 1961: xi., dn. 1.

²⁷ Sumner, 1970: 277-278.

²⁸ CIL 8. 10311.: C. VELLEIO PATERCVLO LEG.AVG. LEG. III. AVG. XXIX

²⁹ Le Bohec, 1994: 38.

³⁰ PIR III. V. 238.

³¹ PIR. III. V. 239.; Degrassi, 1952: 16-17.; Sumner, 1970: 278. dn. 124

sadık kalan bölgesel aristokrasinin temsilcileriydiler. Hem anne hem de baba tarafından Roma aristokrasisinin Campanialı temsilcileri olan bu ailenin Roma'ya olan sadakatinden Paterculus gururla bahsetmektedir. Ailesinden kendisi ve kardeşi dâhil birçok kişi Roma Devleti'nde önemli memuriyetler elde etmişlerdir.

Annesi tarafından soyunun Decius Magius³² tarafından geldiğini bilmekteyiz. İ.Ö 216 yılında Cannae Savaşı'ndan önce Decius Magius Hannibal tarafından tutuklanmıştır ve bir gemi ile Kartaca'ya gönderilmiştir, ancak bir fırtına gemiyi Kyrene³³ yakınlarına sürdüğünde oradan Mısır'a kaçarak Ptolemaios Hanedanlığına sığınmış ve özgürlüğünü kazandıktan sonra büyük olasılıkla orada ölmüştür³⁴. Aynı soydan gelen Minatus Magius İ.Ö 91 yılında Roma'ya karşı yürütülen İç Savaş'ta Roma'ya sadık kalmıştır. Hirpini'de bir kent olan Aeclanum'un yönetiminde Minatus Magius'un ailesi söz sahibiydi. Minatus Magius bir ordu toplayarak Romalıların Herculaneum'u ele geçirmesine yardımcı olmuş ve Pompeii Savaşı'nda Sulla'ya askeri anlamda destek olmuştur. Bu yardımları sayesinde Minatus Magius Roma vatandaşlığı elde etmiştir ve oğulları İ.Ö 81 yılı civarında *praetor* olarak atanmışlardır³⁵. Paterculus'un kardeşi Magius Celer Velleianus'un İ.S 14 yılında Paterculus ile birlikte *candidatus Caesaris* olarak *praetor* seçildiğinden bahsetmiştik. Kardeşi Velleianus hakkında Paterculus pek fazla bilgi vermemektedir. Kendisinin Pannonia seferinden sonra Tiberius'un sağ kolu olarak³⁶ İ.S 8-9 yıllarında Dalmatia seferinde görev yaptığını bilmekteyiz, ancak kardeşlik bağları hakkında elimizde açıklayıcı bir veri bulunmamaktadır³⁷. Velleianus'un Minatus Magius soyundan gelen ataları tarafından evlat edinilmiş olabileceğine dair bir görüş bulunmaktadır³⁸.

Paterculus'un baba tarafından soyunu eserinden yola çıkarak dedesine kadar öğrenmekteyiz. Dedesi Gaius Velleius İ.Ö 52 yılında yozlaşma ve devlet içi düzensizlikle

³² Paterculus'un soyu hakkında daha ayrıntılı bir inceleme için bkz. Sumner, 1970: 259.; Pat. His. 2. 16. 2.: Paterculus büyük büyük babasının Decius Magius'un büyük torunu Minatus Magius olduğunu belirtmektedir. Decius Magius hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Liv. Ab Ur. Con. 23. 7-10.; Cic. Pis. 24.

³³ Günümüzde Shattah, Libya

³⁴ Sumner, 1970: 258.

³⁵ Minatus Magius ve ailesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sumner, 1970: 259-262.

³⁶ Pat. His. Rom. 2. 115. 1.: ...*adiutore legatoque fratre meo Magio Celere Velleiano usus sit.*

³⁷ Paterculus ileride ele almayı planladığı eserinde kardeşi ve kendi soyu hakkında daha fazla bilgi vermeyi planladığı için bu konu hakkında detaylı bilgi vermemiş olabilir.

³⁸ Lidsay, 2009: 155.

ilgileneceği amacıyla Pompeius tarafından seçilen 360 *iudices*den birisiydi³⁹. Bu görevinin ardından Pompeius himayesinde *praefectus fabrum* olarak görev yapmıştır⁴⁰. İ.Ö 49 yılında İç Savaş ortaya çıktığında Marcus Brutus nezdinde de aynı görevi üstlenmiştir⁴¹, ancak bu görevi nerede gerçekleştirdiği hakkında elimizde veri bulunmamaktadır⁴². İ.Ö 41 yılında Livia Augusta'nın ilk eşi ve İmparator Tiberius'un genetik babası Tiberius Cladius Nero'nun emri altında da aynı görevi üçüncü kez gerçekleştirmiştir⁴³. Paterculus'un anlattığına göre Tiberius Claudius Nero'nun Gaius Velleius ile yakın bir arkadaşlığı bulunmaktaydı⁴⁴. İ.Ö 41-40 yıllarında gerçekleşen Perusia Savaşı'nda her ikisi de Marcus Antonius'u desteklemişlerdir, bundan dolayı her ikisinin de Octavianus'a karşı olduklarını, dolayısıyla her ikisinin de cumhuriyet yanlısı olduğunu söyleyebiliriz. Octavianus bu savaşı kazanınca Tiberius Claudius Nero, eşi Livia ve henüz bebek olan Tiberius ile birlikte Sicilia'ya kaçmışlardır⁴⁵.

Paterculus'a göre dedesi Gaius Velleius "ikincisi olmayan bir adamdı"⁴⁶, ancak yaşlılığı ve hastalığının getirdiği sebeplerden dolayı kendisinin intihar yolunu tercih ettiğini belirtmektedir.

Velleius'ların bir sonraki nesli bir önceki nesle istinaden Octavianus'a tam bağlılık göstermişlerdir. Bu nesilden ilki Paterculus'un amcası Capito, diğeri ise babasıdır. Babasının adı eserde geçmemektedir, kendisinden *patris mei* olarak bahsedilmektedir⁴⁷. Babası hakkında Paterculus'un anlattıklarından yola çıkarak İ.S 4 yılında Ren Nehri'ndeki bir isyanda *praefectus equitum* görevini üstlendiğini bilmekteyiz. Babasının komutanı olan kişi Paterculus'un da eserini ithaf ettiği Marcus Vinicius'un büyük babası Marcus Vinicius olmalıdır. Kendisi Germania'da görev yapmaktaydı ve Tiberius Germania'ya atanana kadar İ.S 1 ya da 2 yılından beri bu görevi Marcus Vinicius yürütmekteydi⁴⁸. Marcus Vinicius ile Velleius Paterculus'un babasının ilişkisinin devam ettiği düşünülmektedir. Amcası Capito ise Agrippa'ya Gaius Cassius'a karşı açılan Caesar'ın öldürülmesi ile ilgili davada yardımcı

³⁹ Shipley, 1961: 210, dn. b.: Pompeius'un zamanında *iudices* senatörlerden, *equitesten* ve *tribuni aerarii*den eşit miktarda seçilmekteydi.

⁴⁰ Pat. His. Rom. 2. 76. 1.

⁴¹ Pat. His. Rom. 2. 76. 1.

⁴² İ.Ö 48 yılında gerçekleşen Pharsalus Savaşı'nda ya da hazırlıklarında yer almış olabilir.

⁴³ Pat. His. Rom. 2. 76. 1.; Sumner, 1970: 263-264.

⁴⁴ Pat. His. Rom. 2. 76.1...: ...*singularis amicitia*...

⁴⁵ Pat. His. Rom. 2. 75. 3.

⁴⁶ Pat. His. Rom. 2. 75. 3.: ...*vir nulli secundus*...

⁴⁷ Pat. His. Rom. 2. 104. 3.

⁴⁸ Pat. His. Rom. 2. 104. 3.

olmuştur, Capito bu noktadan önce ya da sonra senato sınıfına yükselmiştir, çünkü kendisinden senato sınıfı üyesi olarak bahsedilmektedir⁴⁹.

Paterculus hem anne hem de baba tarafından atalarının izini yaklaşık olarak 200 yıl öncesine kadar takip edebilmiştir. Bu aileyi oluşturan üyelerden birçoğu Roma Devleti'ne hizmet etmiş ve bu hizmetleri karşılığında çeşitli memuriyetlere ve onurlara erişmişlerdir.

1.3 *Historiae Romanae* Hakkında

Eserin ilk ve şimdiye dek tek olan el yazmalarının 16. yüzyıl hümanisti Beatus Rhenanus tarafından 1515 yılında Fransa Alsas Murbach Manastırı'nda bulunduğu bilinmektedir. *Editio princeps* ise yine Beatus Rhenanus tarafından 1520 yılında yapılmıştır⁵⁰. Erken edisyonları Justus Lipsius, Jan Gruter, Yaşlı Nikolaes Heinsius ve Yaşlı Pieter Burman tarafından, geç edisyonları ise David Ruhnken, Johann Caspar von Orelli, Friedrich Gottlob Haase, Karl Felix Halm ve Robinson Ellis tarafından yapılmıştır⁵¹.

*Editio princeps*in nerede ve ne zaman yapıldığını bilsek de Paterculus hakkındaki çalışmaların temeli olarak kullanılan bu fragmanların orijinalleri günümüze kadar ulaşamamıştır. Yalnızca tüm eserin ilk sekiz paragrafını oluşturan “Yunan” bölümü orijinal metinden günümüze değin ulaşabilmiştir⁵², dolayısıyla elimizdeki Paterculus çevirileri ve çalışmalarda kullanılan tüm edisyonlar birbirinden türetilerek günümüze kadar gelmişlerdir.

Paterculus'a ait günümüze kadar ulaşabilen tek eser olan *Historiae Romanae* aynı zamanda bildiğimiz kadarıyla Paterculus'un yayımlanmış tek eseridir. Paterculus'un eserinin adının ne olduğu bilinmediğinden günümüzde bu konu ile ilgili olarak bir tartışma olsa da modern araştırmacılar tarafından eser *Historiae Romanae* olarak adlandırılmaktadır. *Historiae Romanae* ismini 16. yüzyıl hümanisti Beatus Rhenanus vermiştir. *Compendium Historiae Romanae*, *Historiae*, *Historiae ad Marcum Vinicius cos.* gibi esere daha sonradan atfedilen çeşitli isimler mevcuttur. Bu isimlerin her birisi de eserin içeriğine uygundur, ancak orijinal ismi bilinmediğinden eserin tam ismi genel olarak, bu tez çalışmasında da faydalanılan, 1961 yılında yayımlanan F. W. Shipley'in çevirisini yaptığı ve yayımladığı *C. Vellei Paterculi Historiae Romanae ad Marcum Vinicius consulem libri duo* şeklinde kabul görmektedir. Beatus Rhenanus gibi modern araştırmacılar da bu ismi *Historiae Romanae* şeklinde kısaltarak kullanmaktadırlar.

⁴⁹ Pat. His. Rom. 2. 69. 5.

⁵⁰ Shipley, 1961: xviii.

⁵¹ Shipley, 1961: xviii-xx.

⁵² Shipley, 1961: xviii-xx.

Özellikle belirtmemiz gerekir ki Paterculus eserinin hiçbir yerinde eserinden *historia* ya da *historiae* olarak bahsetmemektedir, yazar bu eseri bir *opus*⁵³ olarak görmektedir. Eserin içeriğinde hem ilk hem erken hem de geç edisyonlarında *opus* kelimesi geçmektedir, ayrıca Paterculus ilk kitabına *prior pars* demektedir⁵⁴, bu da ilk kitabı ikinci kitabından ya da *posterior pars*dan ayırmak için kullanılmış bir ifade olmalıdır. Bununla birlikte modern araştırmacılar tarafından eserin *Historiae Romanae* olarak adlandırılmasının sebebi ilk kitabın ilk sekiz paragrafının dışında eserin neredeyse tamamının Roma tarihi ile ilgili olmasıdır.

Tartışmalı olan bir başka konu ise eserin bir giriş bölümü olup olmadığıdır. Paterculus eserine Roma tarih yazımının geleneksel bir biçimi olarak Livius ve Sallustius gibi bir giriş bölümüyle başlamış olmalıdır. Varsayılan giriş bölümü Paterculus'un niyetlerini ve Marcus Vinicius'a eserini ithaf etmesinin sebeplerini içeriyor olmalıdır. Paterculus'un eserinde geçen bir ifade⁵⁵ bize varsaydığımız giriş bölümü hakkında bir ipucu vermektedir. Bu ifadede Paterculus daha önce belirttiği gibi kısa ve öz bir anlatıma sadık kalmayı garanti ettiğini hatırlamaktadır, aynı şekilde bir başka ifade de⁵⁶ Paterculus daha önce bahsettiğimiz muhtemel giriş bölümünde öne sürdüğü eseri kaleme alış sebeplerini hatırlayarak anlatımına devam etmektedir. Buradan hareketle Paterculus büyük olasılıkla bu eserini neden kısa ve hızlı bir şekilde ele aldığını muhtemel giriş bölümünde açıklıyor olmalıdır.

Burada önemli olan diğer bir konu ise amaçlarından birisinin Tiberius Dönemi'nin genel bir resmini okuyucusuna çizmek olduğudur. Bu konudan varsayılan giriş bölümünde de bahsediyor olmalıdır. Eserde karşımıza çıkan Pompeius ve Caesar arasındaki iç savaşı daha ayrıntılı bir şekilde bir başka eserinde ele alacağını⁵⁷ söylemesinin sebeplerinden birisi de bu olmalıdır. Çünkü Paterculus'u bu eseri ele almaya iten kendince sebepleri ve amaçları olmalıydı ve bu sebepler ve amaçlar doğrultusunda eserini ele almış olmalıdır. Bahsettiğimiz ifadeler bizi Paterculus'un bu eseri ele almasının muhtemel diğer sebepler dışında temel olarak iki sebebi bulunduğu sonucuna yönlendirmektedir. İlki Marcus Vinicius'a ve ailesine olan şükranları sunmak, diğeri ise Tiberius Dönemi'ni tarihsel bir temelde anlatmaktır. Bu veriler ışığında varsayılan giriş bölümünde Paterculus'un bu eseri ele alma sebeplerini ve amaçlarını anlatmış olabileceğini söyleyebiliriz.

⁵³ Pat. His. Rom. 1. 16. 1., 2. 29. 2., 2. 38. 1., 2. 48. 6., 2. 66. 3., 2. 86. 1., 2. 89. 1., 2. 96. 3.

⁵⁴ Pat. His. Rom. 1. 14. 1.

⁵⁵ Pat. His. Rom. 2. 55. 1.: *Admonet promissae brevitatis fides...*

⁵⁶ Pat. His. Rom. 2. 89. 6.: *...nos memores professionis universam imaginem principatus eius oculis animisque subiecimus.*

⁵⁷ Pat. His. Rom. 2. 48. 6.

Paterculus'un eserini neden Marcus Vinicius'a adadığı sorusu yukarıda bahsettiğimiz varsayılan giriş bölümü elimizde olmadığı için tartışmalı bir konudur. Bu tartışmalı konu eserine baktığımızda aslında anlaşılabilir birçok sebebi barındırmaktadır. İmparator Augustus ve İmparator Tiberius dışında Paterculus'un hayatının yaklaşık son 30 yılında en önemli rolü şüphesiz eserini ithaf ettiği Marcus Vinicius ve ailesi oynamıştır, çünkü Paterculus kariyerine Marcus Vinicius'un babası Publius Vinicius'un komutası altında başlamıştı ve eserinden anlaşıldığı üzere Vinicius ailesiyle doğrudan bir ilişki içerisindeydi. Paterculus büyük olasılıkla bu eserini senatodayken kaleme almıştı. Marcus Vinicius'u eseriyle onurlandırarak Vinicius ailesine şükranları sunmak niyetinde olduğunu düşünebiliriz. Eseri boyunca kendisine atıfta bulunmakta ve çeşitli olayların tarihlemelerini Marcus Vinicius'un *consul* olduğu İ.S 30 yılını referans alarak yapmaktadır⁵⁸. İ.S 30 yılına yaptığı bu referans noktaları Paterculus'un eserini İ.S 30 yılında yayınladığına dair düşünceleri güçlendirmektedir, dolayısıyla eserin varsayılan giriş bölümünde Vinicius ailesinden ve eserini neden Marcus Vinicius'a adama niyetinde olduğundan bahsediyor olmalıdır⁵⁹.

Paterculus'un muhtemel giriş bölümü dışında birçok Antik Roma tarihi ile ilgili birincil kaynaklar Troya Savaşı'nı önemli bir dönüm noktası olarak ele almaktadır. Paterculus'un kendisinden önceki edebiyat dünyasına hâkim olduğunu varsayarsak eserine Troya Savaşı ile bir giriş yapması sıra dışı değildir⁶⁰. Troya Savaşı Roma tarihi ve *Principatus* Dönemi ile ilişkilidir. Bununla birlikte Aeneas Destanı ve bu destanın Roma kentinin kuruluş hikâyesinde oynadığı rol Caesar'ların ataları ile bir etkileşim içindedir. Bundan dolayı Paterculus'un tarihsel bağlamda olayları bir bütün olarak ele almayı planladığını söyleyebiliriz.

İki kitaptan oluşan bu eserin ilk kitabı bir orta cümleyle başlamaktadır ve Yunan kahramanlarının Troya'dan dönüşü ve kurdukları kentler anlatılmaktadır, eserin bir orta cümle ile başlaması bize ilk kitabın girişinde muhtemel giriş bölümü dışında da bir boşluk olduğunu göstermektedir.

İlk sekiz paragraf yaklaşık olarak kısa ve hızlı bir şekilde Troya Savaşı'nın bitişinden itibaren dört yüzyılı anlatmaktadır. Sekizinci paragrafın sonunda geleneksel olarak İ.Ö 8. yüzyıla(İ.Ö 753) konumlandırılan Romulus ile birlikte Roma'nın kuruluş hikâyesinin başlangıç bölümleri anlatılmıştır. Buradan itibaren İ.Ö 2. yüzyılın ortalarına kadar büyük bir

⁵⁸ Pat. His. Rom. 1. 8. 1., 1. 8. 4., 1. 12. 6., 2. 7. 5., 2. 49. 1., 2. 65. 2.

⁵⁹ Marcus Vinicius hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Woodman, 1975a: 273.

⁶⁰ Kramer, 2005: 144-146.: Kramer, Paterculus'un eserine Assyria İmparatorluğu ile başlamış olabileceğini tartışmaktadır.

boşluk bulunmaktadır. Ancak Shipley'in edisyonunda 8. paragrafın sonunda Miltiades'in oğlu Kimon'dan bahsedilmektedir. Priscianus ise tesadüfen olsa gerek bu bölümü eserinde alıntılamıştır⁶¹, buradan hareketle bahsedilen kayıp bölümde Paterculus Miltiades'in oğlu Kimon'dan ve İ.Ö 5. yüzyıl Atina'sından da bahsediyor olmalıdır. Kimon ile ilgili cümle dışında yaklaşık olarak 600 yıllık bir boşluktan söz etmek mümkündür. Bu boşluktan sonra İ.Ö 170 yılına değinen Paterculus okuyucusuna Roma ve Macedonia arasında geçen savaşları ve sonrasında gelen beş paragrafta Korinthos ve Kartaca'nın Roma kuvvetleri tarafından yerle bir edilmesini anlatmaktadır. 14. ve 18. paragraflar arasında ise Roma kolonizasyonundan, Yunan ve Roma edebiyatından ve entelektüel tarihten bahsederek ilk kitabı sona erdirmiş. Bu paragraflardan hareketle Paterculus'un dönemin edebiyat dünyası hakkında bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüze kadar ulaşan ilk kitap 18 paragraftan oluşurken ikinci kitap 131 paragraftan oluşmaktadır. İkinci kitapta İ.Ö 146 yılında Kartaca'nın yerle bir edilmesinden itibaren Livia Augusta'nın İ.S 29 yılındaki ölümüne kadar geçen yaklaşık 175 yıllık bir zaman dilimi anlatılmıştır. Bu bakımdan Paterculus'un tarihsel çerçevede eserini ele alırken edindiği yükümlülük kayda değerdir. Paterculus bu periyodu ele alırken hızlı⁶² ve kısa⁶³ yazması gerektiğini sık sık vurgulamaktadır, bununla birlikte eserinin stilini *transcursus*⁶⁴ olarak tanımlamaktadır. Kendi tanımlaması bize aslında hızını ve yer yer gösterdiği özensizliği açıklayıcı niteliktedir. Paterculus'un diğer yazarlarla birlikte özellikle Sallustius'dan faydalandığını ve kendisine karşı yakın bir ilgisi olduğunu bilmekteyiz, bu bağlamda Sallustius Paterculus tarafından Roma'nın Thykydides'i olarak adlandırılmıştır⁶⁵.

Paterculus'un cümlelerinin uzun ve karmaşık olmasının yanı sıra eserin abartılı bir anlatıma sahip olduğunu söyleyebilmekteyiz. Bir olayı anlatırken genellikle parantezlerle ya da ara cümlelerle anlattığı olayı bölmektedir. Bu ara sözlerinde ise konuya geri dönmesi gerektiğine, konuyu tekrar daha ayrıntılı bir şekilde bir başka eserinde ele alacağına, Roma kentinin kuruluş tarihine ya da Marcus Vinicius'un *consullüğüne* işaret etmektedir.

Paterculus'un stili kendisinin de bahsettiği gibi eserini hızlı bir şekilde bitirme kaygısından ileri gelmektedir. Bundan dolayı uzun ve karmaşık cümlelerin yanı sıra eserde genel olarak bir özensizlikten bahsedilebilmektedir.

⁶¹ Pris. Ins. 6. 63.

⁶² Pat. His. Rom. 1. 16. 1., 2. 41. 1., 2. 108. 2., 2. 124. 1.

⁶³ Pat. His. Rom. 2. 29. 2., 2. 52. 3., 2. 55. 1., 2. 66. 3., 2. 86. 1., 2. 89. 1., 2. 96. 3., 2. 99. 4., 2. 103. 4., 2. 117. 1.

⁶⁴ Pat. His. Rom. 2. 55. 1., 2. 86. 1., 2. 99. 4.

⁶⁵ Pat. His. Rom. 2. 36. 2.

Paterculus'un eserine bir başlangıç gözüyle ya da Roma Tarih yazımına bir giriş mahiyetinde yaklaşılmalıdır, bunun yanı sıra kendisinin de belirttiği gibi bu eser ele almayı planladığı bir sonraki⁶⁶ ayrıntılı eserine bir ön hazırlık niteliği taşımaktadır. Paterculus'un ayrıntılı bir şekilde bir başka eser ele alıp almadığını bilinmemekle birlikte eserinden yola çıkarak büyük olasılıkla Pompeius ve Caesar arasında geçen İç Savaş'ın yanı sıra Tiberius'un İ.Ö 6 yılındaki Rhodos Adası'na inzivaya çekilmesinin arka planını ve Pannonia/Dalmatia seferlerini, Varus'un İ.S 9 yılında Roma lejyonlarını nasıl kaybettiğini anlatmayı planlamaktaydı⁶⁷. Eğer Paterculus gerçekten de bu olaylar çerçevesinde anlatacağı eserini ele aldıysa bile günümüzde yazarın kendi sözleri dışında bu konuyla ilgili olarak elimizde hiçbir veri mevcut değildir.

Paterculus'u diğer yazarlardan ayıran önemli bir özelliği ise bazı bölümlerde bilgisinin kaynağını belirtmesidir. Kendisinden önceki yazarlara referans vermesi alışıl gelmedik bir durum olsa da birincil kaynak olarak yazıt göstermesi nadiren karşılaşılabileceğimiz bir durumdur. Sulla'nın Gaius Norbanus zaferinin ardından yaptırılan Tifada Dağı'ndaki Diana Tapınağı'nda hem kazandığı zafere hem de adadığı adaklara istinaden *aedis* içinde tapınağın önünde bronz tabletten bir yazıt bulunduğunu söylemektedir⁶⁸. Aynı şekilde Paterculus, Octavianus'un *rostrum* üzerinde yer alan yazıtlı bir *equester* heykeli ile onurlandırıldığını anlatmaktadır⁶⁹. Bu da kendisini diğer yazarlardan ayıran bir özelliktir. Bunun dışında Scipio Aemilianus'un ölümünü tartışan Paterculus onun yaklaşık 56 yaşında öldüğünü söylemektedir⁷⁰, bunu doğrulamak için de Scipio Aemilianus'un *consullüğe* ilk eriştiği 36 yaşını referans göstermektedir. Ayrıca Pompeius'un ölümü hakkında da beş yıllık yanlışlık yapıldığını, kendisinin İ.Ö 106 yılı (Pompeius Magnus'un doğum yılı) *consulleri* Gaius Atilius ve Quintilius Servilius'un *consullüklerinden* itibaren sayarak bu sorunu kolayca çözdüğünü belirtmektedir⁷¹.

Paterculus'un eserini ne zaman yayımladığı günümüzde tartışılan bir konudur. Elimizdeki veriler yayımlanabilecek en geç tarih olan Seianus'un öldürüldüğü İ.S 31 yılının Ekim ayı olacağını göstermektedir. Paterculus'un eseri bu tarihten önce yayımlanmış olmamalıdır. Çünkü Paterculus'un Seianus düşürüldükten sonra onun hakkındaki övgü dolu

⁶⁶ iustum opus/volumen için bkz. Pat. His. Rom. 2. 48. 6., 2. 89. 1., 2. 99. 3., 2. 103. 4., 2. 114. 4., 2. 119. 1.

⁶⁷ Bkz. dn. 63.

⁶⁸ Pat. His. Rom. 2. 25. 4.

⁶⁹ Pat. His. Rom. 2. 61. 3.

⁷⁰ Pat. His. Rom. 2. 4. 7.

⁷¹ Pat. His. Rom. 2. 53. 4.

sözlerini yayımlamasına olanak olmadığını göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Eserin yayınlanma tarihini İ.S 31 yılının Ekim ayından biraz daha erkene çekmek için elimizde bir ipucu bulunmaktadır. Paterculus'un eserinde sık sık Marcus Vinicius'un *consullüğüne* referans verdiğini dile getirmiştik. Normal şartlarda Marcus Vinicius *consullük* görevine İ.S 30 yılının Ocak ayının 1. gününde başlamış ve 6 ay bu görevde bulunmuş olmalıydı. Elimizde Marcus Vinicius'un *consullüğü* ve Seianus'un ölümü dışında belirgin bir tarih bulunmamaktadır. Sumner, bu konuyla ilgili olarak Paterculus'un *novus homo* hakkındaki görüşlerini hatırlatarak Seianus'un hızlıca yükselebildiğini, *consullüğe* erişebildiğini ve İ.S 31 yılının Ocak ayında göreve başlayan Seianus'un olasılıkla İ.S 30 yılının yazında seçildiğini belirtmektedir⁷². Bu olayların dışında eserin yayınlanma tarihi ile ilgili olarak Germanicus'un dul eşi Yaşlı Agrippina ve oğlu Nero'nun sürgüne gönderilmesi ve Livia Augusta'nın ölümü Paterculus tarafından dile getirilmiştir. Bu olayların ikisi de İ.S 29 yılında gerçekleşmiştir⁷³. Ayrıca Paterculus Marcus Vinicius'un *consul* olduğu dönemi sık sık referans verdiğinden eserin Marcus Vinicius'un *consullüğünde* yayımlanmış olması en kuvvetli ihtimal olarak görünmektedir. Bu noktada tartışılması gereken konu Marcus Vinicius'un ne zaman *consullüğe* eriştiği ya da ne zaman seçildiği olmalıdır. Marcus Vinicius'un göreve İ.S 30 yılında başladığını kabul edersek, kendisi İ.S 29 yılının yazında seçilmiş olmalıdır. Paterculus'un eserini hızlı bir şekilde ele almasının sebeplerinden birisi de eserini Marcus Vinicius'un *consullük* görevine yetiştirme çabası olabilir, daha önce de bahsedildiği gibi kendisini yazdığı bu eseriyle onurlandırma niyetinde olduğunu okuyucusuna hissettirmektedir.

Bu noktada önemli olan bir başka konu ise Paterculus'un eserinde Marcus Vinicius'un *consullüğüne* işaret ettiği referans noktaları dışında kendi zamanına ve eserini kaleme aldığı yıla işaret ettiği referans noktalarıdır. Bu referans noktaları Marcus Vinicius'un *consul* olduğu İ.S 30 yılı civarına işaret etmektedir⁷⁴. Bu bilgiler yaklaşık olarak değerlendirilmelidir, çünkü hesaplandığında İ.S 30 yılından birkaç yıl öncesine verilen referans noktaları da

⁷² Sumner, 1970: 286.

⁷³ Pat. His. Rom. 2. 130. 4-5.

⁷⁴ Pat. His. Rom. 1. 15. 1.: L. Iulius Caesar ve P. Rutilius Lupus'un İ.Ö 90 yılındaki *consullüğü*(120 yıl önce); 2. 90. 2.: 1. Pön Savaşı'nın ilk yılı, P. Cornelius Scipio ve Ti. Sempronius Longus'un İ.Ö 218 yılındaki *consullüğü*(250 yıl önce); 2. 90. 4.: Augustus'un yaklaşık 50 yıl önce Hispania eyaletine getirdiği barış ve Publius Silius ve Gaius Antistius'un *propraetorlukları*; 2. 93. 1.: Marcus Marcellus'un İ.Ö 23 yılındaki ölümü (50 yıl önce); 2. 100. 2.: Augustus ve L. Caninius Gallus'un İ.Ö 2 yılındaki *consullüğü*(30 yıl önce); 2. 103. 3.: Sex. Aelius Catus ve C. Sentius Saturnius'un İ.S 4 yılındaki *consullüğü*, Tiberius'un Augustus tarafından evlat edinilmesi (27 yıl önce).

bulunmaktadır, ancak daha önce de bahsedildiği gibi Paterculus'un okuyucusuna verdiği son belirgin olay Livia Augusta'nın İ.S 29 yılındaki ölümüdür. Bu çerçevede eserini daha önceki bir tarihte yayımlamış olamaz. Buradan hareketle Paterculus'un eserini ne zaman bitirdiği ile ilgili olarak İ.S 30 yılı çerçevesinde genel bir kabul söz konusudur, ancak Paterculus'un eserine ne zaman başladığı daha karmaşık ve tartışmalı bir konudur. Eserini yazmaya Marcus Vinicius'un *consul* olarak seçildiği İ.S 29 yılının Haziran ayından önce başlamış olmamalıdır, çünkü henüz ilk kitabın 8. paragrafında Marcus Vinicius'un *consullüğüne* işaret etmektedir⁷⁵. Eğer Paterculus bahsettiğimiz gibi bu tarihten sonra yazmaya başladıysa genel olarak kabul edilen eserin varsayılan yayımlanma tarihine yani İ.S 30 yılının ortalarına kadar eserini bitirebilmek için önünde yaklaşık olarak bir yıl bulunmaktaydı. Eserinde Marcus Vinicius'un *consullüğüne* sık sık referans verdiğinden Paterculus onun seçilmiş olduğunu öğrendikten sonra bu eseri ele almaya başlamış olmalıdır, bununla birlikte bu bir yıllık zaman dilimi bize Paterculus'un eserini hızlı ve kısa bir şekilde ele almasının sebeplerini de açıklar niteliktedir. Ancak yine de Paterculus'un eseri ne zaman ele almaya başladığı ve ne zaman yayımladığı tam olarak bilinmemektedir, elimizdeki veriler dâhilinde yapılan değerlendirmeler varsayımdan öteye geçmemektedir, yalnızca kuvvetli ihtimaller olarak değerlendirilmelidir.

Paterculus'un eserini bir kategoriye sokmak oldukça güçtür, Syme bu eseri “en sıra dışı eser” olarak tanımlamaktadır⁷⁶. Eser geleneksel bir biçimde her ne kadar Roma tarihi olarak kabul görse de ve bu isimle anılsa da birinci kitabı göz önüne aldığımızda aslında evrensel bir tarih anlayışıyla yazıldığını söyleyebiliriz. Birinci kitapta yer alan kayıp bölümlerden dolayı elimizdeki eser evrensel tarih anlayışını karşılamasa da özellikle ilk kitapta yer alan Yunan ve Roma tarihi ile ilgili veriler ve Troya Savaşı'nın sonundan yazarın kendi zamanına değin geçen zaman dilimi dönemin evrensel tarih anlayışını ortaya koymaktadır. Daha önce bahsettiğimiz Priscianus'un Paterculus'un eserinden Miltiades'in oğlu Kimon ile ilgili yaptığı alıntıdan yola çıkarak eserin Atina'nın tarihi hakkında bilgiler içerdiğini söyleyebiliriz. Bu konudaki bir başka ipucu ise eserde Platon ve Aristoteles'den bahsedilmesidir⁷⁷.

Korinthos ve Kartaca'nın yerle bir edilmesiyle Roma'nın Akdeniz'in tek egemen kuvveti haline gelmesi Paterculus'un da eserine yansımış ve bu olaylardan sonra yazarın tüm dikkati Roma üzerine yoğunlaşmıştır. Elimizde kaybolan fragmanlarla ilgili bir veri olmasa da İ.Ö 146 yılını evrensel tarih anlayışından Roma tarihine bir geçiş noktası olarak görebiliriz.

⁷⁵ Pat. His. Rom. 1. 8. 4.

⁷⁶ Syme, 1986: 423.

⁷⁷ Pat. His. Rom. 1. 16. 4.

Paterculus'un hızlı yazımı ile ilgili olarak ilk kitap ve ikinci kitabın başlangıç bölümlerinde yüzyıllar hızlı bir şekilde geçip giderken diğer bir yandan Paterculus'un olayları ele alışı bakımından hızlı özellikle Iulius Caesar'a geldiğinde yavaşlamaktadır, eserde Caesar'ın *consullüğü* elde ettiği 41. paragraftan itibaren 90 paragraf yazarın anlattığı yaklaşık son 90 yılı içermektedir. Buradan hareketle Paterculus şahit olduğu ve önemli olarak gördüğü olayları ayrıntılı bir şekilde anlatmayı tercih ettiğini söyleyebiliriz. Yazar kendi dönemine daha yakın tarihte gerçekleşen olayları daha ayrıntılı bir şekilde işlemiştir. Livius'u örnek alacak olursak 142 kitaplık *Ab Urbe Condita* adlı eserinde 71. kitaba kadar kabaca Aeneas'dan itibaren İ.Ö 91 yılına değin geçen olaylar, 72. ve 142. kitaplar arasında ise İ.Ö 91 yılından İ.Ö 9 yılına kadar geçen zaman dilimi anlatılmıştır. Paterculus da Livius gibi kendisine yakın tarihte gerçekleşen olayları görece daha önemli bulduğu için (ve olasılıkla amacı esas olarak yaşadığı dönemi anlatmak olduğu için) eserinde daha ayrıntılı bir şekilde işlemiştir.

Paterculus eserinin sonunda Tiberius ile ilgili övgülerini⁷⁸ dile getirirken panegyrik stilini okuyucusuna fazlasıyla hissettirmektedir. Woodman'ın belirttiği gibi buna benzer methiyeler panegyrik bir anlatımın karakteristik özelliğidir⁷⁹. Bunun dışında geleneksel panegyrik tarzın içerdiği birçok olguyu Paterculus'un eserinde görebilmekteyiz. İkinci kitapta geçen barış ve adalet gibi kavramlar Paterculus'un eserinde karşımıza sık sık çıkmaktadır, ancak bu kavramlar birer eleştiri olmaktan ziyade daha çok övgü niteliği taşımaktadırlar. Toplumun ve bireylerin eriştiği refah seviyesi, adaletin tekrar düzenlenmesi, seçimle ilgili reformlar Paterculus'un kullandığı panegyrik tarza örnek teşkil etmektedir. Paterculus'u herhangi bir kategoriye sokmak daha önce bahsedildiği gibi zor olsa da ve eseri panegyrik olgular içerse de bir bütün olarak eserin tamamı övgüsel bir niteliğe indirgenmemelidir, ancak bu eseri Paterculus'un kendi deyimiyle bir *opus* olarak görmek en uygun tanımlama biçimi olarak görünmektedir.

Tarihsel bağlamda olayların gelişimini göz önünde bulundurduğumuzda Paterculus'un yaşadığı dönemde bir eser kaleme almaya niyetlenen bir yazarın Livius'dan etkilenmemesi neredeyse imkânsız görünmektedir. *Ab Urbe Condita*'nın etkileri büyük olasılıkla Paterculus'un eserini ele aldığı dönemde de hissedilmekteydi. Paterculus'un niyeti bir *compendium* yaratmak olsa da model olarak kendisine Livius'u almamıştır, ancak bu ondan etkilendiği gerçeğini değiştirmemektedir. Livius'dan önceki birçok Romalı tarih yazarının

⁷⁸ Pat. His. Rom. 2. 129-30.

⁷⁹ Woodman, 1975a: 290-93.

eseri fragmanlar halinde günümüze kadar ulaşmıştır. İ.Ö 234-149 yılları arasında yaşamış olan Marcus Porcius Cato eserini Latince kaleme alan bilinen ilk Antik Roma tarihçisidir ve Roma tarihi yazımının kurucusu olarak görülmektedir⁸⁰. *Origines* adlı eserinde Italia kentlerinin tarihini Roma'nın kuruluşundan kendi yaşadığı zamana değin anlatmaktadır. Paterculus kendisinin bu eserden faydalandığını ve bu esere kayda değer bir saygı beslediğini anlatmaktadır, ancak memleketi Capua'nın ve Nola'nın kuruluşları ile ilgili kendisiyle aynı fikirde olmadığını da saygıyla belirtmektedir⁸¹. İ.Ö 116-27 yılları arasında yaşamış olan Romalı tarihçi Marcus Terentius Varro'nun⁸² *Annales* isimli eserinden iki fragman günümüze kadar gelebilmiştir. Bu fragmanlarda Servius Tullius ve Marcus Manlius'un İ.Ö 384 yılındaki ölümünden bahsedilmektedir, olasılıkla Varro da *Aeneas*'dan kendi zamanına kadar geçen zaman dilimini bu eserinde ele almış olmalıdır⁸³. Dört kitaptan oluşan diğer eseri *De Gente Populi Romani*'de ise Roma'nın kuruluşundan üçüncü kitapta bahsedilmekte ve 4. kitap kısa bir Roma tarihi özeti içermektedir. Paterculus gibi Varro da Romalı ve Romalı olmayan olgulara eserinde yer vermiştir. İ.Ö 100-25 yılları arasında yaşamış olan Romalı biyografi yazarı Cornelius Nepos'dan ise biyografi yazımı ve karakter anlatımı açısından Paterculus'un etkilendiği düşünülmektedir. Paterculus ayrıca Hortensius'un *Annales* eserinden faydalandığını ve bu eserin anlaşılması kolay bir niteliğe sahip olduğunu da belirtmektedir⁸⁴. Bahsettiğimiz bu verilerden ve eserinden yola çıkarak Paterculus'un kendinden önceki yazarlardan etkilendiğini söyleyebiliriz, tarihsel olayların akışı içinde bu durum normal karşılanabilmektedir.

Modern araştırmacılar Paterculus'a ağır eleştirilerde bulunmaktadırlar. Bu eleştiriler genellikle Tiberius Dönemi'ni anlatırken kullandığı dil ve anlatım tarzından ileri gelmektedir, ancak Paterculus'un Tiberius Dönemi'nin bir methiye yazarından fazlası olduğu açıktır. Syme Paterculus'u “saray tarihçisi, yalancı⁸⁵, sahtekâr⁸⁶” ve hatta “dalkavuk⁸⁷” olarak nitелеmektedir. Bazı modern araştırmacılar kendisini Tiberius'un propagandacısı⁸⁸ hatta

⁸⁰ Albrecht, 1997: 390-405.

⁸¹ Pat. His. Rom. 1. 7. 3-4.

⁸² Albrecht, 1997: 593-616.

⁸³ Woodman, 1975a: 286.; Starr, 1981: 167-169.

⁸⁴ Pat. His. Rom. 2. 16. 3.

⁸⁵ Syme, 1939: 393.

⁸⁶ Syme, 1933: 147.

⁸⁷ Syme, 1956: 262.

⁸⁸ Sumner, 1970: 281: Sumner burada Lana(1952)'nın uzunca bir tartışma sonucunda Paterculus'un bir tarihçi olmadığına ve Tiberius'un propagandacısı olduğuna işaret ettiğini belirtmektedir.

Paterculus'un tarih sahnesinde yer almaması gerektiğine kadar bu esere ve Paterculus'a karşı ağır ithamlarda bulunmaktadır⁸⁹.

Paterculus'un Tiberius'a hayran olduğu ve kendisinden coşkuyla bahsettiği inkâr edilemez, ancak bu onu bir “saray tarihçisi” yapmamalıdır. Eğer Paterculus'un asıl hedefi sadece ve sadece Tiberius'un başarılarının propagandasını yapmak olsaydı, farklı bir yol izlemesini bekleyebilirdik. Troya Savaşı'nın sonucuyla başlayan birinci kitabında Tiberius hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. İkinci kitabın 39. paragrafına değin Tiberius'dan hiçbir şekilde bahsedilmemektedir⁹⁰, burada da bir ara vererek kısaca Roma Devleti'nin genişlemesini anlatmaktadır ve kaldığı yerden anlatımına devam etmektedir. İkinci kitabın 75. paragrafına gelindiğinde Paterculus'un kumandanı Tiberius'un genetik babası olan Tiberius Claudius Nero'dan bahsedilmektedir⁹¹. 94. Paragrafa kadar geçen 20 paragrafta Tiberius'dan yine bahsedilmemektedir. İlk kitabın da ikinci kitap kadar uzun olduğu ya da hemen hemen aynı uzunluğa sahip olduğunu varsayarsak eserin büyük bir kısmı Tiberius ile doğrudan ilişkili değildir. Tiberius'un Paterculus'un eserini okuduğunu varsayarsak “propagandanın” ne zaman başlayacağını uzunca bir süre beklemiş olabileceğini düşünebiliriz. Buradan hareketle Paterculus'un niyeti ve eseri ele alma sebepleri tartışılabilir, özellikle Tiberius'un İmparatorluk Dönemi'ne kadar olan süreci tarihsel bağlamda ele alarak Erken İmparatorluk Dönemi'nin iyi taraflarını överek Paterculus'un hissettiği refah durumunu okuyucusuna aktarma çabasında olduğu söylenebilir, ancak bu durum daha önce de bahsedildiği gibi Paterculus'u bir “saray tarihçisi” yapmamalıdır. Eğer gerçekten bizim göremediğimiz bir şekilde niyeti propaganda yapmak ise Paterculus'un niyetini ele aldığı zaman dilimi ve evrensel tarih anlayışı ile iyi bir şekilde gizleyebilmiştir diyebiliriz.

Paterculus eserinde Tiberius'un tarih sahnesine çıkışında Tiberius'un niteliklerine dikkat çekmekten kaçınmakta olduğu gözlenmektedir. Paterculus Armenia'da Crassus'un ve Marcus Antonius'un kaybettiği Roma sancaklarının geri verilmesinde Tiberius'dan bahsetmemektedir, öyle ki Paterculus ele geçirilen Roma sancaklarının Parth Kralı Phraates tarafından Roma'ya geri gönderildiğini ima etmektedir⁹², İ.Ö 20 yılında bu sancaklar Augustus'un isteğiyle Tiberius'a teslim edilmiş olmalıdır⁹³. Paterculus bu ayrıntıyı, *transcursus* stilinden dolayı bilinçli ya da bilinçsiz, bir şekilde atlamıştır. Diğer yandan

⁸⁹ Klingner, 1958: 194.

⁹⁰ Pat. His. Rom 2. 39. 3.

⁹¹ Pat. His. Rom. 2. 75. 1., 2. 75. 3., 2. 76. 1.

⁹² Pat. His. Rom. 2. 91. 1.

⁹³ Sue. Aug. 21. 3.; Levick, 2005: 13-14.

Paterculus'un Tiberius'un başarılarını anlatırken aşırıya kaçtığı söylenebilir, ancak eserin tamamının modern araştırmacıların bahsettiği gibi saptırılmış olayları içerdiği söylenemez. Tacitus'un Tiberius dönemine olan popüler eleştirel bakışı bilinse de kendisi Tiberius'un ilk yıllarından övgüyle bahsetmektedir ve Tiberius'un ayrı bir askeri kariyere sahip olduğunu belirtmektedir⁹⁴. Daha önce değinildiği gibi Paterculus aşırı övgüler ve methiyeler dizilimleriyle okuyucusunu şaşırtabilir, ancak bu yazarın anlattığı olayların tamamını saptırdığı anlamına gelmemektedir⁹⁵. Dolayısıyla bu esere Paterculus'un bahsettiği gibi bir *opus* olarak yaklaşmak en doğru tanımlama biçimi olarak görünmektedir.

⁹⁴ Tac. Ann. 4. 6.

⁹⁵ Woodman, 1975a: 290-296.

İKİNCİ BÖLÜM

GAIUS VELLEIUS PATERCULUS'UN BAKIŞ AÇISIYLA ERKEN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ

2.1 Principatus Dönemi'ne Doğru Gelişen Süreçte Yer Alan Önemli Karakterler

Paterculus'un bakış açısıyla Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne doğru gelişen süreci daha iyi anlayabilmek adına Geç Roma Cumhuriyet Dönemi'nde yer alan önemli karakterlere değinmek gerekmektedir. Paterculus düşüncelerini ve bakış açısını genellikle karakterler üzerinden aktaran bir yazar olduğundan dolayı tasvir ettiği karakterler ve bu karakterler üzerinden sergilediği anlatım biçimi süreci daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu başlık altında Paterculus'un karakterleri nasıl betimlediği, karakterler üzerinden nasıl bir bakış açısı sergilediği tartışılacaktır. Bu karakterler arasında özellikle, Gnaeus Pompeius Magnus, Gaius Iulius Ceasar, Marcus Brutus, Cicero ve Marcus Antonius yer almaktadır. Paterculus *principatus*a doğru gelişen süreçte genel olarak düşüncelerini bu karakterler üzerinden anlatmaktadır.

Paterculus özet niteliğindeki eserinde Pompeius'dan karakteri bakımından kendi deyimiyle kısaca bahsetmektedir⁹⁶. Annesi Lucilia tarafından senatör bir aileden gelen Pompeius talihine yakışır şekilde iyi kariyere sahip bir karakter olarak anlatılmaktadır. Savaş zamanında son derece yetenekli bir önder barış zamanında ise birisiyle eşit olmamaktan çekinmesi dışında ılımlı davranan bir vatandaş olarak betimlenmektedir⁹⁷, ayrıca Pompeius gücünü nadiren kötüye kullanan bir karakterdir. Neredeyse tüm hatalardan uzak duran Pompeius'un tek hatası herhangi birisini soyluluk bakımından kendisiyle denk görmesidir⁹⁸. Paterculus'a göre Pompeius eşitliğe önem veren iyi bir yurttaş, iyi bir komutan ve saygıdeğer bir birey olarak tanımlanmaktadır.

Pompeius ile ilgili anlatılarında Paterculus Quintus Sertorius, Perpenna ve Pompeius arasında geçen bir olaya işaret etmektedir. Sertorius'un İ.Ö 72 yılında Hispania'nın Osca kentinde⁹⁹ eski bir *praetor* olan Marcus Perpenna tarafından bir ziyafette öldürüldüğüne değinmektedir¹⁰⁰. Sulla, Gaius Marius ve Lucius Cornelius Cinna'nın liderliğindeki *populares*

⁹⁶ Pat. His. Rom. 2. 29. 2.

⁹⁷ Pat. His. Rom. 2. 29. 3: ...*dux bello peritissimus, civis in toga, nisi ubi vereretur ne quem haberet parem.*

⁹⁸ Pat. His. Rom. 2. 29. 4.

⁹⁹ Günümüzde Huesca

¹⁰⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Plu. Ser. 15., 25-27.

sınıfı üzerinde kesin bir zafer kazandığında *dictator* olarak kendisine karşı olan *populares* sınıfına mensup kişileri içeren ve onları kovuşturmaya yönelik *proscriptio* listesi hazırlamıştı. Perpenna da bu listede yer almaktaydı. Paterculus Perpenna'nın karakterine nazaran doğumu bakımından daha soylu olduğunu belirtmektedir ve Sertorius'u öldürerek Romalılara elde edecekleri zaferin ve kendi ölümünün teminatını verdiğini anlatmaktadır. Perpenna Sertorius'u öldürünce ordusuna el koymuştur, ancak Pompeius tarafından Hispania'da yenilgiye uğratılmış ve esir alınmıştır. Burada Paterculus'un bahsettiği Perpenna'nın Romalılara zaferin teminatını sağlaması¹⁰¹ aslında Perpenna'nın Sertorius ile Romalı senatörler arasındaki yazışmalara el koymasını ve Pompeius tarafından esir alındıktan sonra bu mektupları Pompeius'a sunmasına işaret etmektedir. Bu mektuplarda Sulla'nın Roma'da kurduğu yapıyı bozmak adına düzenlenen çeşitli komplolar yer almaktaydı, Paterculus da Perpenna'nın Sertorius'u öldürerek her ne kadar kötü bir davranışta bulunsa da onun sayesinde bu komploların gün yüzüne çıktığına işaret etmektedir¹⁰². Paterculus eserini hem bir özet mahiyetinde ele aldığı hem de olasılıkla okuyucusunun burada neyi kastettiğini anlayacağını düşündüğü için daha fazla ayrıntıya yer vermemiştir. Pompeius daha sonra mektupların yakılmasını ve Perpenna'nın öldürülmesini emretmiştir.

Hispania'dan zaferle dönen Pompeius o dönemde henüz *eques* idi. Zafer kutlamalarından bir gün sonra da İ.Ö 70 yılında *consullüğünü* elde etmişti¹⁰³. Paterculus Pompeius'un *consul* olarak seçilmesinin ardından dönemin Roma toplumunun bakış açısı hakkında bir eleştiri getirmektedir:

...adeo familiare est hominibus omnia sibi ignoscere, nihil aliis remittere, et invidiam rerum non ad causam, sed ad voluntatem personasque dirigere¹⁰⁴

İnsanoğlu adına, kendilerince karşılaştıkları her düzensizliği gözden kaçırmaları, bu durumu hiçbir şekilde diğerlerinden ayrı tutmadan ve hoşnutsuzluklarını sadece gerçek sebepler yerine değil aynı zamanda (görece) istedikleri olaylar ve insanlar üzerinden dile getirmeleri oldukça yaygındır.

Paterculus'un bu eleştirisi insanoğlunun Roma toplumu ve devlet yönetimi içinde yaşanan düzensizlik durumlarını gerçekleri göz ardı ederek, kendi bakış açısıyla ve bağlı oldukları düşünce yapısıyla irdelemeleri sebebiyle gözden kaçırmalarıdır. Paterculus bu konuyla ilgili olarak aynı zamanda Pompeius'un sıradışı komuta yetkileriyle¹⁰⁵ kariyerinde

¹⁰¹ Pat. His. Rom. 2. 30. 1.: *Sertorium inter cenam Oscae interemit Romanisque certam victoriam.*

¹⁰² Shipley, 1961: 112. dn. b.

¹⁰³ Pat. His. Rom. 2. 30. 2.

¹⁰⁴ Pat. His. Rom. 2. 30. 3.

¹⁰⁵ Pat. His. Rom. 2. 30. 2. : *...per tot extraordinaria imperia*

yükseldiğini ve bunun şaşırtıcı olmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır, bu duruma ise Caesar'ın ikinci *consullüğünü* örnek göstermektedir. Paterculus'a göre Caesar'ın yokluğunda¹⁰⁶ senato ve Roma halkı kendisinin ikinci kez *consul* olmasını istemiştir¹⁰⁷. Ceasar'ın ikinci *consullüğü* ve Pompeius'un sıradışı komuta yetkileri arasında bir paralellik kuran Paterculus insanoğlunun buna benzer olayları değerlendirirken var olduğu dönemin bakış açısıyla olaylara yaklaşmasının yaygın bir hata olduğunu, dolayısıyla olayların yaşandığı dönemin koşullarıyla değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Paterculus'un eserinde bu şekilde bir tarih anlayışı sergilemesi kayda değerdir, elbette kendisinin bunu ne kadar yapabildiği tartışmalıdır, çünkü Paterculus büyük olasılıkla gerçekçi bir anlatım sergilediğini okuyucusuna kanıtlamak için böyle bir eleştiri sunmuştur, ancak bugün dahi tarih anlayışının nasıl olması gerektiğini çeşitli disiplinlerde tartışılırken yüzyıllar önce Paterculus kendi görüşüyle günümüzdeki var olan tartışmalara katılır niteliktedir. Ayrıca Paterculus olayların yaşandığı dönemin koşulları ve bakış açısı ile ele alındığı takdirde oluşan durumun şaşırtıcı olmayacağını düşünmektedir.

Paterculus'un bahsettiği Pompeius'un sıradışı komuta yetkileri ise olasılıkla Hispania'da Sertorius'a karşı Pompeius'un *consul* olmayan bir vatandaş olarak *proconsul* yetkisiyle savaşmasına¹⁰⁸, yaklaşık 35 yaşında olmasına ve bir senatör olmamasına rağmen *consul* seçilmesine ve İ.Ö 67 yılında *Lex Gabinia* ile elde ettiği *imperium maius* yetkisi ile tüm Akdeniz üzerindeki kıyı şeridinden 80 km.(50 mil) karaya doğru komuta yetkisine işaret etmektedir¹⁰⁹. Eserini özet mahiyetinde ele alması sebebiyle ve Pompeius'dan kısaca değineceğini belirttiği üzere Paterculus ayrıntılı bir şekilde *Lex Gabinia* dışında bu yetkilere değinmemiştir.

Consul olarak Pompeius herhangi bir eyalete gitmeyeceğine dair söz vermiştir ve Paterculus'a göre bu söz tutulmuştur ancak yaklaşık iki yıl sonra İ.Ö 67 yılında korsanlar Akdeniz'de tehdit oluşturunca o dönemde *tribunus* olan Aulus Gabinius önderliğinde *Lex Gabinia* hazırlanmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi Akdeniz'deki tüm eyaletlerde geçerli olan bu yasa ile Pompeius bir *proconsulün* yetkilerine ve gücüne sahip olmuştur. Paterculus'a göre bu yetkiyle neredeyse tüm dünya bir kişiye emanet edilmiştir. Bundan yedi yıl önce bu görev İ.Ö 74 yılı *praetoru* Marcus Antonius'a da verilmiştir, ancak Paterculus'a göre böylesine bir

¹⁰⁶ Pat. His. Rom. 2. 30. 2.: ...*in absentia*; İ.Ö 48.

¹⁰⁷ Sue. Cae. 24. 1.: Suetonius, devlet içinde karışıklık çıkması üzerine senatonun tek *consul* olarak Pompeius'u ancak halkın Caesar'ı işaret ettiğini belirtmektedir.

¹⁰⁸ Boak, 1922: 152.

¹⁰⁹ Shipley, 1961: 114. dn. a.

güç elde eden kişinin karakteri bazen bu gücü kaldıramamaktadır¹¹⁰. Pompeius elde ettiği bu görevi başarı ile yerine getirerek birçok savaşın ardından yenilgiye uğrattığı korsanlara sorunu tamamen çözmek adına denizden çok uzakta oturulacak yer sağlayarak, korsanları bu alanlara yerleştirmiş ve onlara haydutluk yapmadan yaşama fırsatı vererek korsanlık faaliyetlerini ortadan kaldırmıştır¹¹¹.

Paterculus burada da Marcus Antonius ve Pompeius arasında bir paralellik kurarak yetki ve gücün kullanımı, bu gücün karakterler üzerindeki etkisi hakkında bir yorum yapmaktadır. Pompeius ve Marcus Antonius'un elde ettikleri sonuçlar farklıdır. Pompeius görevini başarıyla yerine getirirken Marcus Antonius, Pompeius kadar başarılı olamadığı için hayatını bu görev esnasında kaybetmiştir. Paterculus kurduğu paralellekle Pompeius hakkındaki olumlu düşüncelerini dile getirmektedir.

Paterculus eserinde nadiren devlet yönetiminden de bahsetmektedir. Daha önce Gaius Gracchus'un *iudices* atamalarına sadece senato sınıfının değil aynı zamanda *equester* sınıfını da dâhil ederek onlara bu ayrıcalığı tanıdığını, ardından Sulla'nın bunu tekrar *equester* sınıfından alıp senatoya devrettiğini ancak Lucius Aurelius Cotta'nın düzenlediği bir yasa ile hem senato hem de *equester* sınıfından *iudices* sayısının eşit bir şekilde seçilmesinin sağlandığını belirtmektedir. İ.Ö 67 yılında *tribunus* olan Otho Roscius tarafından düzenlenen bir yasa ile de *equester* sınıfının tiyatrodaki yeri belirlenmiştir¹¹².

Pompeius, İ.Ö 66 yılında Lucius Lucullus ile birlikte Mithridates ile yapılan savaşı yürütmesi için atanmıştır. Lucius Lucullus ise İ.Ö 74 yılındaki *consullük* görevinin ardından Asia eyaletine *proconsul* olarak atanmış ve Mithridates ile yapılan savaşı Pompeius'dan önce kendisi yönetmiştir. Lucullus, Mithridates ile yapılmakta olan savaşlarda kayda değer başarılar elde etmiş ancak savaşı sonlandıramamıştır, Paterculus Lucullus'un her ne kadar övgüye değer bir karaktere sahip olsa da para sevgisi¹¹³ yüzünden savaşı bitiremediğini belirtmektedir. *Tribunus plebis* Manilius önderliğinde ise Pompeius'un Mithridates ile yürütülen savaşta asıl komutayı alması gerektiğini belirten bir yasa hazırlanmıştır. Bu yasa onaylandıktan sonra Paterculus'a göre Lucullus ile Pompeius arasında sürtüşmeler başlamış ve birbirlerini suçlamışlardır. Öyle ki Lucullus Pompeius'u askeri güç bakımından sonsuz bir hırsla sahip olmakla suçlarken, Pompeius ise Lucullus'u para bakımından son derece savurgan

¹¹⁰ Pat. His. Rom. 2. 31.

¹¹¹ Pat. His. Rom. 2. 32. 6.

¹¹² Pat. His. Rom. 2. 32. 4.; Shipley, 1961: 118 dn. a.

¹¹³ Pat. His. Rom. 2. 33. 1.: ...*pecuniae pellebatur cupidine*

olmakla suçlamıştır¹¹⁴. Paterculus, aslında Pompeius'un zaman zaman özellikle sivil kariyerine ilk başladığı zamanlarda herkese eşit bir şekilde davranmadığını belirtmektedir¹¹⁵. Burada daha önceki Pompeius övgüleriyle çelişmektedir. Daha önce herkese eşit davranmamaktan korkan Pompeius'un burada sivil kariyerinin başlangıcında davranış bakımından eşitliği sağlayamadığı belirtilmiştir. Bunun gibi ayrıntılar bize Paterculus'un eserinin özensizliğinin sebeplerini açıklar niteliktedir. Pompeius ile ilgili eşitlik kavramının hemen ardından *apologia* niteliğinde bir savunma bölümü gelmektedir. Pompeius'un ne kadar hevesli olduğu ve bu hevesinden hareketle son derece şiddetli görev aşkından bahsedilmektedir. Paterculus'a göre Pompeius duyguları sebebiyle suçlanmamalıdır, Lucullus da görkemli bir karakter olarak tasvir edilmiştir, ancak Paterculus'un zamanında yaşanan savurganlığın ilk örneklerinden birisi Lucullus olarak betimlenmektedir, hem kentteki yapılar hem ziyafet hem de lükse düşkünlük bakımından savurgan bir karakter olarak anlatılmaktadır. Burada önemli olan nokta ise Tiberius Dönemi hakkında bir eleştiri getirmeyen Paterculus'un Lucullus karakteri üzerinden kendi zamanındaki savurganlığı dile getirmesidir¹¹⁶.

Paterculus, Lucullus'un savurganlığı üzerine Pompeius'un kendisine Romalı Kserkses dediğini de belirtmektedir¹¹⁷. Buradaki mecaz ile Kserkses'in Khalkidike Yarımadası'nda geniş bir kanal açarak gemilerini bu kanal üzerinden geçirmesine gönderme yapılmaktadır¹¹⁸.

Paterculus'un eserinde C. Iulius Caesar ise belirgin bir şekilde ilk olarak İ.Ö 58-50 yılları arasında yürüttüğü Gallia seferlerinde karşımıza çıkmaktadır¹¹⁹. Kendisinden önce bu seferler Quintus Fabius Maximus Allobrogicus ve Gnaeus Domitius Ahenobarbus tarafından yürütülmekteydi, ancak Caesar'ın Gallia seferlerinde aldığı zaferler dönemin tarihsel anlayışında en çarpıcı olanlardır. Öyle ki Gallia eyaleti hazineye neredeyse dönemin dünyasının geri kalanı kadar vergi ödemiştir¹²⁰. Caesar'ın ayrıca İ.Ö 46 yılında Numidia'yı bir eyalet haline getirdiğinden de bahsedilmektedir. Burada olayların birbirinden kopuk bir şekilde anlatılması Paterculus'un özensizliğinin ve *transcursus* stilinin bir göstergesidir.

¹¹⁴ Pat. His. Rom. 2. 33. 1-2.; Plu. Luc. 38. 1-39. 3.

¹¹⁵ Pat. His. Rom. 2. 33. 3.: *Nam neque Pompeius, ut primum ad rem publicam adgressus est, quemquam omnino parem tulit.*

¹¹⁶ Pat. His. Rom. 2. 33. 4.: *...profusae huius in aedificiis convictibusque et apparatibus luxuriae primus auctor fuit.*

¹¹⁷ Pat. His. Rom. 2. 33. 4.: *Magnus Pompeius Xerxen togatum vocare adsueverat.*

¹¹⁸ Hdt. His. 7. 22-23.

¹¹⁹ Pat. His. Rom. 2. 39. 1-2.; 2. 30. 3., 2. 36. 2.: Bu paragraflarda Caesar'dan kısaca bahsedilmektedir.

¹²⁰ Pat. His. Rom. 2. 39. 1.: *...quod totus terrarum orbis, in aerarium conferunt stipendium.*

41. ve 44. paragrafların neredeyse tamamında Caesar anlatılmaktadır, ancak kendisinden Pompeius kadar övgüyle bahsedilse de anlatım bakımından ilginç bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık Pompeius'un *imperator* olarak selamlanmasının anlatılmasıdır¹²¹. Paterculus'a göre Pompeius İ.Ö 66-63 yılları arasında doğuda kazandığı savaşların ardından Italia'ya döndüğünde askerlerini Brundisium'da dağıtmıştır. Burada Pompeius *imperator* unvanı ile selamlanmıştır¹²² aynı şekilde Augustus'un öz babası C. Octavius'un, Iunius Bleasus'un ve hatta Statius Murcus ve Crispus Marcius'un askerleri tarafından *imperator* olarak selamlandığından eserde bahsedilmektedir¹²³, ancak Paterculus bize Caesar'ın da askerleri tarafından *imperator* olarak selamlandığından bahsetmemektedir¹²⁴. Bu selamlama şekli kazanılan zaferden sonra muzaffer olan komutanın askerleri tarafından yapılacak olan zafer töreni öncesinde kendi aralarında kutlanmasına işaret etmektedir¹²⁵, fakat önemli bir ayrıntıdır. Bunun sebebi olasılıkla Caesar'ın öldürülmesiyle ilgili kendisine atfedilen “tiranlık” ile ilgilidir. Paterculus Caesar'ın öldürülmesini doğrudan bir suç olarak görmemektedir, Caesar'ın öldürüldüğü İ.Ö 44 yılında Marcus Brutus ve Cassius'un *praetor* olduğunu, Decimus Brutus'un ise *quaestor designatus* olduğunu belirtmektedir. Paterculus'un deyimiyle bu komplocu üç kişi Caesar öldürüldükten sonra Decimus Brutus önderliğindeki gladyatörler ile Capitolium'u ele geçirmişlerdir. Marcus Antonius senatoya çağırılmış ve Cassius tarafından Marcus Antonius'un öldürülmesi ve Caesar'ın dileğinin yok olması gerektiği söylenmiştir. Decimus Brutus buna engel olarak vatandaşların bir “tiran” dışında başka kan görmemesi gerektiğini söylemiştir. Paterculus, Caesar'a “tiran” olarak hitap edilmesinin aslında yapılan davranışın yani Caesar'ın ölümünün daha iyi bir şekilde konumlandırıldığından bahsetmektedir. Caesar doğrudan “tiran” olarak betimlenmese de bu durum karakterler üzerinden dile getirilmektedir. Decimus Brutus ise Antonius ile ilgili olarak ölüme engel olan bir vatandaş olarak resmedilmiştir¹²⁶.

Marcus Brutus, Cassius ile birlikte bir komplo düzenleyen kişilerin liderleri olarak betimlenmiştir¹²⁷. *Coniuratio* “komplo” anlamına gelen olumsuz bir kelimedir, ancak

¹²¹ Pat. His. Rom. 2. 40. 3.: *Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior civilis tanti imperatoris reditus fuit.*

¹²² Pat. His. Rom. 2. 40. 3.

¹²³ Statius Murcus ve Crispus Marcius: Pat. His. Rom. 2. 69. 2.; C. Octavius: 2. 59. 2.; Iunius Bleasus: 2. 125. 5.

¹²⁴ Plu. Cae. 12.

¹²⁵ Shipley, 1961: 136. dn. a.

¹²⁶ Pat. His. Rom. 2. 58. 1-3.

¹²⁷ Pat. His. Rom. 2. 56. 3.: *...coniurationis auctoribus...*

Paterculus burada Brutus'dan olumsuz bir şekilde bahsetmemektedir. Caesar'ın senatoda katledilmesi ise tek bir cümle ile anlatılmaktadır.

Marcus Brutus anlatımlarında Paterculus'un ne kadar özen göstermeye çalıştığı hissedilmektedir, ancak bununla birlikte Paterculus kendi deyimiyle yer yer kendisini tutamamıştır ve düşüncelerini net bir şekilde dile getirmiştir¹²⁸. Iulius Caesar Pharsalus Savaşı'nı kazandıktan sonra kendisine karşı olanları bağışlayacağını bildirmiştir¹²⁹, ancak Paterculus burada tanrılara seslenerek Caesar'ın Marcus Brutus'a olan merhamet duygusunun karşılığı olarak ne büyük bir ödül aldığından bahsetmektedir¹³⁰. Burada kastedilen elbette Caesar'ın ölümüdür. Paterculus bir anlamda kinaye yapmaktadır. Bu kinaye farklı biçimlerde yorumlanabilir, fakat bu noktada Paterculus'un tanrılara bir serzenişte bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu açık bir eleştiri olmasa da Paterculus'un asıl düşüncelerini saklama çabası olarak değerlendirilebilmektedir.

*Hunc exitum M. Bruti partium septimum et tricesimum annum agentis fortuna esse voluit, incorrupto animo eius in diem, quae illi omnes virtutes unius temeritate facti abstulit. Fuit autem dux Cassius melior, quanto vir Brutus: e quibus Brutum amicum habere mallet, inimicum magis timeres Cassium; in altero maior vis, in altero virtus: qui si vicissent, quantum rei publicae interfuit Caesarem potius habere quam Antonium principem, tantum retulisset habere Brutum quam Cassium*¹³¹.

Bu, Marcus Brutus 37. yaşındayken partisi için kaderin saklamış olduğu bir sondu, bugüne kadar yozlaşmaktan koruduğu ruhunu tek bir hata ile tüm erdemlerden yoksun bıraktı. Cassius ne kadar iyi bir önderse, Brutus o kadar iyi bir adamdı: bu ikisinden Brutus ile dost olmayı tercih ederdin, Cassius'a karşı düşman olmaktan büyük korku duyardın; birisi daha güçlü, diğeri daha erdemli; devlet için Antonius'dan ziyade Caesar'ın imparator olması(princeps) daha iyi oldu, eğer onlar muzaffer olsalardı, Cassius'a nazaran Brutus'un devleti yönetmesi daha iyi olurdu.

Paterculus görüldüğü üzere Brutus'u ilginç bir yöntemle değerlendirmektedir. Burada karşılaştırma yapılarak ve varsayımlarda bulunularak Marcus Brutus bir anlamda devlet yönetimi bakımından Caesar yani Augustus ile eş değer tutulmaktadır. Paterculus Marcus Brutus'u bir "hain" ya da "katil" gibi resmetmemeye özen göstermiştir. Kendisinin soylu bir karaktere sahip olduğunu belirterek Marcus Brutus'un aslında iyi bir adam olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Burada önemli olan Brutus'un hata yaptığını belirtmesidir. Caesar'ın

¹²⁸ Pat. His. Rom. 2. 52. 4.: *Illud notandum est...*

¹²⁹ Pat. His. Rom. 2. 52. 4.; Sue. Cae. 75.

¹³⁰ Pat. His. Rom. 2. 52. 5.: *Pro dii immortales, quod huius voluntatis erga Brutum suae postea vir tam mitis pretium tulit!*

¹³¹ Pat. His. Rom. 2. 72. 1-2.

ölümü ile ilgili olarak bu durum daha hafif anlatılamazdı. Marcus Antonius'u Cicero'nun ölümünden sorumlu tutan Paterculus'un Marcus Antonius'a olan nefreti oldukça sert bir şekilde dile getirilmiştir¹³². Brutus'a nefretle bakmak bir yana onun iyi bir insan olduğunu ve yaptığı hata neticesinde erdemlerinden yoksun kaldığını anlatmaya çalışmaktadır.

Paterculus'un anlattığına göre senato oylamasıyla Marcus Brutus ve Cassius'un senato yetkisi olmadan daha önce ele geçirdikleri eyaletlerde geçerli olmak üzere otorite yetkisi verilmiştir. *Arbitrium* yetkisi elinde bulunan Marcus Brutus ve Cassius bir bildiri yayınlamışlardır¹³³. Bu bildiriye göre ilk olarak silahlı şiddetin sebebi Marcus Antonius gösterilmiştir, ardından devlet içindeki düzenin sağlanması adına ebedi sürgünde yaşamaya hazır olduklarını belirtmişlerdir. Paterculus burada kendi yorumunu yapmamaktadır, bu durum objektif bir tarihçi olduğu izlenimi vermekten ziyade daha çok düşüncelerini saklama çabasında olan bir yazar olduğu izlenimi vermektedir. Bunun gibi anlatımlar modern araştırmacılar tarafından Paterculus'un fazlasıyla eleştirilmesinin temel sebeplerinden birisidir. Çünkü Paterculus'un eserini okuyan bir kişi anlatılan olayların ardından bir yorum beklemektedir, Tacitus da olduğu gibi, ancak Paterculus'u ele alırken kendisinin Vinicius ailesine minnettar olduğunu ve Tiberius Dönemi'nde yaşadığını unutmamak gerekir.

Cicero'nun Marcus Brutus ve Cassius'u şevkle övdüğü Paterculus'un eserinde anlatılmaktadır, bu noktada Cicero'nun da görüşlerinin Paterculus'u etkilediğini söyleyebiliriz, ancak Cicero, Brutus'un diğer eyaletlere borç vererek bu durumdan çıkar sağladığını anlatmaktadır¹³⁴, Paterculus ise Marcus Brutus ve Cassius'un *quaestorların* izinleri dâhilinde Roma'ya para taşıdıklarını anlatmaktadır¹³⁵. Burada borçtan ya da bir faydadan söz edilmemektedir. Paterculus bu olaya yer vermekte ancak tüm detaylarıyla anlatmamaktadır.

Paterculus bazı olaylara ayrıntılarıyla birlikte yer vermektedir. İ.Ö 44 yılında Caesar'ın ölümünün ardından Gaius Cornelius Dolabella, Marcus Brutus ve Caesar'ın ölümünden sorumlu olan diğer kişilerle birlikte yakın ilişkiler kurarak *consullüğünü* ilan etmiştir. Bu daha önce Caesar'ın bizzat kendisi tarafından işaret edilen bir *consullük* idi. Asia'da *proconsul* olan Gaius Trebonius'u öldürdükten sonra Dolabella Trebonius'un yerine geçmiştir. Marcus Antonius Syria eyaletine ve Parthlara karşı yapılacak askeri seferlerde komutayı kendisine vermeyi teklif edince Dolabella taraf değiştirerek Marcus Antonius'un

¹³² Pat. His. Rom. 2. 66. 3.

¹³³ Pat. His. Rom. 2. 62. 2-3.

¹³⁴ Cic. Att. 5. 21. 10.

¹³⁵ Pat. His. Rom 2. 62. 3.

saflarına geçmiştir. Bunun üzerine Crassus kendisine Laodikeia’da saldırmış ve Dolabella yenildikten sonra bir kölesinden kılıcı ile kendisini öldürmesini istemiştir. Dolabella öldükten sonra lejyonlarına Crassus tarafından el konulmuştur. Bu lejyonları *praetorium* olan Statius Murcus ve Crispus Marcius’un elinden almıştır. Crassus İmparatorluğun doğu tarafında 10 lejyona böylelikle el koymuştur¹³⁶. Brutus ise Macedonia’da Marcus Antonius’un kardeşi Gaius Antonius’dan ve Dyrrachium civarlarında Vatinius’dan toplamda 7 lejyon elde etmiştir. Paterculus Gaius Antonius’dan ziyade Vatinius’dan bahsederek onun orduyu yönetmek istediğini ima etmektedir. Ancak Paterculus burada Vatinius’u işaret ederek Brutus’un herhangi bir kumandan daha iyi bir tercih olduğunu belirtmektedir. Karşılaştırma yapılarak Marcus Brutus’un iyi bir kumandan olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır¹³⁷. Marcus Brutus’un savaşı kazandığını tahayyül ettiğimizde Paterculus’un eserinden hareketle bu durumdan rahatsızlık duymayacağını söyleyebiliriz, hatta belki de Caesar ve diğerlerine olan düşüncelerini daha net bir biçimde ifade etme fırsatı bulabilirdi diyebiliriz.

Paterculus’a göre Cassius cesur ve başarılı bir şekilde Rhodos’u ele geçirdiğinde Marcus Brutus Lykia’yı boyunduruk altına almıştı. Daha sonra iki ordu buluşarak Macedonia’ya doğru harekete geçmişlerdi. Burada Cassius doğasına aykırı olmasına rağmen Brutus’a merhamet bakımından iyi davranmıştır. Paterculus’a göre talih bakımından sadece bir kişi Marcus Brutus ve Cassius’dan ziyade daha şanslıydı ve o kişi talih tarafından hak ettiğini bulacaktı. Burada bahsedilen kişi C. Octavius Caesar’dır¹³⁸. Talih üzerinden Octavianus’u öven Paterculus diğer taraftan Marcus Brutus ve Cassius’un şanssız olduklarını dile getirmektedir, ancak bunu üstü kapalı ve edebi bir biçimde yapmaktadır.

Marcus Brutus Roma tarihi adına kritik bir role sahiptir. Paterculus Marcus Brutus gibi kritik karakterler hakkındaki eleştirilerini ya da görüşlerini karşılaştırma yaparak ya da talih gibi çeşitli unsurları kullanarak yapmaktadır. Doğrudan ya da hedef göstererek düşüncelerini ifade etmemektedir. Bu da anlaşılabilir bir durumdur. Aulus Cremutius Cordus yazmış olduğu tarih eserinde Marcus Brutus’u övdüğü ve de Cassius’u son Romalı olarak tanımladığı için

¹³⁶ Pat. His. Rom. 2. 69. 2.

¹³⁷ Pat. His. Rom. 2. 69. 3-4.

¹³⁸ Southern, 1998: 20-21.: Southern, Gaius Caesar’ın Octavianus ismini resmi olarak kullandığına dair herhangi bir verinin olmadığını, bu kullanımın modern araştırmacılar tarafından evlat edinildiği dönem ile Augustus adını aldığı döneme değin isminin Gaius Iulius Caesar ile karıştırılmaması adına kullanıldığını belirtmektedir. Paterculus ise eserinde Octavianus’dan Augustus unvanını alana değin C. Octavius olarak bahsetmektedir.

İ.S. 25 yılında Seainus tarafından intihara zorlanmıştır. Paterculus kendisini aynı tehlikeye atmamak için Caesar'ın katillerini doğrudan övmemeyi tercih etmiş olmalıdır¹³⁹.

Marcus Antonius ise Paterculus'un eserinde daha çok olumsuz bir şekilde ele alınmıştır. Birçok olumsuz olayın sorumlusu Marcus Antonius olarak gösterilmektedir. Paterculus'un eserinde Marcus Antonius ilk olarak karşımıza Caesar'ın senatodaki öldürülüşünden sonra çıkmaktadır. Burada başrolü oynayan kişiler Paterculus'a göre Caesar'ın çok samimi arkadaşlarıdır. Decimus Brutus ve Gaius Trebonius bu isimler arasında yer alırken diğerleri soylu kişiler olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁰. Paterculus burada Caesar'ın ölümü ile ilgili olarak daha önce bahsedildiği gibi kimseyi hain olarak nitelememektedir ya da bir *dictatorun* ölümünden bahsetmemektedir, karakterler üzerinden "tiran" betimlemesi yapmaktadır. Bununla birlikte Brutus ve arkadaşları gayet soylu kişiler olarak tanımlanmaktadır. Marcus Antonius ise tam anlamıyla Paterculus'un eserinde "günah keçisi" olarak ilan edilmiştir. Modern araştırmacıların Paterculus'un olayları "saptırması" ile ilgili görüşlerini destekleyen Tiberius övgüleri ile birlikte belki de en önemli kanıt bu olgudur. Paterculus'un Antonius'a bu kadar nefret beslemesinin en büyük sebebi Cicero'nun öldürülmesinde Antonius'un büyük bir rolünün bulunmasıdır.

Brutus ve arkadaşlarının Caesar'ı öldürmesiyle ilgili anlatıdan hemen sonra Paterculus Marcus Antonius'un Caesar'a karşı çok çirkin bir davranışının bulunduğunu anlatmaktadır. Öyle ki *consullük* görevini paylaştığı sırada Caesar *Lupercalia* bayramında bir *rostra* üzerinde oturuyorken *regius* tacını Caesar'ın başının üzerine yerleştirmiş, ancak Caesar bu tacı kabul etmemesine rağmen Antonius bundan rahatsızlık duymamıştır¹⁴¹. Bu anlatı Caesar'ın ölümünden hemen sonra gelmektedir. Buradaki önemli nokta ise Paterculus'un Caesar'ın ölümü hakkında Roma Devleti'nin hissettiği duygulardan ya da Devlet'in bulunduğu durumu resmetmeyi tercih etmek yerine Marcus Antonius'a olumsuz bir şekilde yüklenmesidir. Daha önce bahsedildiği gibi Paterculus eserini *transcursus* stili ile ele aldığı için olasılıkla burada Marcus Antonius'a olan nefretini dile getirme ihtiyacını duymuştur.

Bunun dışında İ.Ö 34 yılına kadar Antonius hakkında herhangi bir bilgiye Paterculus'un eserinde rastlanılmamaktadır. Paterculus'a göre İ.Ö 34 yılında Octavianus, Pompeius'un bahçesinde Antonius ile konuşmaya geldiğinde, Antonius kendisini çok kibirli bir şekilde karşılamıştır. Octavianus kendisini öldürmek üzere komplo kurduğunu söyleyerek

¹³⁹ Tac. Ann. 4. 34. 4.

¹⁴⁰ Pat. His. Rom. 2. 56. 3.

¹⁴¹ Pat. His. Rom. 2. 56. 4.; Sue. Cae. 79. 2.

suçlamıştır¹⁴². Bu komplonun bir yalan olduğunu ima eden Paterculus’a göre Antonius’un güvenilirmez karakteri ortaya çıkmıştır. Ardından hırslarına yenik düşen Antonius ve Dolabella, Octavianus tarafından Ops tapınağında emanet edilen 700.000 *sestertius*a el koymuşlardır. Daha sonra Dolabella denizaşırı eyaletlerde hak sahibi olduğunu beyan etmiş, Antonius ise o dönemde *consul designatus* olan Decimus Brutus’a senato kararıyla verilen Gallia eyaletine el koymaya karar vermiştir¹⁴³.

Roma Devleti bu dönemde Paterculus’a göre Antonius’un “tiranlığında” fazlasıyla baskı görmüştür, Octavianus ortaya çıkana kadar kimsenin bu baskıya ya da “tiranlığa” karşı koyacak gücü mevcut değildir. Octavianus burada bir kahraman gibi resmedilmiştir ve senato tarafından *propraetor* yetkisiyle ordunun başına geçmiş, Decimus Brutus’a yardım etmek üzere dönemin *consul designatus*ları olan Hirtius ve Pansa ile birlikte yola çıkmışlardır. Mutina’da gerçekleşen savaşı kaybeden Antonius Italia’dan kaçmıştır¹⁴⁴. Bu kuşatma aslında Octavianus için bir fırsat olmuştur, çünkü senato Antonius’dan şiddeti durdurmasını istemiştir, ancak Antonius bunu reddedince yeterli sayıda askeri bulunmayan senato Octavianus’u görevlendirmiştir¹⁴⁵. Burada Antonius doğrudan bir “tiran” olarak resmedilmiştir. Paterculus eserinde olumsuz bir şekilde ele aldığı birincil karakterlerin hiçbirisini doğrudan bu kadar net bir şekilde betimlememektedir.

Mutina Savaşı’nın ardından Lepidus’un yanına kaçan Antonius önce reddedilmiştir, çünkü Lepidus, öldürülen Caesar’ın yerine *pontifex* memuriyetini üstlenmiştir. Hispania eyaletinin yönetimi Lepidus’a verilmesine rağmen kendisi o sırada Gallia’da bulunmaktadır. Daha sonra Antonius, Lepidus’u ikna etmiş ve Lepidus askerlerin kumandanı olarak görünse de kendisi asıl otoriteye sahip olmuştur. Daha sonra Plancus ve Asinius Pollio ordularını Antonius’a teslim etmişlerdir. Paterculus’a göre Asinius Pollio her zaman Iulius taraftarlarına sadık ve Pompeius taraftarlarına karşı olmuştur, ancak Plancus bu konuda tereddüt etmiştir¹⁴⁶.

İkinci *triumviratus* düzeni konusunda anlaşılan Lepidus, Antonius ve Octavianus, Iulius Caesar’ın intikamını almak üzere *proscriptio* kararı çıkartmışlardır. Bu karara Octavianus

¹⁴² Sue. Aug. 10. 2-4.: Suetonius da bu komplodan bahsetmektedir.

¹⁴³ Pat. His. Rom. 2. 60. 3-5.; Sue. Aug. 4.: Marcus Antonius’un Augustus’un dedesinin soyunun Africa kökenli olduğunu belirterek kendisini küçümsediğinden bahsetmektedir, ancak Paterculus Antonius hakkındaki olumsuz düşüncelerinden bahsederken bu durumu es geçmiştir. Augustus hakkında oluşabilecek olumsuz düşüncelerin önüne geçmek amacıyla bu durumdan bahsetmemiş olabilir.

¹⁴⁴ Pat. His. Rom. 2. 60.

¹⁴⁵ Eck, 2003: 12.

¹⁴⁶ Pat. His. Rom. 2. 63.

itiraz etmiştir, ancak iki kişiye karşı tek başına olduğu için bu yasa yürürlüğe girmiştir¹⁴⁷. Burada Brutus ve Cassius'un 17 lejyona sahip olduğunu belirten Paterculus aynı zamanda Octavianus ile Antonius arasında politik bir akrabalık bağı kurulduğundan bahsetmektedir. Bu akrabalık bağı Antonius'un üvey kız kardeşi Clodia Pulchra ile Octavianus'un nişanlanmasıyla oluşmuştur. İ.Ö 43 yılında Octavianus, Quintus Pedius ile birlikte *consul* olarak seçilmişlerdir¹⁴⁸.

Daha sonra Iulius Caesar'ın intikamının alınması için çıkarılan *proscriptio* kararları gereğince Roma'da birçok senatör öldürülmüştür, Paterculus Cicero'nun ölümünden duyduğu üzüntü sebebiyle Antonius'a karşı nefretini dile getirirken diğer yandan bu karar Antonius'un amcası Lucius Caesar'ı, Lepidus'un öz kardeşi Paulus'u, Plancus'un öz kardeşi Plancus Plotius'u da öldürmüştür¹⁴⁹.

İ.Ö 42 yılında Antonius ve Octavianus ordularıyla birlikte Macedonia'ya doğru Marcus Brutus ve Cassius ile karşılaşmak için harekete geçmişlerdir¹⁵⁰. Philippi Savaşı'nı kazandıktan sonra Antonius doğuda kalmış ve Octavianus Roma'ya dönmüştür. Burada M. Antonius'un kardeşi Lucius Antonius, M. Antonius'un eşi Fulvia ile birlikte Octavianus'a karşı savaş açmışlardır, ancak Octavianus Perusia'da gerçekleşen bu savaşı kazanmış ve M. Antonius'un kardeşi L. Antonius'u serbest bırakmıştır. Paterculus L. Antonius'u, kardeşi kadar hataları olsa da onun kadar erdeme sahip olmadığını söylemektedir¹⁵¹. Fulvia ise Plancus ile birlikte Italia'dan sürgüne gönderilmiştir¹⁵².

Paterculus burada Marcus Antonius'u ne kadar eleştirse de kardeşi Lucius Antonius üzerinden kendisinin erdemli bir karaktere sahip olduğunu belirtmektedir. Bu ifadesini doğrudan ileri sürmek yerine dolaylı bir şekilde dile getirmiştir.

Marcus Tullius Cicero, Paterculus'un eserinde son derece soylu bir karakter olarak tanımlanmaktadır. Eserde Cicero ilk olarak İ.Ö 63 yılında Catilina'nın tertiplelediği komploda görünmektedir. Catilina'nın önderliğinde Cethegus, Lentulus gibi hem senato hem de *equester* üyesi diğer kişilerin tertiplelediği bu komployu Cicero ortaya çıkarmış ve senato

¹⁴⁷ Pat. His. Rom. 2. 66. 1.

¹⁴⁸ Pat. His. Rom. 2. 65.

¹⁴⁹ Pat. His. Rom. 2. 67. 1-3.

¹⁵⁰ Pat. His. Rom. 2. 70. 1-2.

¹⁵¹ Pat. His. Rom. 2. 74. 2.

¹⁵² Pat. His. Rom. 2. 76. 2.

otoritesinin desteği ile Catilina'nın kentten sürülmesini ve bu komploda yer alan birçok kişinin öldürülmesinde rol oynamıştır¹⁵³.

Paterculus Cicero'nun İ.Ö 63 yılındaki *consullüğüne* Catilina komplosunun prestij eklediğini belirtmektedir ve bu yıl imparator Augustus'un doğduğunu anlatmaktadır.

Zor bir görevi olduğu belirten Paterculus kendi zamanına değin Roma tarihi içindeki önemli yazarların ve karakterlerin bir listesini yapmıştır. Bu listede Cicero ve Hortensius başta olmak üzere arkalarından Crassus, Cotta, Sulpicius, daha sonra Brutus, Calidius, Caelius, Calvus, Caesar ardından Corvinus, Asinius Pollio ve Sallustius gelmektedir. Vergilius şiirlerin prensi olarak adlandırılmıştır ve onun ardından Rabirius, Livius, Tibullus ve Naso gelmektedir. Böylelikle kendisinden önceki yazarlara ve önemli bulduğu karakterlere eserinde Cicero ile birlikte yer vermiştir¹⁵⁴.

Paterculus İ.Ö 58 yılında gerçekleşen ilginç bir olaya işaret etmektedir. Publius Clodius Pulcher ile Cicero birbirlerine karşı politik düşmanlar olarak tarih sahnesinde yer almışlardır. Bunun birçok sebebi bulunmaktadır. Publius Clodius sadece Romalı kadınların girebildiği *Bona Dea* isimli kutsal ritüellere kadın kıyafeti ile girmiş ve Caesar'ın eşi Pompeia liderliğinde sürdürülen bu ritüeller esnasında kendisiyle aşk yaşadığına dair suçlamalarda bulunulmuştur. Bu olaydan sonra Caesar, Publius Clodius'u savunsa da¹⁵⁵ eşinden boşanmıştır¹⁵⁶. Paterculus, Clodius'un kendi kız kardeşiyle ilişki yaşadığına dair suçlandığını da belirtmektedir¹⁵⁷. Paterculus'un anlattığına göre bu olayların ardından Publius Clodius'un Cicero'ya karşı öfkesi öyle büyümüştür ki onu sürgüne göndermek için *patricii* statüsünden *pleb* statüsüne geçmiş¹⁵⁸ ve Catilina komplosunun Cicero önderliğinde ayyuka çıkmasının ardından *tribunus plebis* olarak *Leges Clodiae* adında bir yasanın kabul edilmesini sağlamıştır. Bu yasaya göre hiçbir Roma vatandaşı yargılanmadan sürgüne gönderilemez ya da ölüme sevk edilemezdi. Cicero ise *consul* olarak Catilina'nın ve diğer senatörlerin kimisinin yargılanmadan öldürülmesinde kimisinin ise sürgüne gönderilmesinde önemli bir rol oynamıştı. Clodius'un önderliğinde çıkarılan yasa gereğince de Cicero sürgüne

¹⁵³ Pat. His. Rom. 2. 34. 3-4

¹⁵⁴ Pat. His. Rom. 2. 36.

¹⁵⁵ Sue. Cae. 74. 4.: Suetonius, Caesar'ın Publius Clodius'u savunurken kendisinin bir şey bilmediğini ancak Pompeia ile aynı ritüelde bulunan annesi Aurelia ve kız kardeşi Iulia'nın yargıçlara herşeyi anlattıklarını söylemektedir. Caesar'a neden Pompeia'yı boşadığı sorulunca da "Aile bireylerinden kuşku bile duyulmaması gerektiğini" söylemiştir.

¹⁵⁶ Sue. Cae. 6. 2.

¹⁵⁷ Pat. His. Rom. 2. 45.

¹⁵⁸ Sue. Cae. 20. 4.

gönderilmişti. Sürgüne gitmemesi için diğer senatörlerden özellikle Pompeius'dan yardım istemiş ancak beklediği yardımı bulamamıştı. Cicero yaklaşık bir yıl sürgünde kaldıktan sonra kente geri dönmüş ve politikaya tekrar atılmıştı. Paterculus Cicero'nun sürgüne gönderilmesinde Pompeius ve Caesar'ın da etkisi olduğunu belirtmektedir ve ayrıca Cicero'nun senatoyu kurtarmasının karşılığı olarak bir sürgün kazandığını söylemektedir¹⁵⁹. Paterculus'a göre bu olayların ardından İ.Ö 57 yılında sürgünden dönen Cicero iki yıl içinde Pompeius, o dönem *tribunus plebis* olan Annius Milo ve senato kararları sayesinde kenti ve senatoyu yeniden düzenlemiştir¹⁶⁰.

Pompeius ve Caesar arasında İç Savaş çıkmadan önce bir ateşkes yapılmış, her iki taraf da itiraz etmemesine rağmen Paterculus'a göre bu ateşkesi bozan kişi Gaius Scribonius Curio olmuştur. Öyle ki Cicero'nun tüm çabalarına rağmen ateşkes bozulmuştur¹⁶¹. Tacitus ise tam tersini söylemektedir. Tacitus'a göre Curio barışın devam etmesini isteyen son birkaç senatörden birisidir¹⁶².

Paterculus Cicero'nun Pompeius ve taraftarlarıyla arasında derin bir bağ olduğunu belirtmektedir. Burada Pompeius ya da Caesar'a karşı doğrudan bir eleştiri getirmemektedir, olabildiğince kendisini taraf göstermemeye çalışmaktadır, ancak Cicero'ya karşı çok derin duygular beslemektedir. İç Savaş'ın getirdiği ölümlerden rahatsız olsa da Paterculus cumhuriyet rejimi ile ilgili olarak doğrudan olumsuz bir düşünce beyan etmemektedir. Cicero'nun cumhuriyete sıkı sıkıya bağlı bir senatör olduğu bilinmektedir, dolayısıyla Cicero ile ilgili olan düşüncelerinden yola çıkarak Paterculus'un cumhuriyet rejimine doğrudan karşı olduğunu yani bir anti cumhuriyetçi olduğunu söyleyemeyiz.

Triumviratusun aldığı kararlar gereği çıkarılan *proscriptio* yasasından Cicero'da etkilenmiş ve İ.Ö 43 yılında öldürülmüştür. Paterculus bu duruma olan öfkesini şu şekilde dile getirmiştir.

Nihil tamen egisti, M. Antoni, (cogit enim excedere propositi formam operis erumpens animo ac pectore indignatio) nihil, inquam, egisti mercedem caelestissimi oris et clarissimi capitis abscisi numerando auctoramentoque funebri ad conservatoris quondam rei publicae tantique consulis inritando necem. Rapuisti tu M. Ciceroni lucem sollicitam et aetatem senilem et vitam miseriozem te principe quam sub te triumpho mortem, famam vero gloriamque factorum atque dictorum adeo non abstulisti, ut auxeris. Vivit vivetque per omnem saeculorum memoriam, dumque hoc vel forte vel providentia vel utcumque

¹⁵⁹ Pat. His. Rom. 2. 45. 1-2.

¹⁶⁰ Pat. His. Rom. 2. 45. 3.

¹⁶¹ Pat. His. Rom. 2. 48. 5.

¹⁶² Tac. Ann. 11. 7. 2.

*constitutum rerum naturae corpus, quod ille paene solus Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentia inluminavit, manebit incolume, comitem aevi sui laudem Ciceronis trahet omnisque posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum factum execrabitur citiusque e mundo genus hominum quam Ciceronis nomen cedit huius*¹⁶³.

Ancak sen Marcus Antonius, hiçbir şeyi başaramadın (öylesine kızgınım ki göğsümdeki dalgalanmalar beni sınırı aşmaya zorluyor, anlatımımı burada yineledim) sen hiçbir şeyi başaramadın, bunu bir ödül olarak Cicero'nun o kutsal dudaklarından çıkan ve soylu aklından gelen sözler olarak söylüyorum ve sen ölümü için kumpas kurarak bu yüce *consulün* ve daha önce devleti kurtarmış olan bir adamın katilisin. Sen Marcus Cicero'dan sıkıntılı birkaç gün, yaşlı birkaç yıl aldın, senin hâkimiyetindeki hayatı onun için triumvirliğindeki ölümünden daha sefil olacaktı, ama sen onun ününün, sözlerinin ve eylemlerinin şanını çalmadın, hayır! Sen onların değerini arttırdın. Bu evren bir şans eseri, ilahi takdir ya da bir sebep ile yaratılmış olsun ya da olmasın bu evren devam ettiği sürece o yaşayacak ve hafızalarda çağlar boyu yaşamaya devam edecek, neredeyse yalnız olan tüm Romalılar onun aklındaki gözle gördü, onun zihniyle kavradı, onun güzel söz söyleme sanatı ile aydınlandı, çağlar boyunca insanlar Cicero'nun ününe eşlik edecek. Senin yaptığın şey onlarda tikslenme uyandırırken gelecek kuşakların tamamı sana karşı yazdığı konuşmalara hayranlık duyacak. İnsanoğlunun nesli Cicero ismi unutulmadan bu dünyadan göçüp gitmeyecek.

Paterculus'un Cicero'nun ölümüne ne kadar içerlediğini ve duyduğu üzüntüyü okuyucusuna nasıl aktardığı görülmektedir. Paterculus böyle bir anlatımı hiçbir karakterin ölümü sonrasında dile getirmemiştir. Cicero'nun son derece zeki, çok iyi bir orator olduğu Paterculus'un eserinde sık sık dile getirilmektedir. Paterculus'un *transcursus* stilinin yansıması Cicero'nun ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirirken görülmektedir, burada yazar “göğsündeki dalgalanmalardan” dolayı anlatımını yinelemek zorunda hissetmiştir. Marcus Antonius'a bu denli nefret duymasının en büyük sebebi Cicero'nun ölümüdür, Paterculus Augustus ve Tiberius dışında doğrudan ya da dolaylı olarak önemli karakterlerin elinde bulundurduğu güce çeşitli eleştirilerde bulunmuştur¹⁶⁴, dolayısıyla Antonius üzerinden yapılan eleştirileri Cicero'nun öldürülmesi de dâhil olmak üzere güce yapılmış eleştiriler olarak değerlendirmek mümkündür.

Paterculus, Caesar ve Pompeius gibi birincil karakterler arasından en büyük eleştiriyi ve nefreti açıkça Marcus Antonius'a karşı sergilemektedir. Paterculus'un bir tarihçi olarak eserini objektif bir bakış açısıyla mı ele aldığı yoksa Tiberius Dönemi'ne kadar önemli bulduğu karakterleri anlatarak genel bir Roma tarihi tablosu mu çizmeye çalıştığını net bir şekilde söylemek kolay değildir, ancak Cicero ya da Pompeius gibi karakterler hakkında

¹⁶³ Pat. His. Rom. 2. 66. 3

¹⁶⁴ Pat. His. Rom. 2. 6. 2., 2. 19. 4., 2. 44. 2., 2. 68. 4-5., 2. 81. 1.

belirttiği düşünceleri Paterculus'u Cumhuriyeti benimsemiş bir karakter olarak nitelememize olanak sağlamaktadır. Paterculus'u bir yere konumlandırmak bu noktada bilimsel açıdan yeni verilere ulaşmadan zor görünmektedir. Paterculus'un eserinden yola çıkarak kendisini bir cumhuriyetçi ya da monarşi sevdalısı bir kişi olarak nitelemek doğru görünmemektedir. Paterculus *Principatus* Dönemi'nden ne kadar övgüyle bahsetse de Roma Devleti'ni ve karakterleri bir bütün olarak ele almaya çalışmıştır.

2.2 Gaius Velleius Paterculus ve Principatus

Genel olarak cumhuriyet sisteminin İ.Ö 2. yüzyıl ortalarından itibaren çöküş sinyalleri verdiğini ve *Principatus* Dönemi'nin ayak seslerinin yıllardır Roma'da yankılanmakta olduğunu söyleyebiliriz. Gracchus kardeşler dönemindeki ardı ardına *tribunusluk* girişimleri, Marius'un ardı ardına *consul* seçilmesi, Sulla'nın diktatörlüğü, Pompeius'un tek başına *consul* oluşu, Iulius Caesar'ın mutlak yönetimi Roma Devleti'nde tek adam ihtiyacını doğurmuştu. Devam eden süreçle birlikte Augustus, Roma Devleti'nde ilk imparator olarak tarih sahnesinde yerini almıştı. Augustus'un Roma Cumhuriyet Dönemi'nin son halkası mı olduğu yoksa Actium Savaşı ile birlikte yeni bir dönem mi başlattığı günümüzde hala tartışılmaktadır¹⁶⁵. Paterculus'un eseri bu tartışma konusunun Cumhuriyet Dönemi ayağına konumlandırılabilir. Çünkü kendi zamanına kadar gerçekleşen Roma Devleti'nin tarihi olaylarını bir bütün olarak görmektedir. Eserinde olaylar nezdinde bir geçişten elbette söz etmemiz gerekmektedir, ancak Paterculus bu geçişi bir rejim değişikliği olarak okuyucusuna net bir şekilde yansıtmamaktadır.

Paterculus, günümüz modern araştırmacılarının tartıştığı bu geçiş sürecinin önemli bir kısmında var olmuş ve Roma Cumhuriyetinin İmparatorluğa geçişine, devlet yönetiminde yapılan değişikliklere tanık olmuştur. Bu geçişi tam anlamıyla aktarabilecek hem asker hem de bir senatör olarak Roma Geç Cumhuriyet Dönemi'nin değişimine şahit olmuş ve Roma Erken İmparatorluk Dönemi'nin başlangıcında yaşamış tek kişi olarak görünmektedir¹⁶⁶. Paterculus'un Augustus'a değin eseri boyunca karakterler üzerinden sergilediği anlatım bir cumhuriyet tablosudur, ancak buradaki değişikliğin Roma Devleti adına özellikle yönetim

¹⁶⁵ Eder, 1990: 71-122.

¹⁶⁶ Livius'da bu sürece elbette tanık olmuştur ancak *Ab Urbe Condita* eserinde Roma Devletinin *Principatus* Dönemi'ne geçişini anlattığı kitaplar kayıptır, sadece bazı fragmanlar günümüze kadar gelebilmiştir. Eserinin 142. yani son kitabı İ.Ö 9 yılında Drusus'un ölümünü anlatmaktadır. Olaylara tanıklık etme bağlamında Paterculus'un eseri bir bütün olarak elimize ulaşan tek kaynaktır.

bakımından ne gibi sonuçlara yol açtığı tartışılmamaktadır. Sadece tüm vatandaşların memnun olduğu olumlu, refaha kavuşmuş bir *Principatus* Dönemi anlatılmaktadır.

*Prisca illa et antiqua rei publicae forma revocata. Rediit cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuique rerum suarum possessio; leges emendatae utiliter, latae salubriter; senatus sine asperitate nec sine severitate lectus*¹⁶⁷.

Cumhuriyetin o geleneksel ve kadim yapısı yeniden düzenlendi. Tarım için tarlalar, din için saygınlık, insanlar için güvenlik geri döndü, her bir insanın kendi mal-mülk hakkı korundu; eski yasalar faydalı bir şekilde yeniden düzeltildi, toplum yararına yenileri geçirildi; senato ne zorlayıcıydı ne de ciddiyetten yoksundu.

Paterculus, Augustus ile birlikte değişen rejimi *Prisca illa et antiqua rei publicae forma revocata* cümlesiyle tanımlamaktadır. Bununla birlikte Paterculus'un olayları anlatım tarzı bir bakıma Cumhuriyet Dönemi'nin geleneksel özelliklerini yansıtmaktadır. Yunan tarihi ile birlikte Roma'nın kuruluş hikâyesinden itibaren eserini ele alması, özellikle Marcus Vinicius'un *consullüğünü* referans alarak anlattığı olayları tarihlemesi ve kendi zamanından ne kadar önce olayların meydana geldiğini belirtmesi bakımından Paterculus eserini ele alış biçimi dönemin geleneksel özelliklerine işaret etmektedir¹⁶⁸.

Cumhuriyet Dönemi'nden *Principatus* Dönemi'ne geçiş sürecini Tacitus'un *Annales* eserindeki bakış açısıyla ele alırsak bu dönemi çarpıcı ve tarihin akışını belirgin bir şekilde değiştiren bir geçiş olarak görebiliriz. Tacitus, Augustus ve Tiberius üzerinden bu döneme oldukça sert eleştiriler getirmektedir, ancak Tacitus'un *principatus* ile ilgili eleştirel bakış açısı ne kadar keskin olursa olsun okuyucusuna bu dönemle ilgili olarak eseri boyunca açık ve net bir tablo çizmemektedir. Tacitus sert eleştirilerini Paterculus gibi karakterler üzerinden dile getirmektedir. Tacitus adım adım Augustus'un senatonun, memuriyet sisteminin ve yasama yetkisinin işleyişini kendinde topladığını anlatmaktadır¹⁶⁹, ancak Cumhuriyet Dönemi ile ilgili olarak bu dönemde yaşayan karakterlerin ardı ardına edindikleri *consullüklerinden*, *dictatorluklarından* kısaca “tek adam” olma arzusundan doğrudan bahsetmemektedir.

Paterculus'un bakış açısıyla olaylar doğal seyrinde ilerlemektedir. Paterculus'a göre Augustus sistemi kökünden değiştiren bir karakter değildir, aksine var olan sistemi düzenleyen bir karakter olarak betimlenmiştir. İç savaşlar sona ermiş ve Roma Devleti *pax*

¹⁶⁷ Pat. His. Rom. 2. 89. 4.

¹⁶⁸ Starr, 1980: 288.

¹⁶⁹ Tac. Ann. 1. 2.

Augusta ile yeniden düzenlenmiştir¹⁷⁰. Paterculus'a göre Augustus öncesi Roma ile sonrası arasında belirgin bir fark yoktur. Kendisine göre eğer bir geçiş dönemi varsa bu İ.Ö 2. yüzyılın ortalarında meydana gelmiştir. İ.Ö 146 yılında Korinthos ve Kartaca yok edildikten sonra Roma lüks hayatın getirdiği bir zayıflama periyoduna girmiştir¹⁷¹.

Günümüzde modern araştırmacıların *Principatus* Dönemi'nin sembolik başlangıç noktası olarak referans gösterdikleri İ.Ö 31 yılı Actium Savaşı¹⁷² ve Augustus'un imparator olduğu İ.Ö 27 yılı¹⁷³, Paterculus'un eserinde belirgin bir geçiş ya da rejim değişikliği olarak görülmemektedir. Paterculus'un gözünde Roma tarihi daha çok soylu kişilerin elde ettiği büyük başarılarından ileri gelmektedir. *Princeps*¹⁷⁴ terimi dahi genel olarak özellikle Augustus Dönemi'ne kadar belirgin bir biçimde *Principatus* Dönemi'ne işaret etmemektedir. Daha çok "ilk, birinci" anlamında kullanılmıştır¹⁷⁵. Paterculus özellikle Augustus'u ve Tiberius'u cumhuriyetin geleneklerini düzenleyen, Roma dünyasını refaha kavuşturan imparatorlar olarak görmektedir.

Paterculus'un monarşiye geçiş sürecinde olayları doğal seyrinde anlatmasının sebebi Augustus'un Cumhuriyetin eski geleneksel yapısını yenilemesi ve senatonun teoride işlemesine izin vermesi, kendisini otoriter bir imparator gibi göstermemesi olarak görülebilir. Bununla birlikte Paterculus'un eserini ele alırken kullandığı dile ve okuyucuda bıraktığı izlenime dikkat ettiği eserinden anlaşılmaktadır, dolayısıyla Paterculus bu eserini *Principatus* Dönemi'nin iyi taraflarını anlatarak okuyucusunda iyi bir izlenim bırakmayı hedeflemiştir. Paterculus gibi Suetonius da Augustus'un Roma Devlet yönetimini gelecek için güvenli bir hale getirdiğinden bahsederken aslında cumhuriyetin yeniden yapılanmasına işaret etmektedir¹⁷⁶.

Paterculus eserinde karakterleri işlerken anlatımının arka planında Roma Devleti hakkındaki görüşlerini de dolaylı olarak anlatmaktadır. Paterculus'un *principatus* hakkındaki görüşlerini daha iyi anlayabilmek için Roma Devleti'nde diğer önemli karakterleri nasıl

¹⁷⁰ Pat. His. Rom. 2. 126. 2-4.

¹⁷¹ Pat. His. Rom. 2. 1. 1-2.; Schultze, 2010: Kartaca'nın yok edilmesiyle başlayan ahlaki yozlaşmadan büyük olasılıkla ilk bahseden yazarın Sallustius olduğu belirtilmektedir ve Paterculus olasılıkla bu konuyla ilgili olarak kendisinden etkilenmiştir.

¹⁷² Pat. His. Rom. 2. 89

¹⁷³ Pat. His. Rom. 2. 91. 1.

¹⁷⁴ *Princeps* terimi için bkz. Syme, 1939: 313–348.

¹⁷⁵ Pat. His. Rom. 2. 105. 3., 2. 119. 2., 2. 126. 3.

¹⁷⁶ Sue. Aug. 2. 28.

betimlediğine göz atmak gerekmektedir. Paterculus Gaius Gracchus'u¹⁷⁷, Marius'u¹⁷⁸, Caesar'ı¹⁷⁹ ve Crassus'u¹⁸⁰ ellerindeki gücü kullanmaktan çekinmeyen kişiler olarak betimlemiştir, burada *princeps* kavramından söz etmek mümkündür. Bu karakterler betimlenirken anlatılmak istenen ve ima edilen “tek adamlık” kavramıdır, onlar daha çok güçlü kişiler olarak anlatılmaktadır. Paterculus bu karakterleri betimlerken olayların arka planında gücün *princeps* kavramı ile ilişki olduğunu okuyucusuna hissettirmektedir. Bahsedilen bu karakterler ellerindeki güç sayesinde ya da bu güce eriştiklerinde devlette büyük bir iç karışıklığa sebebiyet verebilecek, gücü kötüye ya da kendi çıkarlarına kullanabilecek karakterlerdir. Augustus ise İç Savaşlar'ın ardından bu güce ulaşan ancak bu gücünü devlet ve halk yararına kullanan kişi olarak okuyucuya aktarılmıştır.

Paterculus diğer taraftan günümüzde Roma Devleti'nin imparatorluğa geçişi olarak kabul edilen bu süreci unvanlar üzerinden okuyucusuna aktarmaktadır. İkinci kitabın 80. paragrafına kadar Ceasar olarak seslendiği Augustus, 81. paragrafta Actium Savaşı sonrası *princeps*¹⁸¹ olarak karşımıza çıkmaktadır. 89. Paragrafta kendisine Augustus olarak seslenmektedir ve kente dönüşünün ardından 91. paragrafta Augustus isminin senato tarafından kendisine verilmesi anlatılmaktadır. Paterculus'un Augustus ve Tiberius ile ilgili *principatus* kavramı daha çok barış, düzen ve adalet kavramlarını¹⁸² içermektedir. Senato'nun saygınlığını geri kazanması, tarımın alanlara geri dönmesi, birçok memuriyetin yasal sınırlarına geri çekilmesi Paterculus'a göre yapılan yeniliklerdir, diğer bir deyişle var olan sürecin yenilenmesidir.

Şunu da belirtmek gerekir ki Paterculus'un *principatus*a olan bakışını kendi deneyimleri de doğrudan etkilemiştir. Kendisi gibi *equester* sınıfına mensup, kariyer yapan askerlerin senatoya yükselmesi yasal olarak mümkün hale gelmiştir ve Paterculus gibi birçok insan *novus homo* olarak bu durumdan faydalanabilmişlerdir. Kısacası Cumhuriyet Dönemi'ne nazaran sınıf atlamak çok daha kolay bir hale gelmiştir diyebiliriz. Paterculus bu fırsatları değerlendirdiği için deneyimlerinden yola çıkarak *Principatus* Dönemi'ne farklı bir gözle bakmaktadır. Bunu sıradan bir vatandaşın ya da bir senatörün bakış açısı olarak değerlendirmemek gerekir, daha ziyade *equester* sınıfından gelen kumandanına hayranlık

¹⁷⁷ Pat. His. Rom. 2. 6. 2.: ...*longe maiora et aciora petens...*

¹⁷⁸ Pat. His. Rom. 2. 19. 4.: *Tum cives, ab hoste misereri paulo ante principis viri docti...*

¹⁷⁹ Pat. His. Rom. 2. 68. 4-5.: ...*censoria potius contentus nota...*

¹⁸⁰ Pat. His. Rom. 2. 44. 2.: ...*principatum solus adsequi non poterat...*

¹⁸¹ Pat. His. Rom. 2. 81. 1.: ...*partim liberalitate discussa principis...*

¹⁸² Pat. His. Rom. 2. 98. 2., 2. 103. 5., 2. 113. 1., 2. 114. 4., 2. 117.4., 2. 125. 5., 2. 126. 3.

besleyen bir askerin senatoya uzanan deneyimleri olarak değerlendirilmelidir. Bu deneyimler Paterculus'un bakış açısını ele alırken göz önünde tutulması gereken önemli bir etkidir. Her şeyden önce Tiberius Paterculus'un kumandanıdır. Tiberius ve Paterculus arasında kumandan-asker ilişkisi olduğu Paterculus'un eserinde açıkça görülebilmektedir. Tiberius imparator olmasaydı Paterculus eserinde olduğu gibi Tiberius hakkındaki düşüncelerini, övgülerini sürdürebilir miydi? Bu tartışılabilir bir sorudur, ancak eserinden hareketle ondan kumandanı olarak yine övgüyle bahsedebilirdi diyebiliriz. C. Iulius Caesar gibi birçok kumandanın askerlerinin kendilerine olan bağlılığını değerlendirdiğimizde genel olarak kumandanın hizmetindeki askerlerine olan davranışının o askerlerin de kumandanlarının politik kariyerindeki sınırları ne olursa olsun kendilerine olan davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Suetonius da aynı şekilde askerlerinin Augustus'a olan bağlılığını daha iyi resmetmek için, Roma süvarilerinin Augustus'un doğum gününü kendi istekleriyle kutladıklarını anlatmaktadır¹⁸³. Bu nokta özellikle Paterculus'u değerlendirirken çok önemlidir. Eğer bir kumandan savaş alanında Tiberius kadar başarılıysa politik çerçevede sınırları ne olursa olsun askerleri tarafından kendisiyle duygusal bir bağ kurulduğunu kabul edebiliriz. Paterculus'un Tiberius'a fazlasıyla bağlı olmasının sebeplerinden belki de en önemlisi Tiberius'un İmparator olmasından çok aralarındaki kumandan-asker ilişkisidir. Tiberius'u çok sert bir şekilde eleştiren Tacitus bile Tiberius'un askeri başarılarını kabul etmek zorunda kalmıştır ve onun farklı bir askeri kariyere sahip olduğunu, birçok zafer kazandığını dile getirmiştir¹⁸⁴, Syme ise her ne kadar Paterculus'un bir "saray tarihçisi" olarak tanımlasa da savaş alanındaki Tiberius betimlemelerini ikna edici bulduğunu belirtmiştir¹⁸⁵. Buna ek olarak Paterculus'un eseri Tiberius komutası altındaki Roma ordusunun kumandanlarına olan bakışını betimleyen önemli bir bölüm içermektedir. İ.S 4 yılında Augustus tarafından evlat edinildikten sonra Germania'da ordunun başına geri döndüğünde Tiberius'un eski askerleri tarafından nasıl coşkulu bir şekilde karşılandığına tanık olarak eserinde okuyucusuna bu anı kısa diyaloglarla betimlemiştir¹⁸⁶. Paterculus'un eserinden

¹⁸³ Sue. Aug. 2. 57. 1.: Burada halkın ve senatonun kutlama yapma sebepleri anlaşılabilir olarak nitelenmektedir. Augustus'un halka yaptığı iyilikler ve senato kararları üzerindeki etkisi bu kutlamaların temel sebeplerini anlaşılabilir kılmaktır. Burada vurgulanmak istenen Augustus'un askerleri ile olan doğrudan ilişkisidir.

¹⁸⁴ Tac. Ann. 1. 4.

¹⁸⁵ Syme 1986: 436.

¹⁸⁶ Pat. His. 2. 104. 3.

hareketle bir propagandacı yazar ile kumandanına hayran olan yazar arasındaki çizgi çok keskin görünmemektedir¹⁸⁷.

Daha önce bahsedilen Lana, Syme gibi modern araştırmacıların Paterculus hakkındaki olumsuz düşüncelerine temkinli yaklaşılmalıdır¹⁸⁸. Paterculus'un Tiberius'a hayran bir asker olduğu ve eserinde bu duygularını bir kenara bırakarak objektif bir değerlendirme yapmasını beklemek özellikle Tiberius'un İmparator olduğu bir dönemde politik kariyeri ve kişisel hırsları ne olursa olsun beklenmemelidir, eğer öyle olsaydı bugün Paterculus'dan söz etmek mümkün olmayabilirdi. Paterculus'un *principatus*a olan bakışını etkileyen birden fazla olgu bulunmaktaydı, dolayısıyla bu olgular Paterculus'un Roma İmparatorluğuna olan bakışını olumlu yönde etkilemiştir diyebiliriz.

¹⁸⁷ Sumner, 1970: 269-270.

¹⁸⁸ Woodman, 1975a: Syme tarafından yapılan olumsuz değerlendirmelere karşı eleştirilerde bulunmaktadır; ayrıca bkz. Christ, 2001.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERKEN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ KARAKTER TANIMLAMALARI

3.1 Augustus

Paterculus, Augustus'u devleti düzenleyen bir karakter olarak betimlemektedir. Augustus ile birlikte Roma Devleti'ndeki İç Savaş'lar, isyanlar sonlandırılmış, güç ve saygınlık gibi olgular düzenlenmiş ya da yerine yenileri eklenmiştir¹⁸⁹. Paterculus Augustus ile birlikte gelişen dönemi *revocatus*¹⁹⁰, *redditus*¹⁹¹ gibi kavramlarla tanımlamaktadır.

Augustus'un en önemli özelliklerinden birisi kendisini bir taraf(cumhuriyetçi ya da anti cumhuriyetçi) olarak değil devletin başındaki kişi olarak göstermesidir. İç Savaş'ların ardından Roma'ya döndüğünde elindeki gücü senatoya ve halka verdiğini beyan ederek bir *dictator* olmayacağını sinyali vermiştir. Özellikle *princeps civitatis* unvanı ile gücünü halktan alan bir *imperator* konumunda olduğunu halka göstermeye çalışmıştır. Kendisine Roma Devleti'ni düzenlediği ve refaha kavuşturduğu için bir onur olarak Romulus adı verilmek istense de Plancus'un önerisiyle Augustus adı verilmiştir¹⁹².

Paterculus'un bir methiye yazarı olarak nitelendirilmesinin temel olarak iki sebebi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Tiberius dönemi övgüleri, ikincisi ise Augustus dönemine olan bakış açısidir.

Actium Savaşı sonlandıktan sonra Augustus Italia'ya geri dönmüş ve halk tarafından büyük bir coşku ile karşılanmıştır. Paterculus burada tarihsel bir anın yaşandığının farkındadır ve bu geçiş sürecini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

*Finita vicesimo anno bella civilia, sepulta externa, revocata pax, sopitus ubique armorum furor, restituta vis legibus, iudiciis auctoritas, senatui maiestas, imperium magistratuum ad pristinum redactum modum, tantummodo octo praetoribus adlecti duo*¹⁹³.

İç Savaşlar 20 yıl sonra sona erdirilmiş, dış savaşlar bitirilmiş, barış yeniden düzenlenmiş, silahların şiddeti her yerde sakinleştirilmiş, yasalar gücünü, mahkemeler otoritesini, senato saygınlığını geri kazanmış, magistratların yetkisi olması gereken seviyeye indirilmiş, tek bir farkla (o da) var olan sekiz praetor'a iki praetor daha eklenmiştir.

¹⁸⁹ Ramage, 1982: 267.

¹⁹⁰ Pat. His. Rom. 2. 89. 3-4.

¹⁹¹ Pat. His. Rom. 2. 103. 1.

¹⁹² Pat. His. Rom. 2. 91. 1.

¹⁹³ Pat. His. Rom. 2. 89. 3.

Augustus Paterculus'un eserinde önemli bir yer tutmaktadır, daha önce belirtildiği gibi rejimi değiştiren bir karakter olarak tanımlanmamıştır. Bu Paterculus'un rejim değişikliğini algılamadığı ya da resmetmek istemediği anlamına elbette gelmemektedir, ancak Paterculus bir bütün olarak gördüğü Roma Devleti'nin nasıl düzenlendiğini ve *pax Augusta*¹⁹⁴ ile barışın devletin her yerinde nasıl hissedildiğini anlatmaktadır. Övgüleri devlet nezdindeki düzen ve Augustus karakteri üzerinden aktarılmıştır.

*Nihil deinde optare a dis homines, nihil dii hominibus praestare possunt...*¹⁹⁵

Artık ne insanların tanrılardan isteyeceği bir şey vardı, ne de tanrıların insanlara bahsedebileceği bir şey...

Paterculus Augustus'un *princeps* olması ile Roma Devleti'nde tüm sorunların ortadan kalktığını, düzenin devlet nezdinde oluşturulduğunu anlatmaktadır. Paterculus oldukça olumlu bir tablo çizmektedir, ancak devlet yönetimi hakkındaki değişikliklerden bahsetmemektedir. Sadece yapılan çeşitli düzenlemeleri aktarmıştır.

Augustus söz konusu olduğunda akla ilk olarak *princeps* terimi gelmektedir, bu terim ise Paterculus'un eserinde Augustus'un gençliğinden bahsedilirken görülmektedir, Paterculus *princeps* terimine işaret ederek Caesar'ın vasiyetine değinmektedir:

*Caesaris deinde testamentum apertum est, quo C. Octavium, nepotem sororis suae Iuliae, adoptabat*¹⁹⁶.

Daha sonra kız kardeşi Iulia'nın torunu C. Octavius'u evlat edinerek Caesar'ın vasiyetinin önü açıldı.

Burada bahsedilen "Caesar'ın vasiyeti" terimi aslında *princeps* terimine işaret etmektedir. Daha önce her ne kadar övgü dolu sözlerle bahsedilmiş olsa da M. Brutus ve Cassius üzerinden "tiran" olarak nitelenen Caesar'ın isteği Augustus ile birlikte gerçekleşmiştir. Paterculus aslında Roma Devleti'nin geldiği durumun ve Caesar'ın isteğinin hatta Roma Devleti'nde bir olgu olarak tek adam olma yani *princeps* arzusunun farkındadır, ancak bunu doğrudan değil edebi bir dille ve karakterler üzerinden dile getirmektedir.

Caesar öldüğünde Octavianus, "Caesar" adını almıştı. Paterculus Octavianus'un annesi Atia ve üvey babası Philippus'un oğullarının "Caesar" adını almasından dolayı duydukları rahatsızlığı dile getirmektedir, ancak Octavianus bu ismi değerli bulduğu için almıştır¹⁹⁷.

¹⁹⁴ Pat. His. Rom. 2. 126. 3.: Augustus ile başlayan *pax Augusta* Augustus ile birlikte değil, Tiberius Dönemi betimlemelerinde yer almaktadır.

¹⁹⁵ Pat. His. Rom. 2. 89. 2.

¹⁹⁶ Pat. His. Rom. 2. 59. 1.

¹⁹⁷ Pat. His. Rom. 2. 60. 2.

Paterculus Octavianus'un "Caesar" ismini alarak kendisini bu ismin kurucusu ve koruyucusu olarak nitelendirmektedir¹⁹⁸. Bu noktada *princeps* terimi Caesar ile özdeşleştirilmiştir.

Augustus ile ilgili olarak çeşitli olaylara Paterculus değinmemektedir, bu bakımdan Suetonius Augustus ile ilgili olarak Paterculus'dan farklı bir anlatım sergilemektedir. İ.Ö 43 yılında gerçekleştirilen Forum Gallicum ve Mutina Savaşları'nda Octavianus'un eşlik ettiği İ.Ö 43 yılı *consulleri* Hirtius ve Pansa ölmüşlerdir. Suetonius, Hirtius ve Pansa'nın ölümlerinin kuşkulu olduğunu, bu ölümlerin Octavianus tarafından gerçekleştirilmiş olabileceğine dair söylentilerin bulunduğunu belirtmiştir¹⁹⁹, Paterculus ise her ikisinin savaş alanında yaralanarak öldüğünü belirtmektedir ve okuyucusunda bu konu ile ilgili olarak şüphe uyandırmamaktadır²⁰⁰, ancak bu iki *consul*ün ölümünün Octavianus'un dayısının ve üvey babasının varisi olarak *consul* olması adına bir avantaj doğurduğu da bir gerçektir. Bunun dışında Perusia'da gerçekleşen savaşta Suetonius, Octavianus'un oldukça acımasız davrandığı anlatmaktadır²⁰¹, Paterculus eserinin hiçbir yerinde Augustus'un acımasız ya da gaddar bir yapıya sahip olduğunu dile getirmemektedir, ayrıca Suetonius *triumviratus* düzenini bozan kişinin Octavianus olduğunu da belirtmektedir²⁰², Paterculus aynı şekilde bu durumdan bahsetmemektedir, burada düzeni bozan kişi Antonius olarak resmedilmiştir. Suetonius Augustus betimlemelerini biyografik bir şekilde ele aldığından dolayı kendisi cumhuriyet-imparatorluk ekseninde bir anlatım sergilememektedir. Tacitus ise Paterculus'un aksine Augustus'un tüm gücü kendi elinde topladığını ve Augustus ile birlikte eşitliğin geçerliliğini yitirmiş bir olgu haline geldiğini belirtmektedir²⁰³. Paterculus diğer antik yazarların bahsettiği betimlemelere eserinde yer vermemektedir, yaşadığı dönem göz önünde bulundurulduğunda Augustus ile ilgili anlatımlarına özen göstermiştir, ancak Paterculus diğer yandan Tiberius'u övmek adına Augustus'u ılımlı bir şekilde eleştirmektedir. Buradaki eleştirileri rejim değişikliğine değil Augustus'un karakterinedir. Paterculus Augustus Dönemi'ndeki Tiberius'u bir görev adamı olarak okuyucusuna aktarmaktadır. Augustus doğrudan sarayda oturan bir karakter olarak dile getirilmese de İç Savaşlar'ın ardından saray dışı faaliyetlerinden bahsedilmemektedir, ancak Tiberius faal, aktif ve bir görev adamı olarak resmedilmiştir²⁰⁴.

¹⁹⁸ Pat. His. Rom. 2. 60. 1.: ...*conditorem conservatoremque Romani nominis*.

¹⁹⁹ Sue. Aug. 11.

²⁰⁰ Pat. His. Rom. 2. 61. 4.

²⁰¹ Sue. Aug. 15.

²⁰² Sue. Aug. 17. 1.

²⁰³ Tac. Ann. 1. 4. 1.

²⁰⁴ Pat. His. Rom. 2. 94. 3-4., 2. 95. 1., 2. 99. 2., 2. 111. 3., 2. 120. 1., 2. 123. 1.

Augustus henüz hayattayken kentin koruyucusu Augustus değil Tiberius olarak betimlenmektedir²⁰⁵. Paterculus, tüm dünyanın Tiberius'un Rhodos Adası'na inzivaya çekilmesini hissettikten sonra Augustus'un Gallus Caninius ile birlikte İ.Ö 2 yılındaki *consullüğünde* kentte oyunlar düzenlenirken kızı Iulia'nın ahlaksızlıkları sebebiyle küçük düştüğünü anlatmaktadır²⁰⁶, ayrıca Paterculus'a göre Pannonia'da isyan baş gösterdiğinde Augustus birçok savaşta güçlü ve deneyimli olmasına rağmen korkuya ve paniğe kapılmıştır²⁰⁷. Senato isyanın bastırılması için Tiberius'un görevlendirilmesini talep edene kadar da Tiberius'u Pannonia'ya gönderilmemiştir²⁰⁸. Paterculus bu anlatılarında Tiberius'u överken Augustus'u da dolaylı olarak eleştirmektedir. Augustus bu anlatımlarda faal ve aktif olan Tiberius'un gölgesi altında resmedilmektedir. Paterculus olaylar ve karakterler üzerinden eleştirilerini sunarken özen göstermiş ve dolaylı bir anlatım sergilemeyi tercih etmiştir. Eserini kaleme aldığı dönemi göz önünde bulundurduğumuzda İmparator Tiberius nezdinde bu şekilde bir bakış açısıyla olaylara yaklaşması ve dolaylı bir anlatımı tercih ederek Tiberius'u övmesi anlaşılabilir bir durumdur.

Paterculus okuyucusuna Augustus'un devlet yönetiminde yaptığı değişikliklere değinmemiştir. *Princeps* olarak bundan kısaca bahsetmektedir, ancak eserinde ayrıntılı bir cumhuriyet tablosu çizmeyen Paterculus, aynı şekilde *Principatus* Dönemi'nin başlangıcını ayrıntılı bir şekilde okuyucuna aktarmamaktadır. Bunun sebebi Paterculus'un eserini ele alış sebeplerinden kaynaklanmaktadır. Paterculus'un eseri ile ilgili olarak varsaydığımız giriş bölümü günümüze kadar ulaşmadığından elimizdeki verilere dayanarak Marcus Vinicius'u onurlandırmayı ve Tiberius Dönemi'nin olumlu yanlarını eserinde anlatmayı amaçladığını söyleyebiliriz, dolayısıyla Augustus'un sadece rejim ile ilgili olarak değil gerek senato, gerek ordu, gerekse sosyal hayat üzerinde yaptığı değişikliklere değinmeden kendisine eserde yer vermiştir.

3.2 Marcus Vipsanius Agrippa

Paterculus Agrippa'yı oldukça sadık ve iyi bir yardımcı olarak betimlemektedir. Caesar öldüğünde ve lejyonları Octavianus'un hizmetine girmeyi teklif ettiklerinde Agrippa

²⁰⁵ Pat. His. Rom. 2. 100. 1., 2. 103. 1., 2. 120. 1.

²⁰⁶ Pat. His. Rom. 2. 100. 1-3.: Paterculus'a göre Tiberius Rhodos Adası'na çekildikten sonra Parth kralı Roma Devleti ile olan müttefikliğine son vermiştir. Burada da Augustus, Tiberius ve Parth Kralı üzerinden dolaylı olarak eleştirilmektedir.

²⁰⁷ Pat. His. Rom. 2. 110. 6.: ...*Caesaris Augusti animum quateret atque terreret.*

²⁰⁸ Pat. His. Rom. 2. 112. 2.: ...*res publica ab Augusto ducem in bellum poposcit Tiberium.*

ve Salvidienus, Octavianus'a bu teklifi kabul etmesi tavsiyesinde bulunmuşlardır²⁰⁹. Paterculus amcası Capito'nun *Lex Pedia* gereğince Gaius Cassius'un Caesar'ı öldürmesi ile ilgili suçlandığı davada Agrippa'ya yardımcı olduğunu belirtmektedir²¹⁰. Sextus Pompeius'un İ.Ö 38 yılında donanması günden güne büyürken Agrippa, Sextus Pompeius ile yapılacak savaş için gemi yapımı, askerlerin ve kürekçilerin toplanması ve eğitilmesi için görevlendirilmiştir²¹¹. Paterculus'a göre İ.Ö 36 yılında yapılan Naulochus Savaşı'nda Agrippa önderliğindeki donanma, Octavianus'un gözlerinin önünde Tauromenium yakınlarında ciddi bir yenilgiye uğramıştır öyle ki Octavianus hayatı bir tehlike atlattır, ancak savaş daha sonra talihin yüzünü göstermesiyle ve cesaretle kazanılmış, Pompeius Asia'ya kaçmış ve orada öldürülmüştür²¹². Suetonius ise bu savaşı yürüten asıl kişi olarak Agrippa'yı göstermektedir ve Agrippa'nın aldığı herhangi bir yenilgiden bahsetmemektedir. Paterculus'un böyle bir yenilgiye yer vermesinin sebeplerinden birisi Octavianus'u savaşı kazanan kişi olarak betimleyeme çalışmasıdır. Bu savaş sonrasında Agrippa hizmetlerine istinaden *corona classica* ile onurlandırılmıştır. Bu daha önce hiçbir Romalının erişmediği bir onurdur²¹³. Actium Savaşı'nda ise Agrippa kayda değer zafeler kazanmıştır. Leucas komutasındaki Antonius'un donanmalarını yenmiş, Patrai ve Korinthos kentlerini ele geçirmiştir. Son savaşa kadar iki kez Antonius'un donanmaları üzerinde zafer kazanmıştır, bu savaşta donanma komutanı olarak Agrippa komutayı yürütmüştür²¹⁴.

Octavianus ve Agrippa Alexandria'ya doğru savaşı sonlandırmak için gittiklerinde Paterculus *custodia praepositus* olarak görev yapan Gaius Maecenas'ın bu dönemde kentte olduğunu anlatmaktadır. Maecenas *equester* mensubu, görev adamı ve öngörülü bir karakter olarak tanımlanmıştır. Augustus'un Maecenas'ı Agrippa'yı sevdiğinden daha az sevmediğini, ancak Agrippa kadar hırslı olmadığını belirtmektedir. Paterculus'a göre eğer Maecenas hırslı bir yapıya sahip olsaydı kendisine Agrippa'ya nazaran daha az onurlar verilmesine rağmen en az Agrippa kadar başarılı olabileceği anlatılmaktadır²¹⁵.

²⁰⁹ Pat. His. Rom. 2. 59. 5.

²¹⁰ Pat. His. Rom. 2. 69. 5.

²¹¹ Pat. His. Rom. 2. 79. 1.

²¹² Pat. His. Rom. 2. 79. 4-6.

²¹³ Pat. His. Rom. 2. 81. 3.; Cas. Dio. His. Rom. 49. 14. 3.; Sue. Aug. 25. 3.; Suetonius, *caeruleus vexillum*(mavi bir sancak arması) ile onurlandırıldığını belirtmektedir.

²¹⁴ Pat. His. Rom. 2. 84. 2.

²¹⁵ Pat. His. Rom. 2. 88. 2-4.

İ.Ö 27 yılında Agrippa üçüncü kez *consul* olduğunda yakın dostu İmparator Augustus yedinci kez *consul* olmuş ve imparator ile birlikte *tribunicia potestas* unvanını paylaşmıştır²¹⁶.

Augustus'un yeğeni Marcus Marcellus öldüğünde Agrippa Asia'dan dönmüş Marcus Marcellus'un eski eşi Augustus'un kızı Iulia ile evlenmiştir. Paterculus'a göre Iulia'nın çocuklarının hiçbirisinin ne kendisine ne de devlete bir yararı dokunmamıştır²¹⁷.

Paterculus Agrippa'nın ölümünü anlatırken *novus homo* kavramını da dile getirmektedir. Agrippa soylu bir doğuma sahip olmamasına rağmen *novus homo* olarak yükselebilmıştır, hatta bu sayede Tiberius'un kayın babası olabilmıştır. Agrippa ölünce Tiberius Agrippa'nın eski eşi Iulia ile evlenmiş ve bu evlilik Tiberius'u Augustus'a yakınlaştırmıştır²¹⁸.

Suetonius, Agrippa'nın birçok kamu binası yaptırdığını²¹⁹, ayrıca Roma'da artan senatör sayısı Augustus'u rahatsız ettiğinden dolayı bir eleme sistemi getirilerek senatörlerin Augustus ve Agrippa'nın kontrolünden geçirilerek sayının düşürüldüğünü anlatmaktadır²²⁰. Tacitus, Agrippa'nın aristokrat olmamasına rağmen iyi bir asker ve iyi bir yardımcı olduğunu ve Marcellus öldükten sonra Augustus'un kendisini damadı olarak seçtiğini belirtmektedir²²¹.

Paterculus Agrippa'ya özellikle savaş deneyimleri bakımından yer vermiştir. *Novus homo* olarak nitelendirdiği Agrippa bir yardımcı olarak eserde yer almaktadır.

3.3 Marcus Lollius

Marcus Lollius eserde İ.Ö 16 yılında Gallia eyaletinde vali olarak görev yaptığı sırada Germen kabileleri tarafından uğradığı felaket ile karşımıza çıkmaktadır. Beşinci lejyonun kartalını kaybettikten sonra Augustus tarafından kente çağırılmıştır²²². Daha sonra bu görev Tiberius'un kardeşi Drusus Claudianus'a verilmiştir. Germen kabileleri tarafından uğradığı

²¹⁶ Pat. His. Rom. 2. 90. 1.

²¹⁷ Pat. His. Rom. 2. 93. 2.: Agrippa ve Iulia'nın çocukları: Iulia, Aemilius Paullus'un eşi olmuş ancak C. Silanus ile zina yaptığı gerekçesiyle Augustus tarafından Tremerus Adası'na sürgüne gönderilmiştir; Germanicus'un eşi Agrippina, Tiberius tarafından Pandateria Adası'na sürgüne gönderilmiştir; Augustus tarafından halefi olacağı düşüncesiyle evlat edinilen Gaius ve Lucius zamansız bir şekilde ölmüşlerdir; Augustus tarafından evlat edinilen Agrippa Postumus, Tiberius imparator olduğunda Planasia Adası'na sürgün edilmiş ve bir *centurion* tarafından öldürülmüştür.

²¹⁸ Pat. His. Rom. 2. 96. 1.: Tiberius, Agrippa ve Pomponia'nın kızı Vipsania Agrippina ile evliydi.

²¹⁹ Sue. Tib. 29. 5.

²²⁰ Sue. Tib. 35. 1.

²²¹ Tac. Ann. 1. 3.: Agrippa, Augustus'un kızı Iulia ile evlenerek kendisinin damadı olmuştur.

²²² Pat. His. Rom. 2. 97. 1.; Sue. Tib. 2. 23. 1.; Tac. Ann. 1. 10. 4.

yenilgide Lollius dürüst işler yapmaktan ziyade para sevdalısı bir karakter olarak betimlenmiştir²²³.

Paterculus Marcus Lollius'un Gaius Caesar ile birlikte Augustus'un isteği ile doğuya gittiğini belirtmektedir. Paterculus da bu heyetin içinde yer almaktaydı, ancak Paterculus Lollius'un öldürüldüğünü mü yoksa intihar mı ettiği konusunda bir bilgisinin olmadığı belirtmektedir, ancak Parth kralından alınan rüşvetlerden sonra Gaius Caesar'ın kendisini Augustus'a ihbar edeceğini öğrenen Lollius'un ya intihar ettiği ya da zehirlendiği düşünülmektedir²²⁴. Lollius'un ölümünün devlet nezdinde sevinçle karşılandığı ve bu sevincin Gaius Marcius Censorinus'un ölümündeki hüznün ile aynı olduğu ifade edilmektedir²²⁵. Paterculus Lollius'u olumsuz bir karakter olarak tanımlarken Censorinus'u övmektedir²²⁶ ve eserinde Censorinus'a ayrıca yer vermemiştir. Bu da Paterculus'un *transcursus* stiline işaret etmektedir.

3.4 Quintilius Varus

Paterculus eserinde Quintilius Varus'un uğradığı felakete ve Syria eyaletindeki valiliğine değinmektedir. Germania'da İ.S 9 yılında uğradığı ve hayatına mal olan askeri felakete etraflıca yer vermektedir²²⁷. Paterculus özellikle Tiberius övgülerinde bu felaket olgusunu kullanmıştır. Paterculus'un olumlu karakter övgülerine nazaran Varus ılımlı, ancak faaliyete geçme bakımından yavaş ve tembel bir karakter olarak tanımlanmaktadır. Varus anlatımlarında Germania felaketinden önce dikkati çeken diğer bir nokta Syria eyaleti valiliği hakkında yapılan ilginç değerlendirmedir. Varus zengin Syria eyaletine fakir bir adam olarak girmiştir, ancak zengin bir adam olarak ayrılırken arkasında fakir bir eyalet bırakmıştır²²⁸. Paterculus bu edebi tanımlama ile bir kinaye yapmaya çalışmıştır, ancak Varus'un vali olarak Syria eyaletine atanması ve yönetmesi onun fakir bir adam olmadığını göstergesidir.

İ.S 9 yılında yaşanan felakette üç lejyonunu kaybeden Varus, Paterculus'un anlattığına göre Germania kabilelerinin kılıçla değil, yasa ile alt edilebileceğini düşünüyordu öyle ki onları barışın nimetlerinden faydalanabilecek kişiler olarak görüyordu. Bu düşünceleri ile

²²³ Pat. His. Rom. 2. 97. 1.: ...*homine in omnia pecuniae quam recte faciendi cupidior*...

²²⁴ Hazel, 2001: 171.

²²⁵ Pat. His. Rom. 2. 102. 1.

²²⁶ Pat. His. Rom. 2. 102. 1.: ...*vir demerendis hominibus genitus*...

²²⁷ Pat. His. Rom. 2. 117. 1.

²²⁸ Pat. His. Rom. 2. 117. 2.: *Syria, cui praefuerat, declaravit, quam pauper divitem ingressus dives pauperem reliquit.*

bütün zamanını da yaz ordugâhında harcayarak geçirmişti²²⁹. Germania'da yaşayan kabileleri Paterculus ayrıntılarıyla birlikte anlatmıştır. Varus, ordunun komutasını almak yerine barış yapmak niyeti ile Germania'nın ortasında kurduğu bir mahkemenin başına geçtiğinde, bu durumu fırsat bilen Sigimer'in oğlu Arminius Romalılara saldırmak üzere plan yaparak bir saldırı günü belirlemiştir. Paterculus Arminius'u Germania halkının prensi ve Romalılara sadık bir karakter olarak tanımlamaktadır, bazı ordugâhlarda görev almış hatta *equester* statüsüne ulaşmıştır²³⁰. Saldırı planını öğrenen Varus ise bu ırka sadık ve soylu bir karakter olarak tanımlanan Segestes'e yakınlaşmış ve bu komployu kuran kişilerin cezalandırılmasını istemiştir, ancak saldırı gerçekleşmiştir²³¹. Suetonius ve Tacitus'un anlatımları Paterculus'un anlatılarını doğrular niteliktedir. Varus'un yaşadığı bozgunu komutanının düşüncesizliği ve ihmalkârlığı olarak tanımlamaktadırlar²³², ancak Paterculus bu bozgunun ardından Tiberius'un komutayı devraldığını ve Germania'yı ele geçirdikten sonra geri döndüğünü anlatmaktadır²³³.

Tacitus'un Germania kabileleri hakkındaki ayrıntılı anlatımı²³⁴ ile karşılaştırdığımız zaman Paterculus'un anlatımları Tiberius'u övmek için birer olgu olarak kullanıldığı görülmektedir. Germanicus'dan bahsetmemeye özen gösteren Paterculus, Varus ve Germania'da yaşayan kabileler hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Özellikle savaşın nasıl ortaya çıktığı konusunda diğer yazarlarla eş değer bir anlatım sergilemiştir, ancak bu anlatımlar Tiberius'a doğru geldiğinde panegyrik bir anlatım göze çarpmaktadır.

3.5 Tiberius

Paterculus'un eserinde şüphesiz en değerli karakter Tiberius'dur. Diğer karakterlere nazaran Tiberius hakkında özellikle özel hayatı ile ilgili olumsuz bir olay anlatılmamaya özen gösterilmiştir. Paterculus'un eserini yayımladığı dönemde imparator olan Tiberius günümüzde bazı modern araştırmacılar tarafından Augustus'un reformlarının düzenleyicisi olarak da tanımlanmaktadır, ancak Paterculus'un eserinde devlet yönetimi ile ilgili yapılan değişikliklerden, senatonun işleyişinden ya da eyaletlerden ayrıntılı bir şekilde söz

²²⁹ Pat. His. Rom. 2. 117. 3-4.

²³⁰ Pat. His. Rom. 2. 118. 1-2.

²³¹ Pat. His. Rom. 2. 118. 3-4.

²³² Sue. Tib. 18. 1.; Tac. Ann. 55.

²³³ Pat. His. Rom. 2. 120. 1-2.

²³⁴ Tac. Ann. 1. 55.; 1.57-59; 1. 61.; 1. 63.; 1.65.; 1. 68.; Tacitus özellikle Arminius hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir.

edilmemektedir. Dolayısıyla Tiberius Paterculus'un adalet, barış ve düzen kavramları ile övülmekte ve daha çok askeri kariyeri ile eserde yer almaktadır.

Actium Savaşı ve sonrasındaki süreçte Tiberius'un durumu ya da eğitimi hakkında Paterculus ayrıntılı bir bilgi vermemektedir. Tiberius'un soylu öğretmenler tarafından eğitildiği ve yetenekli bir karakter olduğu belirtilmektedir²³⁵. Eğitimi ile ilgili olarak o dönemde 14 yaşında *toga virilis* giyen genç bir Romalı genellikle eğitiminin son aşamasında sayılmaktaydı. Ardından çeşitli davalarda ya da politik kariyerinde kendini geliştirebilmesi, politikada ya da kamu davalarında görev alabilmesi adına konuşma sanatı üzerine bir eğitim almaktaydı. Tiberius ise bu eğitime İ.Ö 27 yılında *toga* giydiği zaman başlamıştır. Marcellus ile birlikte retorik, felsefe, tarih ve hukuk eğitimi alan Tiberius kamu görevleri sebebiyle eğitime ara vermiştir, ayrıca Marcellus'a karşı büyük umutlar besleyen Augustus onu varisi olarak görürken bu durumu yaratan olgunun Tiberius'un kusurları olduğu da düşünülmektedir²³⁶. Paterculus Tiberius'un gençliği ile ilgili kısa anlatılarında Marcellus'dan bahsetmemektedir.

Paterculus, Tiberius'un kariyerine 19 yaşında iken *quaestor* olarak başladığını belirtmektedir²³⁷. Tiberius, Augustus'un emriyle Roma'ya hububat sağlama görevini edinmiş ve ardından eyaletlerin düzenini sağlamak için doğuya gönderilmiştir²³⁸. Tiberius buradaki görevinin ardından Germania'ya bölgeyi kontrol altına alması amacıyla İ.Ö 15 yılında kardeşi Drusus ile birlikte gönderilmiştir. Paterculus Tiberius'un bu görevinde Drusus'u Tiberius'un yardımcısı olarak betimlemiştir²³⁹.

Tiberius İ.Ö 7 yılında ikinci *consullüğünü* elde ettikten sonra Augustus ile *tribunicia potestas* unvanını paylaşarak kendisiyle denk bir konuma erişmiştir. Paterculus en az üç kez eserinde Tiberius'un bu unvanı Augustus ile paylaştığını dile getirmektedir²⁴⁰. Bu Paterculus'un *transcursus* stiline işaret etmekle birlikte Tiberius'un başarılarının vurgulanması adına önemli bir detaydır.

Tiberius devlet nezdinde hızla yükselmesine ve elindeki güce rağmen ilginç bir şekilde İ.Ö 6 yılında Rhodos Adası'na inzivaya çekilmiştir. Tiberius'un Rhodos Adası'na inzivaya

²³⁵ Pat. His. Rom. 2. 94. 2.

²³⁶ Levick 1999: 5.

²³⁷ Pat. His. Rom. 2. 94. 1.

²³⁸ Pat. His. Rom. 2. 94. 3-4.

²³⁹ Tiberius'un Germania seferlerine Nero Claudius Drusus ve Germanicus Iulius Caesar başlıkları altında değinilmiştir.

²⁴⁰ Pat. His. Rom. 2. 99. 1., 2. 109. 2., 2. 115. 3.

çekilmesi hakkında günümüzde modern araştırmacılar tarafından çeşitli ve hatta kuvvetli varsayımlar bulunsa da bu durumun sebebi tam olarak bilinmemektedir. Paterculus, Tiberius'un Gaius ve Lucius Caesar'ın kariyerlerinin önünde bir engel teşkil etmemek için Rhodos Adası'na çekildiği dile getirmektedir:

*...cuius causae mox detectae sunt, cum Gaius Caesar sumpsisset iam virilem togam, Lucius item maturus esset viribus, ne fulgor suus orientium iuvenum obstaret initiis, dissimulata causa consilii sui...*²⁴¹

...daha sonra onun sebepleri ortaya çıktı, Gaius Caesar çoktan *toga virilis* giymişti, Lucius Caesar da erkeklik bakımından olgunluğa erişiyordu, onun kendi ışıltısı(zaferleri) kariyerlerinin başlangıcında olan bu genç adamlara engel olmasın diye kendi kararının sebebini sakladı...

Paterculus okuyucusuna bu konu ile ilgili olarak başka bir bilgi vermemektedir. Suetonius ise bu konu ile ilgili olarak üç alternatif sunmaktadır. Birincisi Tiberius'un eşi Iulia ile olan ilişkisi esnasında Iulia'nın ahlaksızları sebebiyle kendisine katlanamaması ya da onu Augustus'un kızı olduğu için suçlayamamasıdır²⁴². İkinci sebep Tiberius'un saygınlığını korumak hatta var olan saygınlığını arttırmak için böyle bir yolu tercih etmiş olmasıdır. Üçüncüsü ise Paterculus'un da ima ettiği gibi Augustus'un Gaius ve Lucius Caesar'a ikinci adam konumunu bıraktığını düşünmüş olmasıdır. Suetonius bu konuya örnek olarak Agrippa'nın Marcellus'un saygınlığına gölge düşürdüğü düşünülmesin diye Mytilinae'e çekildiğini belirtmektedir²⁴³, ayrıca Augustus Suetonius'a göre Tiberius'un Rhodos Adası'na gitmesine karşı gelmiştir²⁴⁴. Tiberius ilk etapta inzivaya çekilmiştir, sürgün edilmemiş ve kendi isteğiyle Rhodos Adası'na gitmiştir. Gaius ve Lucius ile rekabet ettiği düşüncesini kaldırmak amacıyla kamu görevlerinden uzaklaşmış olsa da²⁴⁵ bu durum zamanla ve özellikle Augustus tarafından Roma'ya dönmesi reddedilince sürgüne dönüşmüştür. Tacitus ise bu durumu görünüşte inzivaya çekilme ama özünde bir sürgün olarak tanımlamıştır, ayrıca bu konu ile ilgili olarak Tiberius'un gizli arzularını²⁴⁶ sebep göstermektedir. Bunun yanı sıra

²⁴¹ Pat. His. Rom. 2. 99. 2.

²⁴² Paterculus Agrippa'nın kızı ve Tiberius'un ilk eşi Vipsania Agrippina'dan bahsetmemektedir, sadece Agrippa'nın *novus homo* olarak Tiberius'un kayın babası olduğunu belirtmektedir. Burada önemli olan nokta Suetonius'un da bahsettiği gibi Tiberius'un Vipsania'ya olan sevgisinden dolayı Iulia ile anlaşılamamış olmasıdır, ancak Paterculus Vipsania'dan ismen bahsetmemeyi tercih etmiştir.

²⁴³ Sue. Tib. 10. 1.

²⁴⁴ Sue. Tib. 10. 2.

²⁴⁵ Sue. Tib. 11. 5.

²⁴⁶ Tac. Ann. 1. 4. 4.: ...*secretas lubidines*...

Tiberius'un Rhodos Adası'na çekilmesi ile ilgili olarak Tacitus Iulia'nın ahlaksızlıklarına değinerek Augustus tarafından Pandateria Adası'na sürgüne gönderildiğine değinmektedir²⁴⁷. Iulia'nın sürgün edilmesine Paterculus da değinmiştir²⁴⁸, ancak Paterculus eserinde Tiberius ile ilgili anlatımlarına son derece özen gösterdiği için Tiberius'un İ.S 26 yılında Capri Adası'na çekilmesine²⁴⁹, Seianus'un devletteki yükselişine, ikinci adam konumuna erişme sürecine ve Tiberius'un oğlu Drusus'un ölümüne eserinde yer vermemiştir.

Tacitus'un bahsettiği gizli arzular diğer yandan Tiberius'un Capri Adası'daki faaliyetlerine işaret etmektedir. İ.S 26 yılında Tiberius, oğlu Drusus öldükten bir süre sonra Capri Adası'na çekilmiş ve devlet yönetimini neredeyse tamamen Seianus'a bırakmıştır²⁵⁰. Suetonius ve Tacitus, Drusus'un Seianus ve Drusus'un eşi Livilla tarafından zehirlendiğini belirtmektedir²⁵¹. Suetonius Tiberius'un şehvet duygularının izinde Capri Adası'na çekildiğini ve burada devlet yönetiminden uzak ve devlete karşı ilgisiz olduğunu dile getirmiştir²⁵². Tacitus daha ayrıntılı bir şekilde Drusus'un ölümü ile ilgili olarak gerçeğin sekiz yıl sonra ortaya çıktığını belirtmektedir²⁵³, buna paralel olarak Suetonius Seianus ve Livilla'nın cezalandırıldığını söylemektedir²⁵⁴.

Paterculus anlatılarını Tiberius'u övmek için kullanmıştır. Paterculus'a göre Tiberius'un Rhodos Adası'na çekilmesi kendi yetkilerine ve elindeki güce nazaran daha onurlu bir davranıştır. Çünkü denizaşırı eyaletlere atanan valiler görev alacakları yerlere gitmeden önce Tiberius'u ziyaret etmişler ve *fasces*lerini sıradan bir vatandaş olmasına rağmen Tiberius'a sunmuşlardır²⁵⁵. Suetonius da diğer eyaletlere atanan komutan ve kamu görevlilerinin kendisini ziyaret ettiğini belirtmektedir, ancak kamu görevlilerinin ve komutanların *fasces*lerinden bahsetmemektedir²⁵⁶. Paterculus Tiberius'un Rhodos Adası'ndan Roma'ya nasıl döndüğünü anlatmamaktadır, sadece Marcus Vinicius'un babası Publius Vinicius'un İ.S 2 yılındaki *consullüğü*nde döndüğünü belirtmektedir. Bu dönemde

²⁴⁷ Tac. Ann. 1. 53.

²⁴⁸ Pat. His. Rom. 2. 100. 3-5.

²⁴⁹ Levick, 1999: 87.

²⁵⁰ Tac. Ann. 4. 6-8.

²⁵¹ Sue. Tib. 62. 1.: Seianus ve Drusus'un eşi Livilla arasında yaşanan gayrimeşru ilişkiye işaret edilmektedir; Tac. Ann. 4. 8.

²⁵² Sue. Tib. 41., 43.

²⁵³ Tac. Ann. 4. 8. 1.

²⁵⁴ Sue. Tib. 62. 1.

²⁵⁵ Pat. His. Rom. 2. 94. 4.

²⁵⁶ Sue. Tib. 12. 2.

Augustus'un oğlu Lucius, iki yıl sonrada diğer oğlu Gaius ölmüştür, İ.S 4 yılında Gaius öldükten sonra Augustus Tiberius'u evlat edinmiş ve dolayısıyla Tiberius Augustus'un tek halefi olmuştur²⁵⁷. Tiberius Augustus tarafından evlat edinildikten sonra Paterculus halkın tepkisinin ne kadar coşkulu olduğunu ve bu durumu sevinçle karşıladığını anlatmaktadır²⁵⁸. Tiberius Roma'ya döndükten sonra ilk olarak Germania seferlerinde görev yapmıştır, Paterculus bu görevinde Tiberius'a eşlik etmiştir hatta Tiberius'un kabile üyesi bir barbar ile yaşadığı diyaloga eserinde yer vermektedir. Barbar kabile üyesi bu diyalog içerisinde kabilesinin Tiberius'a taptığını, kendisine kabilesi tarafından ibadet edildiğini, Roma ordularından korkmaktansa Tiberius'un koruması altına girmedikleri için kabilenin genç üyelerinin deli olduğunu düşündüğünü söylemiştir²⁵⁹. Paterculus kabile üyesi üzerinden Tiberius'u övmekle birlikte kendisini ilahlaştırmaktadır. Böylelikle Germania'da muzaffer olan Tiberius'un başarıları ilahi bir derecede tanımlanmaktadır.

Paterculus tarihsel olay örgüsünü Tiberius'un askeri başarıları ile doğru orantılı bir şekilde eserinde işlemiştir. Tiberius Dalmatia ve Pannonia'da savaşı bitirmek üzereyken Varus'un uğradığı felaketin yankıları duyulmaktadır²⁶⁰, aynı şekilde Tiberius başarılı bir komutan olarak tanımlanırken, Germanicus bir isyanla baş etmektedir²⁶¹. Diğer antik yazarlar Tiberius'un karakter bakımından olumsuzluklarına yer vermektedir. Suetonius Tiberius'un korkularından, endişelerinden ve zalimliğinden fazlasıyla bahsetmektedir²⁶². Tacitus ise Tiberius'un her ne kadar başarılı bir kariyere sahip olduğunu kabul etse de karakter olarak kendisiyle ilgili oldukça olumsuz bir tablo çizmektedir²⁶³. Tacitus sadece Tiberius ile ilgili olarak olumsuz düşüncelerini dile getirmemektedir aynı zamanda genel olarak Iulius-Claudius hanedanlığını bir suçlu olarak görmektedir²⁶⁴.

Paterculus Tiberius'un seferlerinde aktif bir rol oynadığı için tanık olduğu savaşları ve kabileleri ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. Diğer antik yazarların da belirttiği gibi Tiberius askeri bakımdan başarılı bir komutandır, Paterculus Tiberius'un askeri seferlerde yer aldığından dolayı Tiberius övgülerinin büyük bir kısmını bu seferler oluşturmaktadır.

²⁵⁷ Sue. Tib. 15. 2.; Pat. His. Rom. 2. 103. 3.

²⁵⁸ Pat. His. Rom. 2. 103. 4.

²⁵⁹ Pat. His. Rom. 2. 107. 3.

²⁶⁰ Pat. His. Rom. 2. 117. 1.

²⁶¹ Pat. His. Rom. 2. 125. 1.

²⁶² Sue. Tib. 53-54., 61-62.

²⁶³ Tac. Ann. 6. 50-51.

²⁶⁴ Tac. Ann. 1. 6.

Germania, Pannonia ve Dalmatia'da Tiberius başarılı seferler yürütmüştür. Paterculus'un bu savaşlara daha fazla yer vermesinin sebebi savaşlara tanık olmasının yanı sıra diğer antik yazarların değindiği olumsuz Tiberius karakterine eserinde yer vermeme fırsatını doğurmasıdır. Bu konuda Paterculus ile Tiberius arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Çünkü bu iki kişi arasında asker-komutan ilişkisi bulunmaktadır. Paterculus, Tiberius'a tam bağlılık gösterdiği için Tiberius hakkındaki karakter tanımlamaları da bu doğrultuda eserinde yer almıştır.

Paterculus eserinin sonlarına doğru Tiberius'a olan övgülerini dile getirmektedir. Modern araştırmacıların Tiberius Dönemi'ni devlet yönetimi bakımından bir düzenleme süreci olarak nitelendirmesi Paterculus'un eserinde Augustus anlatımları ile paralel bir şekilde görülmektedir²⁶⁵. Augustus övgülerinde olduğu gibi Tiberius da devlet içindeki düzeni yenileyen bir karakter olarak betimlenmiştir, bunun dışında Paterculus devlet yönetimi ya da eyaletlerin düzenlemesi ile ilgili olarak ayrıntılı bilgiler vermemektedir, Tiberius döneminin iyi taraflarını ve ulaşılan refah düzeyini kendi bakış açısıyla dile getirmektedir.

Paterculus Tiberius döneminde düzenlenen kurumları ve Roma Devleti'nde saygınlığın tekrar inşa edilmesini aşağıdaki gibi okuyucusuna yansıtmaktadır:

*Revocata in forum fides, summota e foro seditio, ambitio campo, discordia curia, sepultaeque ac situ obsitae iustitia, aequitas, industria civitati redditae; accessit magistratibus auctoritas, senatui maiestas, iudiciis gravitas; compressa theatralis seditio, recte faciendi omnibus aut incussa voluntas aut imposita necessitas: honorantur recta, prava puniuntur, suspicit potentem humilis, non timet, antecedit, non contemnit humiliorem potens. Quando annona moderatur, quando pax laetior?*²⁶⁶

Forum'da güvenlik yeniden sağlandı, Forum'dan isyan, Campus Martius'dan hırs, Curia'dan uyumsuzluk uzaklaştırıldı, üzeri toprakla örtülmüş ve hatta tohumları gömülmüş olan adalet, eşitlik ve gayret devlet için yenilendi; magistratlar otoritelerini, senato görkemini, mahkemeler ciddiyetini yeniden kazandı; tiyatrodaki karışıklık bastırıldı, doğruyu yapan herkes için ya istekleri ortaya çıkarıldı ya da gerekliliği zorlandı; doğru olan onurlandırıldı, kötü olan ise cezalandırıldı, sıradan insanın saygısı güçlüydü ama ondan korkmuyorlardı, o üstündü ama sıradan insanları hor görmüyordu. Ne zaman tahılın fiyatı daha makul olabilmişti, ne zaman barış daha görkemliydi?

Paterculus'un eserinde Augustus ve Tiberius karakterleri arasındaki farklılıklar dolaylı olarak okuyuca resmedilmektedir. Augustus cumhuriyeti ve barışı düzenleyen, tarımı canlandıran, senatoya saygınlığını iade eden bir karakter iken Tiberius isyanları bastıran, senato içindeki uyumsuzlukla ilgilenen, *aequitas* ve *industria* kavramlarını yeniden

²⁶⁵ Augustus için bkz. Pat. His. Rom. 2. 89. 3., Tiberius için bkz. 2. 126. 2-3.

²⁶⁶ Pat. His. Rom. 2. 126. 2-3.

düzenleyen bir karakter olarak tanımlanmaktadır²⁶⁷. Tiberius ile birlikte “doğru” olan onurlandırılmıştır, “kötü” olan ise defedilmiştir. Buradaki *rectus* kavramı Tiberius’un doğru işler yaptığını vurgulamak için kullanılmıştır. Augustus’dan bahsederken de Paterculus saygınlık ve ciddiyet gibi kavramların yeniden düzenlediğine değinmiştir ancak Tiberius bu kavramların yanı sıra “doğru” olanı yapan, düzenleyen bir karakter olarak betimlenmektedir²⁶⁸. Suetonius da aynı şekilde Tiberius’un özellikle senato ile ilgili düzenlemelerine değinmektedir²⁶⁹.

Modern araştırmacıların Paterculus’u methiye yazarı olarak nitelemesinin kuşkusuz en önemli sebebi Tiberius övgüleridir. Paterculus’un Tiberius’un Capri Adası’na inzivaya çekilmesi ve özellikle karakteri ile ilgili eserinde yer vermediği ayrıntılar mevcuttur. Tiberius’un Germania seferleri, Pannonia ve Dalmatia savaşları açısından Paterculus’un eseri önemli bir kaynak olarak görülebilir. Paterculus bu seferlerde yer aldığı ve olaylara tanık olduğu için ayrıntılı bir anlatım sergilemiştir, ancak devlet yönetimi bakımından Paterculus’un eserinde kayda değer bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durumdan dolayı Paterculus’un eseri modern araştırmacılar tarafından ikinci plana atılmıştır, ancak günümüzde Tiberius ile ilgili özellikle askeri bağlamda yapılan araştırmalarda bu eser önemli bir kaynak olma özelliğini taşımaktadır.

3.6 Marcus Marcellus

Augustus’un kız kardeşi Octavia’nın oğlu Marcus Marcellus hakkında Paterculus, eğer Augustus’un zamansız bir şekilde ölürse onun yerine Marcellus’un geçeceğine dair toplumda yaygın bir düşünce olduğunu belirtmektedir. Paterculus’a göre böyle bir olay Agrippa’nın muhalefeti olmadan gerçekleşemezdi. Marcellus ile ilgili ilginç olan nokta ise Paterculus’un burada bir söylentiye yer vermesidir²⁷⁰. Bu söylentiye göre Agrippa’nın sessiz sedasız bir şekilde Asia eyaletine doğru çekilmesinin sebebi Marcellus’a duyduğu gizli husumettir²⁷¹. Suetonius, bu husumetin görünen sebebini Agrippa’nın Marcellus’un saygınlığına gölge düşürmemek için Mytiliane’a gittiği şeklinde açıklamaktadır²⁷². Burada kastedilen olasılıkla Augustus’un Marcellus’u halefi olarak düşünmesidir.

²⁶⁷ Pat. His. Rom. 2. 126. 2.

²⁶⁸ Ramage, 1982: 269-270.

²⁶⁹ Sue. Tib. 29-31.

²⁷⁰ Pat. His. Rom. 2. 93. 2.: ...*fama loquitur*...

²⁷¹ Pat. His. Rom. 2. 93. 2.; Sue. Aug. 66. 3.

²⁷² Sue. Tib. 10. 1.

Paterculus'un eserinde Marcellus'un nasıl öldüğü anlatılmamaktadır, *aedilis* görevini elde ettikten sonra verdiği coşkulu bir gösterinin ardından öldüğü belirtilmiştir²⁷³. Agrippa hakkında bir söylentiye yer veren Paterculus Marcellus'un ölümü ile ilgili hastalık dâhil olmak üzere hiçbir bilgi vermemektedir²⁷⁴. Bunun sebebinin ise Tiberius'un imparatorluğuna gölge düşürmemek ve oluşabilecek herhangi bir şüpheye yer vermemek olduğu açıktır. Paterculus anlatılarını Tiberius ekseninde gerçekleştirdiği için Marcellus hakkında ayrıntılı bilgiler vermemeye özen göstermiştir.

3.7 Nero Claudius Drusus

Tiberius'un kardeşi Drusus Paterculus'un eserinde Tiberius'un yardımcısı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁷⁵. İ.Ö 15 yılında iki kardeş Raeti ve Vindelici kabilelerine saldırmış ve bölgeyi kontrol altına almışlardır. Marcus Lollius beşinci lejyonun kartalı Germania'da kaybedince İ.Ö 12-9 yılları arasında süren Germania seferlerinde Augustus Drusus'u görevlendirmiştir. Paterculus, Drusus'un yeteneklerinin askeri kariyere mi yoksa sivil kariyere mi daha iyi uyum sağlayabildiğini söylemenin zor olduğunu belirtmektedir²⁷⁶. Paterculus Drusus'u nazik, çalışkan ve arkadaşlarına karşı eşit davranan bir karakter olarak betimlemiştir, güzellik bakımından ise kardeşi Tiberius'dan sonra gelmektedir²⁷⁷. Germania'da başarılı bir şekilde yürüttüğü seferler esnasında 30 yaşında *consul* iken kötü kader Drusus'un ölümüne sebep olmuştur²⁷⁸. Drusus'un ölümünden sonra bu görev Tiberius'a verilmiştir. Suetonius Tiberius'un Drusus öldükten sonra cesedini sırtında taşıyarak Roma'ya getirdiğini anlatmaktadır²⁷⁹, ancak Suetonius bununla birlikte Drusus'un Augustus'a yazdığı bir mektupta özgürlüğü geri getirmesi için baskı yaptığını bundan dolayı Tiberius'un Drusus'a karşı öfkesinin açığa çıktığını belirtmektedir²⁸⁰. Tacitus, Tiberius ve Drusus'a

²⁷³ Pat. His. Rom. 2. 93. 1.

²⁷⁴ Cas. Dio. His. Rom. 53. 33. 4.: Augustus'un eşi Livia'nın Marcellus'un ölümüyle ilgili olarak suçlandığını belirtmektedir.

²⁷⁵ Pat. His. Rom. 2. 95. 1.: *adiutor*

²⁷⁶ Pat. His. Rom. 2. 97. 2.: *Cuius ingenium utrum bellicis magis operibus an civilibus suffecerit artibus, in incerto est.*

²⁷⁷ Pat. His. Rom. 2. 97. 3.

²⁷⁸ Pat. His. Rom. 2. 97. 3.: *fatus iniquitas*

²⁷⁹ Sue. Tib. 7. 3.

²⁸⁰ Sue. Tib. 50. 1.: Burada *ad restituendam libertatem* ile cumhuriyet vurgusu yapılmaktadır. Drusus cumhuriyet ile birlikte özgürlüğün de yıkıldığını düşünmekteydi.

imperator unvanının verildiğini anlatmaktadır²⁸¹. Paterculus, Drusus'un cesedinin Tiberius tarafından Roma'ya getirildiğini ve kendisine o dönemde *imperator* unvanının verildiğine eserinde değinmemiştir. Özellikle ölümünü anlatmadan önce Drusus'un kariyeri ile ilgili dile getirdiği askeri mi yoksa sivil mi ikilemi okuyucusunda Drusus'un yetenekli bir asker olmadığı düşüncesini uyandırmak için yapılmıştır, çünkü ölüm sebebini de kader olarak tanımlamaktadır. Bu konuda Tiberius ile Paterculus'un Drusus hakkındaki görüşlerinin birbirine yakın olduğunu söyleyebiliriz, Drusus anlatıları Paterculus'un eserinde bu çerçevede yer almıştır.

3.8 Germanicus Iulius Caesar

Germanicus Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde önemli bir yere sahip olmasına karşın Paterculus'un eserinde yeterli ilgiyi görememiştir. Bu ilgisizliğin sebeplerini Suetonius açıklamaktadır. Suetonius'a göre Tiberius hem Germanicus'a hem de Drusus'a sevgi göstermemiştir, özellikle Germanicus'un yaptığı iyi işleri önemsiz ve sıradan işlermiş gibi göstermiştir²⁸². Tiberius'un Germanicus'a olan bakış açısı Paterculus'un eserine yansımıştır.

Dalmatia'da ordunun başında olan Germanicus burada cesaretiyle iyi işler başaran bir karakter olarak resmedilmiştir. Germanicus'un yanı sıra Paterculus Vibius Postumus, Passienus, Cossus ve Lucius Apronius gibi karakterlerden olumlu olarak kısaca bahsetmektedir, ayrıca Germania ve Illyricum'da görev alan Aelius Lamia ve Publius Silius'un oğlu Aulus Licinius Nerva Silianus soylu ve cesaretli karakterler olarak betimlenmiştir²⁸³. Paterculus tek bir cümle ile Germanicus'u anlatırken diğer karakterlere daha fazla yer vermiştir, özellikle bu anlatımlarının sonunda bu karakterlere yer vererek konuyu saptırdığına dair yapılacak eleştirileri de kabul ettiğini belirtmektedir²⁸⁴. Paterculus'un Dalmatia'da görev aldığını göz önünde bulundurduğumuzda, Germanicus'un Dalmatia seferleri hakkında daha fazla bilgi vermesi beklenmektedir.

Augustus torunu Germanicus'u Germania'daki kabileler ile yürütülmekte olan savaşı sonlandırması için gönderdiğinde, oğlu Tiberius'u da Illyricum'a göndermiştir. Tiberius yoldayken Augustus'un kötü olduğu haberini almış ve Nola'ya dönmüştür²⁸⁵. Augustus

²⁸¹ Tac. Ann. 1. 3.

²⁸² Sue. Tib. 52. 1-2.

²⁸³ Pat. His. Rom. 2. 116. 1-4.

²⁸⁴ Pat. His. Rom. 2. 116. 5.: Paterculus bu eleştirileri kabul etmekle Germanicus'u bilinçli bir şekilde anlatmadığının farkında olduğunu gösterir niteliktedir.

²⁸⁵ Pat. His. Rom. 2. 123. 1.

öldükten sonra da Tiberius imparator olmuştur. Bu sırada Germania'da olan Germanicus'un komutası altındaki orduda bir isyan baş göstermiştir. Paterculus'a göre bu ordu yeni bir lider, yeni bir düzen ve yeni bir cumhuriyet istemekteydi²⁸⁶. Bu nokta oldukça önemlidir, Germanicus emri altındaki ordusu üzerinden cumhuriyet taraftarı olarak betimlenmektedir. Paterculus buradaki karışıklığın sebebinin askerlerin görev süreleri ve maaşları sebebiyle çıktığını söylemektedir, bu isyan esnasında askerlerin devlete karşı ayaklanmayı şiddetlendirmeleri için bir lidere ihtiyaçları vardır, ancak ihtiyaçları olan bu lideri bulamamışlardır, ayrıca bu isyanı bastırmak adına askerlerle iletişim kuran ilk kişi Germanicus değil tecrübeli bir veteran kumandan olarak gösterilmiştir²⁸⁷. Germanicus'un bu kriz anında sertlik bakımından eksikliği bulunmadığı, Quintilus Varus örneği hatırlatılarak bu isyanı bastırırken daha önce olduğu gibi bir felaket yaşanabileceğini²⁸⁸ ancak isyanının kılıç kullanılarak ciddiyle bastırıldığı anlatılmaktadır. Bu isyanda Germanicus'a ileride Africa *proconsulü* olacak olan Iunius Blaesus yardımcı olmuştur, Bleasus'un *imperator* unvanı ile selamlandığı da belirtilmektedir²⁸⁹. Tacitus ise Germanicus'un senato tarafındaan *proconsul* yetkisi ile Germania'ya gönderildiğini²⁹⁰, Paterculus'un söylediği gibi isyanın sebeplerinin askerlerin hem maaşları hem de görev süreleri olduğunu ayrıntılarıyla birlikte anlatmaktadır²⁹¹, ancak Tacitus'un anlatımlarında isyanı bastıran kişi olarak Germanicus ön plandadır²⁹². Bununla birlikte Tacitus, Varus'un kaybettiği lejyonların karşılığı olarak Germania'da Arminius'a karşı iki savaşta galip gelindiğini ve Roma lejyonları için yas tutulduğunu ve Romalı askerlerinin ölü bedenlerinin yakıldığını anlatmaktadır²⁹³. Paterculus Varus'un lejyonlarının yaşadığı felaketi sadece anımsamakla yetinmiş ve böyle bir olayın isyan sırasında tekrar yaşanma ihtimalini dile getirmiştir, ancak ayrıntıya girmemiştir. Paterculus'un anlatımlarında Tiberius'un Germania seferlerine daha fazla yer verilmekle birlikte, Germen kabileleri hakkında da ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır²⁹⁴.

Tacitus Germanicus'un Germania'da savaşı bitirmesi için son hazırlıklarını yaparken Tiberius tarafından kendisine atfedilen zafer törenlerinde bulunması ve ikinci *consullüğünü*

²⁸⁶ Pat. His. Rom. 2. 125. 1.: ...*omnia cupiditate novum ducem, novum statum, novam quaerebant rem publicam*

²⁸⁷ Pat. His. Rom. 2. 125. 2-3.

²⁸⁸ Pat. His. Rom. 2. 125. 4.: ...*quam exemplo perniciosa...*

²⁸⁹ Pat. His. Rom. 2. 125. 5.

²⁹⁰ Tac. Ann. 1. 14.

²⁹¹ Tac. Ann. 1. 31.

²⁹² Tac. Ann. 1. 51.

²⁹³ Tac. Ann. 1. 60; 1. 62.; 2. 25.

²⁹⁴ Pat. His. Rom. 2. 105.

alması için Roma'ya çağırıldığını belirtmektedir²⁹⁵. Germanicus Roma'ya döndükten sonra İ.S 17 yılında Germania'da kazandığı zaferler üzerine Roma'da törenler düzenlenmiştir²⁹⁶. İ.S 18 yılında ikinci kez *consul* olan Germanicus, Asia'ya gönderilmiştir. Bu dönemde Tiberius, Gnaeus Calpurnius Piso'yu Syria'ya vali olarak atamıştır²⁹⁷. Germanicus ise doğuda iken aniden hastalanmış ve Antiokheia'da hayatını kaybetmiştir²⁹⁸.

Paterculus'un eserinde Germanicus'un babası Drusus'un emri altında gerçekleştirdiği Germania seferleri Tiberius ile birlikte övülmektedir²⁹⁹, ancak hiçbir şekilde Germanicus'un ölümü Paterculus'un eserinde anlatılmamıştır. Özellikle Germanicus'un ölümü ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülen Gnaeus Calpurnius Piso'dan bahsedilmemektedir³⁰⁰. Suetonius, Germanicus'u Piso'nun öldürdüğünü doğrudan dile getirmektedir³⁰¹, ayrıca Germanicus'un halk tarafından ne kadar sevildiğini de uzunca anlatmaktadır, bununla birlikte Germanicus'un Tiberius tarafından evlat edinilmesini sağlayan kişinin Augustus olduğunu söylemektedir³⁰². Paterculus ise Germanicus'u Augustus'un torunu ve Drusus'un oğlu olarak anlatmaktadır, Tiberius tarafından evlat edinildiğinden bahsetmemektedir. Suetonius ayrıca Germanicus'un hiçbir Romalı'nın sahip olmadığı yüce nitelikleri olduğunu da belirtmektedir³⁰³.

Suetonius, Germanicus'un ölümünde Piso'yu görevlendiren kişinin Tiberius olduğu konusunda söylentilerin bulunduğunu ve eğer Tiberius Piso'yu öldürtmemiş olsaydı Piso'nun aldığı emirleri halka açıklayabilme ihtimalinin olduğunu dile getirmektedir³⁰⁴.

Paterculus'un Germanicus'un Germania seferlerine pek yer vermemesinin en büyük sebebi Tiberius övgülerinin önüne geçme riskidir. Germanicus, Suetonius ve Tacitus'un anlatımlarına göre başarılı ve Roma'da oldukça sevilen bir karakter olarak tanımlanmaktadır. Paterculus Germanicus'a yer vermiştir ve özellikle Germen kabileleri hakkındaki bilgisi

²⁹⁵ Tac. Ann. 2. 26.

²⁹⁶ Tac. Ann. 2. 41.

²⁹⁷ Tac. Ann. 2. 43.

²⁹⁸ Tac. Ann. 2. 72.: Tacitus, Germanicus'un ölümünü hastalık bakımından Büyük İskender'in ölümüne benzetmektedir; 2. 73.

²⁹⁹ Pat. His. Rom. 2. 129. 2-3.

³⁰⁰ Pat. His. Rom. 2. 130. 3: C. Silius, Drusus Libo ve Piso'nun Tiberius'a karşı bir komplo girişiminde bulundukları belirtilmektedir. Bunun dışında Germanicus ve Piso arasındaki ilişkiden ya da Germanicus'un ölümündeki Piso etkisinden bahsedilmemektedir; ayrıca bkz. Sue. Tib. 25.

³⁰¹ Sue. Cal. 1. 2.; 2.; 3. 3.

³⁰² Sue. Cal. 4.

³⁰³ Sue. Cal. 3. 1.

³⁰⁴ Sue. Tib. 2. 52. 3.

eserinde göze çarpmaktadır ancak bununla birlikte Germanicus'un Germania seferleri hakkında bilgi vermemeye ve kendisine yer vermemeye özellikle Tiberius'un oğlu olarak kendisinden söz etmemeye özen göstermiştir, dolayısıyla Paterculus'un eserindeki Germanicus betimlemeleri Tiberius'un bakış açısı ile paralel bir şekilde yer almıştır diyebiliriz.

3.9 Gaius Caesar ve Lucius Caesar

Gaius ve Lucius Caesar Roma tarihi adına önemli karakterlerdir, Paterculus her ikisinden de övgüyle bahsetmektedir, özellikle Gaius'u yakından tanıdığını eserinde belirtmektedir, ancak bu iki karakter ölmüş ya da öldürülmüş olmasalardı Augustus onları halefi olarak düşünmekteydi, hatta Gaius ve Lucius ile rekabet görüntüsü sergilememek adına Tiberius'un Rhodos Adası'na inzivaya çekildiği hem Paterculus hem de Suetonius tarafından dile getirilmektedir³⁰⁵.

Lucius ve Gaius, babaları Agrippa İ.Ö 12 yılında öldükten sonra anne tarafından dedeleri olan Augustus tarafından evlat edinilmiştir³⁰⁶. Gaius ve Lucius Augustus'un halefi olarak benimsenmiş iken, her ikiside askeri kariyerleri esnasında hayatlarını kaybetmişlerdir. Lucius Hispania'ya ordusu ile ilerlerken Massilia'da aniden hastalanarak, Gaius ise Armenia'daki seferi sırasında Adduus isimli birisi tarafından ciddi bir şekilde yaralandıktan sonra Italia'ya dönerken Lykia'da Limyra kentinde İ.S 4 yılında hayatını kaybetmiştir³⁰⁷. Her ikisi de ölünce Augustus Tiberius'u evlat edinmiştir³⁰⁸. Agrippa öldükten sonra doğan oğlu Marcus Agrippa Postumus da Tiberius ile birlikte Augustus tarafından evlat edinilmiştir, ancak yaklaşık iki yıl kadar sonra kendisi çeşitli suçlamalarla sürgüne gönderilmiştir³⁰⁹. Böylelikle imparatorluk yolunda Augustus'un tek halefi olarak Tiberius'un önü açılmıştır. Paterculus, Augustus'un halefini belirlemek üzere uzun süre beklemediğini ve Tiberius'u seçtiğini belirtmektedir³¹⁰, ayrıca Lucius ve Gaius ne kadar soylu ve başarılı karakterler olarak betimlenseler de³¹¹ ölümleri Paterculus'un eserinde net bir şekilde ifade edilmiştir. Paterculus

³⁰⁵ Pat. His. Rom. 2. 99. 2.; Sue. Tib. 12. 4.

³⁰⁶ Pat. His. Rom. 2. 96. 1.

³⁰⁷ Pat. His. Rom. 2. 102. 3.; Sue. Aug. 65. 1.; Tac. Ann. 1. 3.: Tacitus, Gaius ve Lucius'un üveyanneleri ve aynı zamanda Tiberius'un annesi olan Livia tarafından öldürülmüş olabileceklerine işaret etmektedir.

³⁰⁸ Pat. His. Rom. 2. 103. 3-5.

³⁰⁹ Pat. His. Rom. 2. 112. 7.; Sue. Aug. 65. 4. ; Tac. Ann. 1. 6.: Agrippa Postumus sürgünde iken öldürülmüştür. Tacitus, imparator olarak Tiberius'un Agrippa Postumus'u öldürerek ilk suçunu işlediğini belirtmektedir.

³¹⁰ Pat. His. Rom. 2. 103. 2.

³¹¹ Pat. His. Rom. 2. 101. 1.

Gaius ve Lucius'un ölümleri hakkında diğer antik yazarlar gibi şüphelere ya da olasılıklara yer vermemiştir, ancak Tiberius'un önünün bu iki genç adamın ölümüyle açıldığını ima etmektedir. Tacitus ise Gaius ve Lucius'un zamansız kader ya da Livia Augusta'nın ihaneti ile öldürüldüğünü böylelikle Tiberius'un önünün açıldığını dile getirmektedir³¹². Paterculus Livia Augusta'dan bahsetmeyerek böyle bir şüpheyi yer vermemektedir.

3.10 Lucius Aelius Seianus

Seianus, Paterculus'un eserinde olumlu bir karakter olarak betimlenmektedir ve kendisinden övgüyle bahsedilmektedir, ancak Paterculus'un eserinde Seianus karakteri kritik bir role sahiptir, çünkü Tiberius'un başta dostu olan Seianus daha sonradan Tiberius tarafından ölüme mahkûm edilmiştir. Paterculus'un eserinde Seianus karakteri üzerindeki bakış açısı Tiberius'un bakış açısı ile çelişmektedir. Paterculus ile Tiberius'un karakterler üzerindeki bakış açılarının çeliştiği neredeyse tek karakter diyebiliriz. Bunun sebeplerinden birisi Paterculus'un ölüm tarihini ve eserini yayımlama tarihini net bir şekilde belirleyememizdir, ancak Paterculus'un ölüm tarihi Seianus ile doğrudan ilişkilidir. Syme, bu konuyla ilgili olarak Paterculus'un Seianus'un arkadaşı olarak öldürüldüğüne dair düşüncelerini dile getirmiştir³¹³.

Seianus'un bildiğimiz kadarıyla Roma kenti adına önemli iki faydalı rolü bulunmaktadır, ilki Illyricum'daki isyanları bastırması, diğeri de Pompeius Tiyatrosu'nda meydana gelen İ.S 22 yılındaki yangınla olan mücadelesidir, Paterculus eserinde bu olaylara yer vermemiştir³¹⁴. Paterculus Seianus ile ilgili olumlu olayları anlatmamakla Tiberius övgülerinin önüne geçme riskini azaltmış olabilir, çünkü Seianus da Tiberius gibi Illyricum da ortaya çıkan isyanları bastırmıştır, ancak Paterculus bunu dile getirmemektedir.

Paterculus'un eserinde övgüyle bahsettiği Aelius Seianus sadece iki paragrafta yer almaktadır, burada Seianus'un ne kadar çalışkan olduğundan bahsedilmekte ve Seianus'un kendi sınırları içinde imparatora yardımcı olduğu anlatılmaktadır³¹⁵, ancak Seianus'un kendi sınırlarında kalmadığı daha sonradan ortaya çıkmıştır. Tacitus ise Paterculus'dan farklı

³¹² Tac. Ann. 1. 3.

³¹³ Syme, 1956: 265.

³¹⁴ Woodman, 1975a: 247; İsyanlar: Tac. Ann. 1. 24. 1-2.; Yangın: Tac. Ann. 3. 72. 3.

³¹⁵ Pat. His. Rom. 2. 127-128.

düşünmektedir³¹⁶, ona göre Seianus orduya yavaş yavaş sızmıştır, önce *centuriaları* daha sonra da *tribunusları* kendisi seçmiş ve kurmaylarını oluşturmaya başlamıştır³¹⁷.

Seianus ayrıca Gaius Caesar'a yakın bir isimdi, her ikisi de İ.Ö 20 yılında doğmuştu ve hemen hemen aynı yaşlardı, Seianus Tacitus'un anlattığına göre Gaius Caesar'a Armenia seferinde eşlik etmiştir. Buradan hareketle Seianus'un Gaius Caesar'ın Euphrates'de Parth Kralı ile yaptığı anlaşmaya tanıklık etmesi ya da Gaius Caesar'ın kurmayları arasında olması ihtimali kuvvetlidir³¹⁸. Paterculus da bu anlaşmaya tanıklık ettiğini dile getirmiştir ancak bize Seianus'un kendisiyle ya da Seianus'un Gaius Caesar ile Euphrates'de birlikte olduğuna dair bir bilgi sunmamaktadır. Diğer yandan Seianus'un ne kadar hırslı bir karakter olduğu düşünülünürse kendisinin Gaius Caesar'ın yanında yer almış olabileceği varsayımında bulunabiliriz.

Paterculus, Tiberius'un İ.S 26 yılında Capri Adası'na çekilmesine eserinde yer vermediği için Seianus'un devlet içindeki yükseliş süreci eserinde görülmemektedir. Paterculus Seianus hakkında sadece olumlu betimlemelere eserinde yer vermiştir. Paterculus'un, Seianus'un yükledi esnasında sürecin içinde olup olmadığı, kendisi ile birlikte çalışıp çalışmadığını eserden yola çıkarak net bir şekilde ortaya koyamamaktayız, ancak Paterculus'un oluşabilecek karışıklıklardan etkilenmemek adına eserinde Seianus'dan olumlu bir şekilde bahsetmiş olabileceği varsayımında bulunabiliriz. Bununla birlikte Paterculus'un eserini İ.S 30 yılı civarında yayımladığı düşünüldüğünde, Seianus'un durumu imparatorlukta ikinci adam konumuna gelmesi bakımından daha belirgin bir hale gelmişti. Paterculus eserini kaleme alırken bu durumun ne kadar farkındaydı ya da Seianus ile Tiberius arasındaki ilişkinin neresindeydi bunu net bir şekilde idrak edebilmemiz elimizdeki veriler nezdinde zor görünmektedir, ancak eserinden yola çıkarak Paterculus'un Seianus'u Tiberius'un bir yardımcısı olarak gördüğünü bundan daha fazlası olmadığını söylememiz gerekmektedir. Çünkü Seianus sınırlarını bilen, çalışkan ve iyi bir karakter olarak tanımlanmaktadır, Paterculus daha fazlasına değinmemektedir.

Paterculus İ.S 30 yılında Seianus'un düşüşü sırasında ortaya çıkan karışıklık durumunda Seianus'un taraftarıyla birlikte öldürülmüş olabilir, bu durum olasılık dâhilindedir. Eserinden yola çıkarak Paterculus'un her ne kadar Seianus ile ilgili övgüleri bulunsa da onunla ilgili olumlu olayları anlatmasa da ve övgülerini karakter betimlemesi çerçevesinde yapsa da Seianus ile yakın bir ilişkisi olduğunu ve bu yakın ilişkinin

³¹⁶ Tac. Ann. 4. 1.

³¹⁷ Tac. Ann. 4. 2.

³¹⁸ Tac. Ann. 4. 1.: ...*prima iuventa Gaium Caesarem divi Augusti nepotem sectatus.*

Paterculus'un eseri yayımlanana değin devam ettiğini söyleyebiliriz, çünkü Seianus düştükten sonra bu eserin ya da Seianus ile ilgili bölümlerinin yayımlanamayacağını açıktır, bu bakımdan eserin yayımlanma tarihi Seianus'un ölümü bakımından oldukça kritiktir, dolayısıyla eserin Seianus'un düşüşünden önce yayımlanmış olma ihtimali kuvvetlidir.

Paterculus gibi Tiberius da Seianus'a güveniyordu ve kendisiyle dost olmanın yanı sıra yakın bir ilişki içindeydi öyle ki İ.S 26 yılında Capri Adası'na çekildikten sonra Seianus devlette ikinci adam konumuna erişebilmişti. Bu durumda Tiberius ya Seianus'un davranışlarını kabul etmek istememiştir ya da görmezden gelmiştir, ancak Seianus'un eriştiği konum bir bakıma ilişkilerinin ne kadar kuvvetli olduğunun kanıtıdır, Tiberius Seianus'un devlet içinde yarattığı baskıyı fark ettikten sonra Seianus'un düşüşü oldukça sert olmuştur ancak Paterculus'un Seianus'un düşüşü sırasında Seianus ve taraftarlarıyla birlikte öldürülmüş olabileceğini net bir biçimde söyleyemeyiz. Bir varsayım olarak eğer Paterculus Seianus ile birlikte öldürülmüş olsaydı kendisi ile ilgili olumlu anlatımlarını düşündüğümüzde eseri günümüze kadar ulaşamayabilirdi diyebiliriz.

3.11 Lucius Calpurnius Piso

İ.Ö 48 – İ.S 32 yılları arasında yaşamış olan Iulius Caesar'ın eşi Calpurnia'nın kardeşi ve Romalı Senatör Lucius Calpurnius Piso İ.Ö 15 yılı *consul*üdür. Aynı isime sahip babası da İ.Ö 58 yılında *consullük* yapmıştır. İ.Ö 15 yılındaki *consullüğün* ardından Cassius Dio'ya göre İ.Ö 13-11 yılları arasında Pamphylia'ya vali olarak gönderildiğini söylemektedir³¹⁹, ancak burada bahsedilen eyalet Galatia olarak görünmektedir, çünkü Pamphylia o dönemde henüz Roma eyaleti değildi, Galatia ise Augustus'a Brutus ve Cassius ile girdiği savaşlarda yardımcı olan Kral Amyntas'ın İ.Ö 25 yılındaki ölümünün ardından eyalet statüsü kazanmıştı. Burada bahsedilen Pamphylia eyaletten ziyade bölgeyi temsil etmektedir.

Piso bu görevinin ardından Germania ve Pannonia Savaşları esnasında İ.Ö 11 yılında Thracia'ya *legatus Augusti propraetore* olarak gönderilmiş ve üç yıl savaştıktan sonra bölgeyi kontrol altına almıştır, Asia'da güvenliği Macedonia eyaletinde ise barışı sağlamıştır, bu zaferi üzerine senato tarafından zafer çelenkleri ile onurlandırılmıştır³²⁰. Paterculus Piso'nun Augustus'un yardımcısı olarak Thracia'da üç yıl boyunca savaştığını ve bu bölgeye barışı getirdiğini söylemektedir, Piso oldukça soylu bir karakter olarak tanımlanmakla birlikte Paterculus'un eserini kaleme aldığı sırada Piso'nun yaşadığını özellikle belirtilmektedir³²¹.

³¹⁹ Cas. Dio. His. Rom. 54. 34. 7.

³²⁰ Pat. His. Rom. 2. 98. 2.; Tac. Ann. 6. 10.

³²¹ Pat. His. Rom. 2. 98. 2.: *L. Pisonis, quem hodieque diligentissimum...*

Piso ayrıca *praefectus urbi* olarak görev yapmıştır³²² ve İ.S 32 yılında öldüğünde senato kararıyla bir devlet töreni düzenlenmiştir³²³.

Paterculus Piso'dan bahsederken kendi zamanında yaşadığını belirtmektedir. Paterculus'un eserini ne zaman kaleme aldığı ile ilgili yapılan varsayımlar göz önünde bulundurulduğunda ve Piso'nun İ.S 32 yılında öldüğü düşünüldüğünde Paterculus'un eseri İ.S 32 yılından önce yayımlanmış olduğu kesinlik kazanmaktadır.

3.12 Marcus Vinicius

Marcus Vinicius Paterculus gibi Campanialı bir aileye mensuptu bir bakıma hemşeriydiler. Aynı isme sahip büyük babası Marcus Vinicius *novus homo* olarak İ.Ö 19 yılında *consullük* yapmıştır, aynı zamanda kendisi İmparator Augustus'un önemli komutanlarından birisi ve yakın arkadaşıydı. Babası Publius Vinicius ise İ.S 2 yılındaki *consullük* görevinin ardından da Asia *proconsulü* olarak görev yapmıştır, kendisi aynı zamanda önemli bir *orator* idi³²⁴. İ.S 30 yılı *consulü* Marcus Vinicius'un doğum tarihi bilinmemekle birlikte İ.Ö 5/2 yılları civarında doğduğu düşünülmektedir, buradan hareketle Paterculus'dan yaklaşık 15 yaş daha genç olduğunu söyleyebiliriz. Tacitus, Marcus Vinicius'un iyi bir *orator* ve aynı zamanda nazik bir yaratılışı olduğunu anlatmaktadır³²⁵. Kendisinin erken yılları hakkında elimizde herhangi bir veri bulunmamaktadır. İ.S 30 yılında *consul* olduğu göz önünde bulundurularak *praetor* olana kadar birçok görevde yer aldığı ve İ.S 20'li yılların herhangi bir zamanında *praetor* olduğunu söyleyebiliriz.

Marcus Vinicius, Tiberius'un evlat edindiği torunu ve Germanicus'un kızı Iulia Livilla ile evlenmiştir. Bu evlilik Marcus Vinicius'u aynı zamanda Caligula'nın kayın biraderi yapmaktadır. Caligula İ.S 39 yılında kız kardeşleri Iulia Livilla ve Genç Agrippina'yı zina suçlamaları neticesinde sürgüne gönderdiğinde Marcus Vinicius Africa *proconsulü*ydü ve bu olayı zarar görmeden atlatmıştı. Caligula öldürülünce kız kardeşlerinin İmparator Claudius tarafından Roma'ya dönmelerine izin verildi, ancak Seneca ile birlikte zina suçuyla karşı karşıya kalan Iulia Livilla çok geçmeden tekrar sürgüne gönderildi³²⁶. Marcus Vinicius bu karmaşık durumlardan ayrı kalarak hayatta kalmış ve kariyerine devam etmiştir. Olasılıkla İ.S 43 yılında Claudius'a Britania seferinde eşlik etmesi ve kurduğu yakın ilişkiler neticesinde İ.S

³²² Pat. His. Rom. 2. 98. 2.; Tac. Ann. 6. 10.

³²³ Tac. Ann. 6. 11.

³²⁴ Pat. His. Rom. 2. 101. 3.

³²⁵ Tac. Ann. 6. 15. 1.

³²⁶ Sue. Cal. 58.

45 yılında ikinci *consullüğünü* elde etmeyi başarmıştır³²⁷. İ.S 46 yılında ölen Marcus Vinicius devlet töreniyle uğurlanmıştır³²⁸.

Marcus Vinicius'un özellikle erken imparatorluk döneminde ve Roma'nın ilk dört imparatorunun himayesinde önemli memuriyetler elde ettiği ve Roma tarihinde önemli bir karakter olduğu açıktır. Diplomatik ilişkileri kuvvetli olması ve İmparatorlarla olan bağlantısı sayesinde Roma Devleti'nde önemli bir yer edinmeyi başarmıştır.

Paterculus'un eserinde Marcus Vinicius'un kayda değer bir şekilde yer almasının sebebi, hem aralarındaki kuvvetli ilişkiden hem de Paterculus'un daha önce de belirtildiği üzere askeri kariyerine Marcus Vinicius'un babası Publius Vinicius himayesinde başlamış olmasıdır, dolayısıyla Paterculus bu aileye karşı eriştiği konum bakımından minnettardır.

³²⁷ Syme 1933: 143.

³²⁸ Cas. Dio. His. Rom. 60. 27. 4: Dio'nun anlattığına göre M. Vinicius İmparator Claudius'un eşi Messalina tarafından kendisiyle ilişkiye girmeyi reddettiği için zehirlenmiştir.

SONUÇ

Paterculus'un *Historiae Romanae* eseri betimlediği karakterler ve ele aldığı tarihsel zaman dilimi bakımından önemli bir birincil kaynaktır. Hem Paterculus'un askeri kariyeri ve hayatı hakkında bilgi sahibi olmamız bakımından hem de İmparator Tiberius Dönemi'ne ait tek birincil kaynak olması bu eseri önemli kılmaktadır. Modern araştırmacılar tarafından esere temkinli yaklaşılsa da birçok araştırmada bu eserden faydalanılmıştır. *Historiae Romanae* özellikle Paterculus'un betimlediği kabileler ve gezdiği bölgeler bakımından ve coğrafi açıdan da önemli bir kaynaktır. Gördüğü, gezdiği eyaletleri, bölgeleri ve tanık olduğu kabileleri, askeri seferleri okuyucusuna kendi gözünden aktarmaktadır.

İlk kitapta doğuda İonialıların³²⁹ ve Aioliyalıların³³⁰ kurdukları kentleri etraflıca anlatmaktadır. Paterculus'un bu kentlerden ve yerleşim bölgelerinden bahsetmesinin sebebi aslında dönemin Roma eyaletlerini okuyucusuna tanıtmak ve *Principatus* Dönemi ile birlikte genişleyen coğrafi alanların bir listesini sunmaktır. Pompeius'un doğu seferleri hakkında da aynı şekilde ayrıntılı bilgiler vermektedir. Pompeius Media, Albania ve Hiberia üzerinde zafer kazandıktan sonra ordusuyla birlikte Kolkis halkı, Heniochoi ve Achaeılar ile savaşmıştır³³¹. Paterculus'un bu coğrafi bilgisinin kendi deneyimleri dışında bölgesel haritalar ve savaş planlarından ileri geldiği düşünülmektedir³³². Paterculus İ.Ö 2 yılından itibaren tüm doğu eyaletlerini gezdiğini belirtmektedir³³³. Paterculus gezdiğini söylediği Achaea, Asia eyaletleri ve Karadeniz kıyıları dışında olasılıkla Bithynia-Pontus, Galatia, Kilikia eyaletlerini de gezmiştir. İ.Ö 1 yılında Armenia'da Augustus'un torunu Gaius ile birlikte bulunmuş ve burada diplomatik bir anlaşmaya tanıklık etmiştir. Roma'ya döndükten sonra Tiberius ile birlikte Germania'ya gönderilmiştir. Burada izledikleri yol olasılıkla Alp Dağları üzerinden Narbonensis, Aquitania, Lugdunensis ve Belgica sınırları olmalıdır³³⁴. Germania'ya geçmeden önce Canninefates, Attuarii, Bructeri ve Cheruscilerle karşılaşmışlardır³³⁵. Bu kabileler Ren Nehri deltasının doğusunda Avrupa'nın kuzeyinde yer almaktaydılar. Roma

³²⁹ Pat. His. Rom 1. 4. 3.: Ephesos, Miletos, Kolophon, Priene, Lebedos, Myous, Erythrai, Klazomenai, Phokaia ayrıca İonialıların ele geçirdikleri adalar Samos, Khios, Andros, Tenos, Paros, Delos adalarıdır.

³³⁰ Pat. His. Rom. 1. 4. 4.: Smyrna, Kyme, Larissa, Myrina, Mytilene ve Lesbos Adası'nda yer alan diğer kentler.

³³¹ Pat. His. Rom. 2. 40. 1.

³³² Turner, 2014: 264.

³³³ Pat. His. Rom. 2. 102. 2.: ...*omnibus ad Orientem*...

³³⁴ Turner, 2014: 261.

³³⁵ Pat. His. Rom. 2. 105. 1.

ordularının tüm Germania'yı geçtiklerini belirttikten sonra Elbe Nehri'ne vardıklarını ve daha önce hiçbir Roma ordusunun buraya ulaşmayı başaramadığını belirtmektedir³³⁶. Paterculus bu seferlerde ayrıca Cauchi, Langobardi, Marcomanni kabilelerinden de bahsetmektedir. Dolayısıyla Paterculus'un coğrafi bilgisi deneyimleri ve gezdiği eyaletlerden, bölgelerden ve karşılaştığı kabilelerden dolayı geniştir, bu bakımdan Paterculus'un sadece bir methiye yazarı olarak nitelendiremeyiz, bu eser aynı zamanda coğrafi bir kaynak olarak da görülebilmektedir.

Paterculus'un eserini ele aldığı dönem göz önünde bulundurulduğunda yazarın eserine ve dolayısıyla dönemine olan bakış açısı anlaşılabilir birçok olguyu anlatımları içerisinde barındırmaktadır. Paterculus'un yaşadığı dönem itibari ile eleştirel bir eser kaleme alması beklenmemelidir. Aktardığı karakterleri dönemin koşulları ile değerlendirmek gerekmektedir. "Propaganda yazarı" ya da "saray tarihçisi" olarak adlandırılmasının sebebi eserin özellikle *Principatus* Dönemi hakkındaki üslubundan ileri gelse de eserin tamamına bu şekilde yaklaşılmalıdır. Çünkü bu eser evrensel bir tarih anlayışı ile yazılmıştır. Paterculus eserinde 1200 yıldan fazla bir zaman dilimini ele almıştır. Eserin varsayılan giriş bölümü günümüze kadar ulaşmadığı için bu eserin kaleme alınmasında etkili olan temel sebepleri net bir şekilde söyleyememekteyiz, ancak elimizdeki veriler doğrultusunda Paterculus'un bu eseri ile Tiberius Dönemi'ni genel olarak okuyucusuna anlatmak olduğunu ve Marcus Vinicius'u onurlandırmak için bu eseri kaleme aldığı kuvvetli bir ihtimaldir. Bununla birlikte yazarın kendisini bu eseri ele almaya iten sebepler ne olursa olsun ele alınan eserin sadece ama sadece panegyrik olgular içerdiği kesinlikle söylenemez. Paterculus, okuyucusuna anlatacağı olaylar ya da karakterler ile ilgili olarak çarpıcı bir anlatım sergileyeceğinin umudunu ya da sözünü vermemektedir, hatta bunun aksine eserini *transcursus* stili ile tek kalemde ele aldığını belirtmektedir. Yer yer konuyu saptırdığını ve amacından sapmamak için yarım bıraktığı birçok konuyu daha sonra kaleme almayı planladığı eserinde daha ayrıntılı bir şekilde ele alacağını sık sık vurgulamıştır. Dolayısıyla bu esere tarih yazımına bir giriş ya da özet mahiyetinde yaklaşılmalıdır ve dönemin koşulları göz önünde bulundurulmalıdır. Herşeyden önce Paterculus Tiberius'un bir askeridir ve kendisine son derece bağlıdır. Özellikle Tiberius'un imparator olduğu bir dönemde Paterculus'un eleştirel bir bakış açısı sergilenmesini bekleyemeyiz, ayrıca Paterculus'un kariyer basamaklarını çıkarken kendi başarılarıyla birlikte Marcus Vinicius ailesinden ve Tiberius'un kendisinden fayda sağladığı düşünülmektedir. Buradan hareketle Marcus Vinicius'un ve Tiberius'un Roma Devleti'ne ve Paterculus'un aktardığı karakterlere olan bakış açısı Paterculus'un Roma Devleti'ni algılama

³³⁶ Pat. His. Rom. 2. 106. 2.

ve eserine aktarma biçimini doğrudan etkilemiştir diyebiliriz. Çünkü Paternulus'un anlatmadığı ya da aktarmaktan kaçındığı olaylar Tiberius'un bakış açısı ile paralellik göstermektedir. Diğer antik yazarların Tiberius anlatımları ile Paternulus'un aktardığı Tiberius Dönemi arasındaki farklılıklar bu bakış açısındaki paralellikten kaynaklanmaktadır.

Diğer yandan Paternulus'un ele almayı planladığı eseri hakkında günümüzde hiçbir veri mevcut değildir, bu eseri kaleme almaya ömrü yetmemiştir ya da ele aldıysa da bu eser günümüze kadar ulaşmamıştır.

Sumner Paternulus'un övgülerini “gergin, tedirgin ve kararsız” olarak betimlemektedir³³⁷. Woodman ise Paternulus'un eserini ele alırken içinde bulunduğu “rahatsızlık” durumunun yazarın acemiliğini ve tutarsızlığını kanıtladığını belirtmektedir³³⁸. Paternulus modern araştırmacıların birçoğunun da ortak bir noktada bulunduğu gibi eserini tedirgin ve hızlı bir biçimde ele aldığını okuyucuya hissettirmektedir. Tanık olduğu olayları kendi gözüyle ve hissettiği şekilde aktardığını, özellikle *Principatus* Dönemi'nden sonra ele aldığı zaman diliminde gerçekleşen olaylar üzerinde seçim yaptığı ve bu seçtiği olaylar çerçevesinde bir anlatım sergilediğini söyleyebiliriz.

Paternulus'un kariyeri ile ilgili olarak, İ.S 15 yılında *praetor* olduğunu dolayısıyla kendisinin senato sınıfında yer aldığı görülmektedir. Bir senatörden beklenenin kısaca Roma Devleti'ne sunabileceği hizmetler olduğunu söyleyebiliriz³³⁹. Paternulus askeri kariyere sahip bir senatördü ve bununla birlikte *Principatus* Dönemi'nde “profesyonel” asker kavramı senato sınıfına yabancı bir kavramdı, ancak *equester* sınıfı bunun aksine askeri kariyer yapmış kişilerden oluşuyordu ve senatoya girdiklerinde askeri kariyere sahip senatörler oluyorlardı. Bu gerçekten önemli bir ayrımdı. Paternulus'un çağdaşı Aulus Caecina Severus İ.Ö 1 yılında senatoya girebilmiş *equester* sınıftan gelen bir askerdi. Kendisi hakkında İ.S 41 yılına kadar 40 askeri seferden söz edilmektedir³⁴⁰. Paternulus da Severus gibi *equester* sınıftan gelen bir asker olarak senato üyeleri arasında yerini alabilmiştir, sayıca Severus kadar olmasa da kendisi de önemli görevlerde rol almıştır ve bu hizmetlerinden gururla bahsetmektedir. Paternulus'un eserinden de anlaşıldığı gibi kendisi ile birlikte *Principatus* Dönemi'nde askeri kariyere sahip senatör sayısında bir artış meydana gelmiştir.

Paternulus devlet yönetimi hakkında her ne kadar kısıtlı bilgiler sunsa da, okuyucusuna *novus homo* kavramı hakkında bilgiler vermektedir. Erken Roma İmparatorluk

³³⁷ Sumner, 1970: 293-294.

³³⁸ Woodman, 1975a: 304.

³³⁹ Campbell, 1975: 27.

³⁴⁰ Tac. Ann. 3. 33.

Dönemi'ne kadar soylu ya da aristokrat kişilerin Roma Devleti'nde senatoya girebilmesi çok daha kolay görünüyordu. Doğumu bakımından soylu olmayan kişilerin memuriyet ve saygınlık bakımından yüksek mertebelere erişmesi ise daha zor görünmekteydi. *Principatus* Dönemi ile birlikte Paterculus Agrippa'nın *novus homo* olarak bunu başarabildiğini, soy bakımından imparator ailesiyle bağ kurduğunu ve önemli memuriyetler elde ederek devlete fayda sağladığını anlatmaktadır. Agrippa *novus homo* olarak sadece kendi adına değil soy bakımından da yaptığı evlilikler ile kendi soyunu saygınlığa ulaştırabilmiştir.

Paterculus'un bakış açısı ile *novus homo* kavramı Roma Devletinde büyük sorumlulukların paylaşıldığı kişi ya da *auditor* olarak betimlenmiştir³⁴¹. Paterculus *novus homo* kavramı ile ilgili olarak Augustus-Agrippa ve Tiberius-Seianus arasında bir paralellik kurmaktadır. Bu paralellik aynı zamanda *novus homo* ve *adiutor* arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. *Adiutor* yani “yardımcı, sağ kol” olma hem devlet nezdinde yükselme hem de güç sahibi olmak adına bir fırsat anlamına gelmekteydi. Paterculus'un anlatımından yola çıkarak imparatorları sayesinde yükselen bu iki karakter bize hem elde ettikleri gücün boyutlarını hem de bu gücün devlet yararına ve kötüye kullanımı hakkında somut bilgiler vermektedir. Agrippa hem bir *novus homo* hem de imparatorun sağ kolu olarak önemli görevlerde yer almış ve bir bakıma kendisini Augustus'a adamıştır. Seianus da başlangıçta Tiberius'un en kıdemli yardımcısı olarak görülmekteydi, ancak İ.S 26 yılında Tiberius Capri Adası'na çekildikten sonra devlette ikinci adam konumuna eriştiğinde öldürülmüştü. Augustus ile birlikte değişen rejimin ardından *cursus honorumun* basamaklarını imparatorların inisiyatifine bıraktığını söylemek yanlış olmaz. Seianus *equester* sınıfına mensup olmasına rağmen anne tarafından senatör aileleri ile olan bağlantıları ve kurduğu yakın ilişkiler sayesinde *consullük* mertebesine ulaşabilmiştir. Paterculus'un Seianus ile olan ilişkisi yazarın anlattıkları çerçevesinde oldukça yakın ve kuvvetli görünmektedir, kendisinden ve karakterinden övgüyle bahsetmesi bunu kanıtlar niteliktedir.

Priscianus dışında birincil kaynakların hiçbirisi Paterculus'dan bahsetmemektedir³⁴², dolayısıyla *Historiae Romanae* eseri sayesinde Paterculus'un hayatı ve kariyeri hakkında bilgi sahibiyiz. İ.S 30 yılından sonra Paterculus hakkında elimizde hiçbir veri mevcut değildir, bu durum Paterculus'un Seianus ile birlikte öldürülmüş olabileceğini ihtimalini ortaya çıkarmaktadır, ancak elimizde bu varsayımı doğrulayacak bir bilgi bulunmamaktadır. Paterculus Marcus Vinicius'un İ.S 30 yılındaki *consullüğün* ardından tarih sahnesinden

³⁴¹ Pat. His. Rom. 2. 127. 2.: *Etenim magna negotia magnis adiutoribus egent...*

³⁴² Pris. Ins. 6. 63.

kaybolmuştur. İ.S 31 yılının Ekim ayında Seianus'un ölümü ile sonlanan süreç Roma tarihi için en çalkantılı dönemlerden birisidir. *Praetorian* komutanı olarak gücünün ve hırsının kurbanı olan Seianus kariyerinin en üst seviyesi olan *consullüğe* İ.S 31 yılının Ocak ayında ulaşmıştı, aynı yılın Ekim ayında da devlete karşı komplo kurma gerekçesiyle tutuklanmış, hapse atılmış ve öldürülmüştür. Paterculus Seianus'a eserinde kendisinden bahsetmek üzere iki paragraf ayırmıştır, daha önce belirtildiği gibi Seianus'dan övgüyle bahsetmektedir.

İ.S 30 yılından sonra kendisine ait tarihi bir veri olmamasından dolayı Paterculus ya Seianus'un Roma Devleti'nde ikinci adam konumuna gelmeden önce arkadaşı olarak hayatını kaybettiği ya da Seianus ve taraftarlarıyla birlikte öldürüldüğü varsayımında bulunabilmekteyiz. İkinci ihtimal daha düşük görülsede imkânsız değildir. Paterculus bir hastalıktan ya da başka bir sebepten dolayı da hayatını kaybetmiş olabilir, bu konuda elimizde bir veri bulunmaması olasılıkları arttırmaktadır. Elimizdeki veriler ışığında ve şu ana kadar anlatılanlar çerçevesinde Paterculus'un Seianus gibi bir hırsla sahip olmadığını özellikle Tiberius ve Marcus Vinicius ile olan ilişkisini göz önünde bulundurduğumuzda onun Seianus'un sadece bir arkadaşı olarak hayatına devam ettiğini ya da öldüğünü söylemek yanlış olmaz. Çünkü Marcus Vinicius da Seianus ile ilgili olan bu çalkantılı dönemi atlatmış ve İ.S 39 yılında *Africa proconsulü* olmuştur ardından da İ.S 45 yılında ikinci *consüllüğünü* elde etmiştir. Kısacası Paterculus'un Seianus'un devlette söz sahibi olma adına faaliyete geçirdiği eylemlerin içinde olması elimizdeki veriler göz önüne alındığında pek olası görünmemektedir.

Sonuç olarak, Paterculus ölümü tartışmalı bir isim olmakla birlikte kendisini diğer antik yazarlardan ayıran birçok özelliği bulunmaktadır. Özellikle ilk kitabı düşündüğümüzde *Historiae Romanae* sadece ama sadece panegyrik bir temelde ele alınmış bir eser değildir, yazarın hem kendi deneyimlerini hem tarihsel hem de coğrafi bilgilerini karakterler üzerinden okuyucusuna aktardığı geniş bir eserdir. Paterculus'un basit bir methiye yazarı olmadığı açıktır, bu eser günümüzde hem tarihsel hem coğrafi hem de etnik açıdan faydalanılabilecek önemli bir kaynaktır.

ANTİK KAYNAKLARA İLİŞKİN KISALTMA LİSTESİ VE EDİSYONLARI

- Cas. Dio. His. Rom. Cassius Dio, *Rhomaika*. Kullanılan Metin: Roman History, çev. E. Carry, The Loeb Classical Library, London, New York, 1914.
- Cic. Att. Marcus Tullius Cicero, *Epistulae ad Atticum*, Kullanılan Metin: Letters to Atticus, çev. E. O. Winstedt I-III, The Loeb Classical Library, London, New York, 1960.
- Cic. Pis. Marcus Tullius Cicero, *In Pisonem*, Kullanılan Metin: The Speech Against Lucius Calpurnius Piso, çev. N. H. Watts, The Loeb Classical Library, London, New York, 1931.
- Liv. Ab Urb. Con. Titus Livius, *Ab Urbe Condita*, Kullanılan Metin: Livy, From the Founding of the City, çev. A. C. Schlesinger, The Loeb Classical Library, London, New York, 1967.
- Hdt. His. Herodotos, *Historiae*, Kullanılan Metin: Herodotus, çev. A. D. Godley, The Loeb Classical Library, London, New York, 1975.
- Pat. His. Rom. Gaius Velleius Paterculus, *Historiae Romanae*, Kullanılan Metin: C. Vellei Paterculi Historiae Romanae ad Marcum Vinicium consulem libri duo, çev. F. W. Shipley, Harvard University Press, 1961.
- Plu. Cae. Plutarkhos, *Bioi Paralelloi, Caesar*. Kullanılan Metin: Plutarch's Lives. çev. B. Perrin, The Loeb Classical Library, London, New York, 1969.
- Plu. Ser. Plutarkhos, *Bioi Paralelloi, Sertorius*. Kullanılan Metin: Plutarch's Lives. çev. B. Perrin, The Loeb Classical Library, London, New York, 1969.
- Pris. Ins. Priscianus Caesarensis, *Institutionum Grammaticarum Libri*, Kullanılan Metin: Institutionum Grammaticarum Libri I-XVIII, çev. M. Hertz, Lipsiae, in aedibus B. G. Teub, 1855.
- Sue. Cae. Gaius Suetonius Tranquillius, *De Vita Duodecim Caesarum, Divus Iulius Caesar*, Kullanılan Metin: The Life of the Caesars. ed. ve çev. J. C. Rolfe I-II, The Loeb Classical Library, Mass.-London, 1951.

- Sue. Aug. Gaius Suetonius Tranquillius, *De Vita Duodecim Caesarum, Divus Augustus*,. Kullanılan Metin: The Life of the Caesars. ed. ve çev. J. C. Rolfe I–II, The Loeb Classical Library, Mass.-London, 1951.
- Sue. Tib. Gaius Suetonius Tranquillius, *De Vita Duodecim Caesarum, Tiberius*, Kullanılan Metin: The Life of the Caesars. ed. ve çev. J. C. Rolfe I–II, The Loeb Classical Library, Mass.-London, 1951.
- Sue. Cal. Gaius Suetonius Tranquillius, *De Vita Duodecim Caesarum, Caligula*, Kullanılan Metin: The Life of the Caesars. ed. ve çev. J. C. Rolfe I–II, The Loeb Classical Library, Mass.-London, 1951.
- Tac. Ann. Gaius Cornelius Tacitus, *Annales*, Kullanılan Metin: The Annals Tacitus, çev. A. J. Woodman, Hackett Publishing Company, Indianapolis/Cambridge, 2004.

KAYNAKÇA

- Albrecht, V. M. (1997). *A History of Roman Literature: From Livius Andronicus to Boethius Vol. 1*. E.J Brill, Leiden.
- Berry, D. H. (2003). "Tacitus, Annals V and VI". *The Journal of Roman Studies*, 93: 391-392
- Boak, A. E.R. (1922). *A History of Rome to 565 A.D.* MacMillan, New York.
- Boatwright, M. (2012). *The Romans From Village to Empire*. Oxford University Press, New York.
- Burnand, C. (2011). *Tacitus and the Principate From Augustus to Domitian*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Campbell, B. (1975). "Who Were the Viri Militares?" *Journal of Roman Studies*, 65: 11-31.
- Christ, K. (2001). "Velleius und Tiberius", *Zeitschrift für Alte Geschichte*, (50)2: 180-192.
- CIL, *Corpus Inscriptionum Latinarum, consilio et auctoritate Academiae Litterarum Regiae Borussicae editum*. I-XVI. Leipzig, Berlin. ed. Altera: Leipzig, Berlin 1893-.
- De Monte, J. (1999). "Velleius Paterculus and 'Triumphal' History". *Ancient History Bulletin*, 13: 121-135.
- Degrassi A. (1952). *I Fasti Consolari dell'Impero Romano*. Edizione di Storia e Letteratura, Rome.
- Detweiler, R. (1970). "Historical Perspectives on the Death of Agrippa Postumus". *The Classical Journal*, (65)7: 289-295.
- Dihle, A. (1955). "C. Velleius Paterculus, römischer Historiker". *Real-Encyclopaedie der classischen Alterthumwissenschaft*, (8A)1: 637-659.
- Eder, W. (1990). "Augustus and the Power of Tradition: The Augustan Principate as Binding Link between Republic and Empire". Raaflaub K. A. and Toher M(ed.). *Between Republic and Empire: Interpretations of Augustus and His Principate*. University of California Press, London, 71-122.
- Ehrenberg, V. and Jones, A. H. M. (1952). *Documents Illustrating the Reigns of Augustus and Tiberius*. Clarendon Press, Oxford.
- Eleanor, C. (2009a). "Tiberius and Augustus in Tiberian Sources". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (58)4: 468-485.
- Eleanor, C. (2009b). "Tacitus, Tiberius and Augustus". *Classical Antiquity*, (28)2: 179-210.
- Fulbrook, M. (2001). *A Concise History of Germany*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Galinsky, K. (1996). *Augustan Culture*. Princeton University Press, Princeton.
- Goar, R. J. (1976). "Horace, Velleius Paterculus and Tiberius Caesar". *Latomus*, 35: 43-54.
- Goodyear, F. R. D. (1970). *Tacitus*, Clarendon Press, Oxford.
- Gowing, A. M. (2005). *Empire and Memory: The Representation of the Roman Republic in Imperial Culture*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hanslik, R. (1961). "M. Vinicius". *Real-Encyclopaedie der classischen Alterthumwissenschaft*, 9A: 116-119.
- Harrer, G. A. (1920). "Tacitus and Tiberius". *The American Journal of Philology*, (41)1: 57-68.
- Harrison, S. J. (2005). "Velleius on Tiberius". *Symbolae Osloenses*, 80: 58-59.
- Hazel, J. (2001). *Who's Who in the Roman World*. Routledge, London.
- Hellegouarc'h J. (1964). "Les buts de l'oeuvre historique de Velleius Paterculus". *Latomus*, 23: 669-684.
- Huzar, E. G. (1978). *Mark Antony: A Biography*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Klebs, E. (1890). "Entlehnungen aus Velleius". *Philologus*, 49: 285-312.
- Klingner, F. (1958). "Tacitus und die Geschichtsschreiber des 1. Jahrhunderts". *Museum Helveticum*, 15: 194-206.
- Konrad, C. F. (1994). *Plutarch's Sertorius: A Historical Commentary*. The University of North Carolina Press, North Carolina.
- Koper, M. (2000). *Die politische Anfänge Octavians in der Darstellung des Velleius und dessen Verhältnis zur historiographischen Tradition*. Königshausen und Neumann, Würzburg.
- Kramer, E. A. (2005). "Book One of Velleius' 'History': Scope, Levels of Treatment, and Non-Roman Elements", *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (54)2: 144-161.
- Kuntze, C. (1985). *Zur Darstellung des Kaisers Tiberius*. Lang, Frankfurt.
- Lana, I. (1952). *Velleio Paterculo o della Propaganda*. Giappichelli, Turin.
- Lindsay, H. (2009). *Adoptation in Roman World*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Le Bohec, Y. (1994). *The Imperial Roman Army*. Routledge, London.
- Levick, B. M. (1971). "The Beginning of Tiberius' Career". *The Classical Quarterly*, (21)2: 478-486.
- Levick, B. (1979). "Velleius' Tiberian Narrative". *The Classical Review New Series*, (29)1: 60-62.
- Levick, B. (1999). *Tiberius the Politician*. Routledge, London.
- Levick, B. (2000). *The Government of the Roman Empire: A Sourcebook*. Routledge, London.

- Manuwald, B. (1990). "Herrscher und Historiker: Zur Darstellung des Kaisers Tiberius in der antiken Geschichtsschreibung". Hecker, H(ed.). *Der Herrscher*, Droste, Düsseldorf, 19-41.
- Merker, M. (1968). *Das Tiberiusbild bei Velleius Paterculus*. Dissertation, Freiburg.
- Mesk, J. (1911). "Zur Quellenanalyse des Plinianischen Panegyricus". *Wiener Studien*, 33: 71-100.
- Mommsen, T. (1996). *A History of Rome Under the Emperors*. Routledge, London-New York.
- Newbold, R. E. (1988). "Need for Achievement in Velleius", *Ancient History Bulletin*, 2: 94-98.
- Ober, J. (1982). "Tiberius and the Political Testament of Augustus", *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (31)3: 306-328.
- Philip, M. (2006). *The Sons of Caesar: Imperial Rome's First Dynasty*, Thames & Hudson, London.
- PIR, *Prosopographia Imperii Romani, consilio et auctoritate Academiae Scientiarum Regiae Borussicae editum*, saec. I. II. III, Berolini apud Georgium Reimerum, 1897-.
- Ramage, S. E. (1982). "Velleius Paterculus 2.126.2-3. and the Panegyric Tradition", *Classical Antiquity*, (1)2: 266-271.
- Rogers, R. S. (1940). "Tiberius' Reversal of an Augustan Policy". *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 71: 532-536.
- Ryan, F. X. (1998). *Rank and Participation in The Republican Senate*. Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Saddington, D. B. (2003). "An Augustan Officer in the Roman Army". Wilkes, J(ed.). *Documenting the Roman Army: Essays in Honour of Margaret Roxan*, 19-29.
- Schultze C. (2010). "Universal and Particular in Velleius Paterculus: Carthage versus Rome". Liddel P. & Fear A (ed.). *Historiae Mundi: Studies in Universal Historiography*. Duckworth, London, 116-130.
- Schmitzer, U. (2000). *Velleius und das Interesse an der Geschichte im Zeitalter des Tiberius*. Winter, Heidelberg.
- Seager, R. (1972). *Tiberius*. Methuen, London.
- Seager, R. (2005). *Tiberius*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Severy, B. (2003). *Augustus and the Family at the Birth of the Roman Empire*. Routledge, New York.

- Shotter, D. C. A. (1966). "Tiberius and the Spirit of Augustus". *Greece & Rome*, (13)2: 207-212
- Shotter, D. C. A. (1968). "Tacitus, Tiberius and Germanicus". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (17)2: 194-214.
- Southern, P. (1998). *Augustus*. Routledge, London.
- Starr, R. J. (1980). "Velleius' Literary Techniques in the Organization of his History", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 110: 287-301.
- Starr, R. J. (1981). "The Scope and Genre of Velleius' History", *The Classical Quarterly*, (31)1: 162-174.
- Steffen, H. J. (1954). *Die Regierung des Tiberius in der Darstellung des Velleius Paterculus*. Dissertation, Kiel.
- Sumner, G. V. (1970). "The Truth about Velleius Paterculus: Prolegomena". *Harvard Studies in Classical Philology*, 74: 257-297.
- Syme, R. (1933). "M. Vinicius(Cos. 19 B.C)", *Classical Quarterly*, (27)3: 142-148.
- Syme, R. (1939). *The Roman Revolution*. Clarendon Press, Oxford.
- Syme, R. (1956). "Seianus on the Aventine", *Hermes*, 84: 257-266.
- Syme, R. (1958). *Tacitus*. Clarendon Press, Oxford.
- Syme, R. (1978). "Mendacity in Velleius", *American Journal of Philology*, 99: 45-63.
- Syme, R. (1981). "The Early Tiberian Consuls". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (30)2: 189-202ç
- Syme, R. (1986). *The Augustan Aristocracy*. Clarendon Press, Oxford.
- Syme, R. (1995). *Anatolica*. Clarendon Press, Oxford.
- Taylor, L. R. (1929). "Tiberius' Refusals of Divine Honors". *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 60: 87-101.
- Thorburn, J. E. J. (2008). "Suetonius' Tiberius: A Proxemic Approach". *Classical Philology*, (103)4: 435-448.
- Treggiari, S. (1991). *Roman Marriage: Iusti coniuges from the Time of Cicero to the Time of Ulpian*. Clarendon Press, Oxford-New York.
- Turner, B. (2014). "The Provinces and Worldview of Velleius Paterculus". Brice, Lee L. and Slootjes, D. (ed.). *Aspects of Ancient Institutions and Geography: Studies in Honor of Richard J. A. Talbert*. Brill, Leiden-Boston, 260-279.
- Webster, G. (1998). *The Roman Imperial Army of the First and Second Centuries A.D.* University of Oklahoma Press, Norman.

- Weller, J. A. (1958). "Tacitus and Tiberius' Rhodian Exile". *Phoenix*, (12)1: 31-35.
- Wiseman, T. P. (1971). *The New Man in Roman Senate 139 B.C-A.D 14*. Oxford University Press, London.
- Wolfram, H. (1997). *The Roman Empire and its Germanic Peoples*, University of California Press, Berkeley.
- Woodman, A. J. (1969a). "Sallustian Influence on Velleius Paterculus", *Hommages à Marcel Renard*, Latomus, Brussels, 785-799.
- Woodman, A. J. (1969b). "Actium in Velleius". *Latomus*, 25: 564-566.
- Woodman, A. J. (1975a). "Questions of Date, Genre, and Style in Velleius: Some Literary Answers". *The Classical Quarterly*, (25)2: 272-306.
- Woodman, A. J. (1975b). "Velleius Paterculus". Dorey, T. A (ed.). *Empire and Aftermath: Silver Latin II*. Routledge, London, 1-25.
- Wright, A. (2002). "Velleius Paterculus and L. Munatius Plancus", *Classical Philology*, (97)2: 178-184.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI : Tolga UZUN

Doğum Tarihi/Yeri : 11.07.1989 / Bakırköy-İstanbul

Medeni Durumu : Bekâr

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : İzmir Bornova Mustafa Kemal Lisesi, 2006.

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Antalya, 2014.

Lisans Tezi : Constantius Dönemi’nde Hristiyanlık ve Din Politikası

Yüksek Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı, Antalya, 2016.

Tez Konusu : Velleius Paterculus’un Historiae Romanae Eserinde Yer Alan Erken Roma İmparatorluk Dönemi Karakterleri

Yabancı Diller : İngilizce(İyi), Almanca (Orta)

Bilimsel Araştırmalar

2012 Haziran - Ağustos : Doç. Dr. İsa Kızgut başkanlığında yürütölen Rhodiapolis kazı çalışmalarına katılım

2013 Mayıs : I. Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Öğrenci Sempozyumu’na İmparator Constantinus ve Din Politikası bildirisi ile konuşmacı olarak katılım

2015 Ağustos-Eylöl : Antalya Arkeoloji Müzesi başkanlığında yürütölen Rhodiapolis kazı çalışmalarına katılım

E-Posta : totolga7@gmail.com